

ТӨРИЙН МЭДЭЭЛЭЛ

ХУУЛЬ, ТОГТООЛ, ЗАРЛИГ,
ШИЙДВЭР, ХУУЛИЙН ТАЙЛБАР

Монгол Улсын Их Хурлын Тамгын газар

№

1996 оны 5-р сар

№ 5 / 48 /

ГАРЧИГ

1. МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

1.	Ургамал хамгааллын тухай	461
2.	Малын удмын сан, эрүүд мэндийг хамгаалах тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай	468
3.	Конвенц соёрхон батлах тухай	470
4.	Хэлэлцээр соёрхон батлах тухай	471
5.	Хэлэлцээр соёрхон батлах тухай	471
6.	Хэлэлцээр соёрхон батлах тухай	471
7.	Зарим бараанд ногдуулах экспортын гаалийн татварын хэмжээ тогтоох тухай	472

2. МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ТОГТООЛ

8.	Арабын Нэгдсэн Эмирт Улстай дипломат харилцаа тогтоох тухай №12	473
9.	1996 онд гүйлгээний сангаас аж ахуйн нэгжүүдэд худалдах алт, мөнгөний хэмжээг батлах тухай №13	473
10.	Монгол Улсын Их Хурлын ээлжт сонгууль товлон зарлах тухай №16	474
11.	Монгол улсын Их Хурлын сонгуулийн тойрог байгуулах тухай №17	474
12.	Сонгуулийн зардлын хэмжээ батлах тухай №18	481
13.	Сонгуулийн ерөнхий хорооны зарим гишүүнийг чөлөөлөх тухай №19	482
14.	Сонгуулийн ерөнхий хорооны зарим гишүүнийг нөхөн томилгох тухай №20	482

3. МОНГОЛ УЛСЫН ЕРӨНХИЙЛӨГЧИЙН ЗАРЛИГ

16.	Г. Очирбатыг Сүхбаатарын одонгоор шагнах тухай №27	484
17.	Б. Даш-Ёндонг Хөдөлмөрийн гавьяаны улаан тугийн одонгоор шагнах тухай №28	484
18.	Э. Бат-Үүдийг Хөдөлмөрийн гавьяаны улаан тугийн одонгоор шагнах тухай №29	485
19.	Бат-Эрдэнийн Батбаярыг Хөдөлмөрийн гавьяаны улаан тугийн одонгоор шагнах тухай №30	485
20.	Ч. Агваандамдинг элчин сайдаар томилох тухай №32	486
21.	Ч. Агваандамдинг элчин сайдаар томилох тухай №34	486
22.	Ш. Гунгаадоржийг элчин сайдаар томилох тухай №35	486
23.	Зарим шүүхийн шүүгчийг томилох тухай №37	487
24.	Зарим шүүхийн ерөнхий шүүгчийг томилох тухай №38	487
25.	Цэргийн дээд цол олгох тухай №41	488
26.	Цэргийн дээд цол олгох тухай №42	488
27.	Н. Сэнгэлдоржид Монгол Улсын гавьяат жүжигчин цол олгох тухай №43	489
28.	С. Цоололд Монгол Улсын Урлагийн гавьяат зүтгэлтэн цол олгох тухай №44	489
29.	Д. Батсүхэд Монгол Улсын гавьяат жүжигчин цол олгох тухай №48	

4. МОНГОЛ УЛСЫН ҮНДСЭН ХУУЛИЙН ЦЭЦ

30.	Жагсаал, цуглаан хийх журмын тухай Монгол Улсын хуулийн зарим заалт Монгол Улсын Үндсэн хууль зөрчсөн эсэх тухай маргааныг хянан хэлэлцсэн тухай №01	490

5. МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗРЫН ТОГТООЛ

31.	Улсын хяналтын дүрмүүд батлах тухай №211	494
32.	Хяналтын дүрэмд нэмэлт оруулах тухай №212	514
33.	Журам, жагсаалт батлах тухай №215	516
34.	Журам батлах тухай №218	522
35.	"Ажилгүйдлийг бууруулах үндэсний хөтөлбөр" батлах тухай №219	527

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

1996 оны 3 дугаар
сарын 22-ны өдөр

Улаанбаатар
хог

УРГАМАЛ ХАМГААЛЛЫН ТУХАЙ

НЭГДҮГЭЭР БҮЛЭГ

Нийтлэг үндэслэл

1 дүгээр зүйл. Хуулийн зорилт

Энэ хуулийн зорилт нь ургамлын өвчин, хөнөөлт шавьж, мэрэгч амьтан, хог ургамлыг тодорхойлох, тэдгээрийн хөнөөл, тархалтаас урьдчилан сэргийлэх, хамгаалах, ургамлын хорио цээр тогтоохтой холбогдон иргэн, аж ахуйн нэгж, байгууллага хооронд үүсэх харилцааг зохицуулахад оршино.

2 дугаар зүйл. Ургамал хамгааллын тухай хууль тогтоомж

1. Ургамал хамгааллын тухай хууль тогтоомж нь Байгалийн ургамлын тухай хууль, энэ хууль болон тэдгээртэй нийцүүлэн гаргасан хууль тогтоомжийн бусад актаас бүрдэнэ.

2. Монгол Улсын олон улсын гэрээнд энэ хуульд зааснаас өөрөөр заасан бол олон улсын гэрээний заалтыг дагаж мөрднө.

3 дугаар зүйл. Хуулиар хамгаалах зүйл, түүнтэй
холбогдсон нэр томъёо

1. Энэ хуулиар бэлчээр, хадлангийн болон тариалангийн талбай, ой, таримал ургамлыг өвчин, хөнөөлт шавьж, мэрэгч амьтан, хог ургамлаас хамгаалж, байгаль орчны тэнцэл алдагдахаас сэргийлнэ.

2. "Ургамал хамгаалал" гэж байгалийн болон таримал ургамлыг өвчин, хөнөөлт шавьж, мэрэгч амьтан, хог ургамлын хөнөөлөөс урьдчилан сэргийлэх, хамгаалах, хорио цээр тогтоохтой холбогдсон арга хэмжээг хэлнэ.

3. "Ургамлын хорио цээр" гэж Монгол Улсад хорио цээртэй байхаар ургамал хамгааллын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага /цаашид "төрийн захиргааны төв байгууллага" гэх/-аас тогтоосон ургамлын өвчин, хөнөөлт шавьж, мэрэгч амьтан, хог ургамлыг улсын хил нэвтрүүлэхгүй байх, тэдгээрийг тархсан, олширсон нутгаас бусад нутагт тархахаас урьдчилан сэргийлэхэд чиглэгдсэн хорио цээрийн арга хэмжээг хэлнэ.

4 дүгээр зүйл. Ургамал хамгаалал, хорио цээрийн талаархи
төрийн байгууллагын бүрэн эрх

1. Улсын Их Хурал ургамал хамгаалал, хорио цээрийн талаархи

төрийн бодлогыг тодорхойлох, ургамал хамгаалал, хорио цээрийн арга хэмжээг хэрэгжүүлэх эрх зүйн үндсийг тогтоох бүрэн эрхтэй.

2. Засгийн газар дараахь бүрэн эрхтэй:

1/ ургамал хамгаалал, хорио цээрийн талаархи төрийн бодлого, хууль тогтоомжийн биелэлтийг зохион байгуулах;

2/ бүс нутгийн хэмжээнд ургамлын хорио цээр тогтоох;

3/ ургамал хамгаалал, хорио цээрийн хяналтын дүрмийг батлах.

3. Ургамал хамгааллын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага дараахь бүрэн эрхтэй:

1/ ургамал хамгаалал, хорио цээрийн тухай хууль тогтоомж, Засгийн газрын шийдвэрийн биелэлтийг зохион байгуулж хэрэгжүүлэх;

2/ ургамал хамгаалал, хорио цээрийн талаар судалгаа, шинжилгээ, зураг төслийн ажил гүйцэтгүүлэх, энэ асуудлаар мэргэжлийн байгууллагуудын үйл ажиллагааг зохицуулах;

3/ ургамлын хориотой өвчин, хөнөөлт шавьж, мэрэгч амьтан, хог ургамлын жагсаалт болон ургамлын хорио цээрийн хяналтад хамрагдах ургамлын гаралтай түүхий эд, бүтээгдэхүүний төрлийн жагсаалтыг батлах;

4/ ургамал хамгаалахад ашигладаг хими, биологийн бодисыг хэрэглэх зааврыг баталж мөрдүүлэх;

5/ бүс нутгийн хэмжээнд ургамлын хорио цээр тогтоохтой холбогдсон үйл ажиллагааг нэгдсэн удирдлагаар хангах.

4. Аймаг, нийслэл, сум, дүүргийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн хурал дараахь бүрэн эрхтэй:

1/ нутаг дэвсгэртээ хэрэгжүүлэх ургамал хамгаалал, хорио цээрийн арга хэмжээний төслийг Засаг даргаас өргөн мэдүүлсний дагуу хэлэлцэн баталж, биелэлтэд хяналт тавих;

2/ ургамлын өвчин, хөнөөлт шавьж, мэрэгч амьтан, хог ургамлын тархалт, олшролтын төлөв байдал, тэдгээртэй тэмцэх арга хэмжээг хэрхэн зохион байгуулж байгаа тухай Засаг даргын тайланг хэлэлцэх.

5. Аймаг, нийслэл, сум, дүүргийн Засаг дарга дараахь бүрэн эрхтэй:

1/ ургамлын өвчин, хөнөөлт шавьж, мэрэгч амьтан, хог ургамал тархаж, хөнөөл учруулах үед ургамал хамгаалал, хорио цээрийн албанд мэдэгдэж мэргэжлийн дүгнэлт гаргуулах;

2/ нутаг дэвсгэртээ ургамлын онц хөнөөлтэй өвчин, хөнөөлт шавьж, мэрэгч амьтан, хог ургамал тархах нөхцөл бий болсон үед хорио цээр тогтоох, тэмцэх арга хэмжээ авч түүнд иргэд, аж ахуйн нэгж, байгууллагын хүчийг зохиох журмын дагуу дайчлан оролцуулах,

3/ ургамлын өвчин, хөнөөлт, мэрэгч амьтан, хог ургамлын тархалт, олшролт, хөнөөлийн мэдээ баримтыг ургамал хамгаалал, хорио цээрийн улсын албанд ирүүлэх;

4/ нутаг дэвсгэрийнхээ аж ахуйн нэгж, байгууллагын ургамал хамгаалал, хорио цээрийн үйл ажиллагаанд харьяалал харгалзахгүйгээр хяналт тавьж, илэрсэн зөрчлийг арилгуулах;

5/ ургамал хамгаалал, хорио цээрийн улсын байцаагч, хилийн салбарын ажиллах нөхцөлийг хангахад туслалцаа үзүүлэх.

ХОЁРДУГААР БҮЛЭГ

Ургамал хамгааллын алба.

Ургамал хамгааллын талаархи иргэн,
аж ахуйн нэгж, байгууллагын үүрэг

5 дугаар зүйл. Ургамал хамгааллын
албаны тогтолцоо

1. Улсын ургамал хамгааллын алба нь төв болон аймгийн алба, хилийн салбараас бүрдэнэ.

2. Ургамлын өвчин, хөнөөлт шавьж, мэрэгч амьтан, хог ургамлын гэнэтийн тархалт, олшролтын үед ургамал хамгааллын албаны сум дундын салбарыг ажилдуулж болно.

3. Улсын ургамал хамгааллын албанд ургамлын өвчин, хөнөөлт шавьж, мэрэгч амьтан, хог ургамлын судалгаа, шинжилгээ явуулдаг, ургамал хамгаалахад ашигладаг бодисын ургамал, хөрсөн дэх үлдэц, хордуу чанарыг тодорхойлдог нэгж, лаборатори болон мэдээллийн сан ажиллана.

6 дугаар зүйл. Улсын ургамал хамгааллын албаны
бүрэн эрх

1. Ургамал хамгааллын улсын төв алба нь даргахь үйл ажиллагааг хэрэгжүүлнэ:

1/ ургамал хамгаалал, хорио цээрийн хяналт болон технологийн удирдлагыг хэрэгжүүлэх;

2/ ургамлын өвчин, хөнөөлт шавьж, мэрэгч амьтан, хог ургамлын тархалт, учруулах хор хөнөөлөөс урьдчилан сэргийлэх, тэдгээртэй тэмцэх арга хэмжээг хэрэгжүүлэх;

3/ Монгол Улсын ургамал хамгаалахад ашигладаг бодисын хордуу чанар, ургамал, хөрсөн дэх үлдэцийг тодорхойлох, тэдгээрийг үйлдвэрлэх, тээвэрлэх, хэрэглэх зааврыг холбогдох төрийн захиргааны төв байгууллагатай хамтран боловсруулж батлуулах;

4/ ургамлын өвчин, хөнөөлт шавьж, мэрэгч амьтан, хог ургамлын гэнэтийн тархалт, олшролтыг тогтоох, тэдгээртэй

тэмцэхэд ашигладаг бодисын байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын үнэлгээ хийх, ургамал хамгаалахад ашигладаг хүний эрүүл мэнд, мал, байгаль орчинд сөрөг нөлөөгүй бодисыг сонгон турших;

5/ ургамал, үр, ургамлын гаралтай түүхий эд, бүтээгдэхүүнд хорио цээрийн үзлэг, шинжилгээ хийж, хил нэвтрүүлэх эсэхийг шийдвэрлэж зөвшөөрөл олгох, цаашид ашиглах нөхцөлийг тодорхойлох;

6/ гадаад орон, олон улсын холбогдох байгууллагатай ургамал хамгааллын талаар хамтран ажиллах;

7/ ургамлын өвчин, хөнөөлт шавьж, мэрэгч амьтан, хог ургамлын төрөл, зүйл, тархалт, олшролт, хөнөөлийн мэдээллийн сүлжээ, санг эрхэлж нэгтгэсэн мэдээг байгаль орчны мэдээллийн төв санд өгөх;

8/ бүс нутгийн хэмжээнд ургамлын хязгаарлагдмал тархалттай өвчин, хөнөөлт шавьж, мэрэгч амьтан, хог ургамлыг бусад бүс нутагт дэлгэрүүлэхгүй байх дотоод хорио цээр тогтоож, хяналт тавих;

9/ ургамал хамгаалал, хорио цээрийн арга хэмжээг хэрэгжүүлэхдээ байгаль орчин, хил, гааль мал эмнэлэг, стандарт, чанар, эрүүл ахуй, халдвар судлалын хяналтын албадтай хамтран ажиллах;

10/ ургамал хамгааллын талаар судалгаа, шинжилгээ, үйлдвэрлэл эрхлэх нэгж байгуулах зөвшөөрөл олгох.

2. Ургамал хамгааллын аймгийн алба болон хилийн салбар нь энэ зүйлийн 1 дэх хэсгийн 1, 2, 5, 7, 9-д заасныг харьяалах нутаг дэвсгэртээ хэрэгжүүлнэ.

3. Ургамлын онц хөнөөлт өвчин, хөнөөлт шавьж, мэрэгч амьтан, хог ургамал тархсаны улмаас ургамал хамгааллын асуудал эрхэлсэн сайд дотоодын цэргийн даргын хамтарсан шийдвэрээр тогтоосон хорио цээрийн дэглэмийг сахиулахад дотоодын цэргийг оролцуулж болно.

7 дугаар зүйл. Ургамал хамгаалал, хорио цээрийн улсын байцаагч, түүний бүрэн эрх

1. Ургамал хамгаалал, хорио цээрийн хяналтыг улсын байцаагч хэрэгжүүлнэ.

2. Ургамал хамгаалал, хорио цээрийн улсын байцаагчийг дараахь байдлаар томилж, чөлөөлнө.

1/ улсын Ерөнхий байцаагчийг ургамал хамгааллын асуудал эрхэлсэн сайдын санал болгосноор Засгийн газар,

2/ улсын ахлах болон улсын байцаагчийг Ерөнхий байцаагчийн санал болгосноор ургамал хамгааллын асуудал эрхэлсэн сайд.

3. Ургамал хамгаалал, хорио цээрийн улсын байцаагч дараахь

бүрэн эрхийг хэрэгжүүлдэг.

1/ иргэн, аж ахуйн нэгж, байгууллагын эзэмшиж, ашиглаж байгаа газар, агуулахад саадгүй нэнгэрэн орж ургамал, үр, ургамлын гаралтай түүхий эд, бүтээгдэхүүнд үзлэг, шалгалт хийх, дээжийг зохих журмын дагуу үнэгүй авах;

2/ үзлэг, шалгалтаар илэрсэн дутагдлыг арилгуулах талаар иргэн, аж ахуйн нэгж, байгууллагад хугацаатай даалгавар өгөх, гүйцэтгэлийг шалгах;

3/ холбогдох мэргэжлийн байгууллагыг хяналтын ажиглалтад оролцуулах, шаардагдах баримт, мэдээллийг иргэн, аж ахуйн нэгж, байгууллагаас гаргуулах;

4/ ургамлын гаралтай түүхий эд, бүтээгдэхүүн болон эрх бүхий төрийн байгууллагаас импортлоор оруулах, экспортлохыг зөвшөөрсөн ургамал, үрд үзлэг, шалгалт хийж хилээр нэвтрүүлэх зөвшөөрөл олгох;

5/ хилээр нэвтрүүлэх ургамал, үр, ургамлын гаралтай түүхий эд, бүтээгдэхүүнд хориотой өвчин, хөнөөлт шавьж, мэрэгч амьтан, хог ургамал илэрвэл уг ачаа, тээврийн хэрэгслийг түр саатуулах, эрүүлжүүлэх, буцаах, шаардлагатай бол усгуулах арга хэмжээ авах;

6/ ургамал хамгааллын тухай хууль тогтоомжийг зөрчсөн этгээдэд хуульд заасан захиргааны шийтгэл ногдуулах;

7/ ургамлын онц хөнөөлтэй өвчин, хөнөөлт шавьж, мэрэгч амьтан, хог ургамлын тархалтын судалгаа явуулж, дотоод хорио цээрийн бүсийн заагийг тодорхойлж хөнөөлийг бусад нутагт дэлгэрүүлэхгүй байхад чиглэгдсэн арга хэмжээг холбогдох байгууллагатай хамтран хэрэгжүүлэх.

8 дугаар зүйл. Иргэн, аж ахуйн нэгж,

байгууллагын үүрэг

Иргэн, аж ахуйн нэгж, байгууллага ургамал хамгаалал, хорио цээрийн талаар дараахь үүргийг хэрэгжүүлдэг:

1/ эзэмшиж, ашиглаж байгаа газартаа ургамал хамгааллын ажлыг ургамал хамгаалах албаны хяналтын дор хэрэгжүүлэх;

2/ эзэмшиж, ашиглаж байгаа газарт нь ургамлын өвчин, хөнөөлт шавьж, мэрэгч амьтан, хог ургамал илэрвэл ургамал хамгаалах албанд даруй мэдэгдэж холбогдох арга хэмжээг энэ хуулийн 11 дүгээр зүйлийн 2 дахь хэсэгт зааснаас бусад тохиолдолд өөрийн зардалаар авах;

3/ импортлоор оруулж байгаа ургамал, үр, ургамлын гаралтай түүхий эд, бүтээгдэхүүндээ илгээгч орны ургамлын хорио цээрийн гэрчилгээ авсан байх;

4/ ургамал, үр, ургамлын гаралтай түүхий эд, бүтээгдэхүүн гадаад оронд гаргахдаа 14 хоногийн өмнө үэлэг, шинжилгээнд оруулж, зөвшөөрөл авах;

5/ ургамал хамгааллын талаар судалгаа, шинжилгээ, үйлдвэрлэл эрхлэх нэгж байгуулахад ургамал хамгааллын төв албанаас зөвшөөрөл авах;

6/ ургамал хамгаалахад ашигладаг бодис импортлох, худалдах бол ургамал хамгаалах албанаас зөвшөөрөл авах.

ГУРАВДУГААР БҮЛЭГ

Ургамлын хорио цээр

9 дүгээр зүйл. Ургамлын хорио цээрийн дэглэм

1. Ургамлын онц хөнөөлт өвчин, хөнөөлт шавьж, мэрэгч амьтан хог ургамал илэрвэл ургамал хамгаалах аймгийн албаны дүгнэлтийг үндэслэн тухайн шатны Засаг дарга нутаг дэвсгэртээ ургамлын хорио цээрийн дэглэм тогтооно.

2. Хэд хэдэн аймгийн нутаг дэвсгэрт болон төмөр хйм, нисэх, усан замын буудал, хилийн боомт, улсын чанартай авто болон тариалангийн талбайн эзэд хөнөөлийн голомт илэрвэл ургамал хамгааллын төв албаны дүгнэлтийг үндэслэн Засгийн газар ургамлын хорио цээрийн дэглэм тогтооно.

3. Ургамлын хорио цээрийн дэглэм тогтоосон нөхцөлд уг арга хэмжээг ургамал хамгааллын алба хариуцан хэрэгжүүлэх бөгөөд тухайн шатны Засаг дарга хүн хүч дайчлан туслалцаа үзүүлнэ.

4. Ургамал хамгааллын алба нь ургамлын хорио цээр тогтоосон, хориотой өвчин, хөнөөлт шавьж, мэрэгч амьтан, хог ургамал тархсан болон тархаж болзошгүй нутаг дэвсгэрийн талзар нийтэд зарлан мэдэлнэ.

5. Хорио цээр тогтоосон нутаг дэвсгэрт дараахь үйл ажиллагаа явуулахыг хориглоно:

1/ хорио цээр тогтоосон нутаг дэвсгэрээр ургамал хамгаалах албаны зөвшөөрөлгүйгээр дамжин өнгөрөх, уг нутаг дэвсгэрээс гарах;

2/ ургамал, үр, ургамлын гаралтай түүхий эд, бүтээгдэхүүнийг оруулах, гаргах, дамжин өнгөрүүлэх;

3/ ургамал, үр, ургамлын гаралтай түүхий эд, бүтээгдэхүүнийг эрх бүхий байгууллага, албан тушаалтны зөвшөөрөлгүйгээр бэлтгэх;

4/ халдвартай үр, суулгацыг тариалах;

5/ хөнөөлийн голомт болсон байр, агуулах, хашаа, талбайг ариутгал хийлгүй ашиглах.

6. Хөнөөлийн голомтыг устгасны дараа хорио цээрийн дэглэмийг түүнийг тогтоосон албан тушаалтан зогсооно.

10 дугаар зүйл. Ургамал, үр, ургамлын гаралтай түүхий эд, бүтээгдэхүүнийг хилээр нэвтрүүлэх

1. Ургамал, үр, ургамлын гаралтай түүхий эдийг Засгийн газраас тогтоосон хилийн тодорхой боомтоор хил нэвтрүүлдэг.

2. Импортоор оруулах, дамжин өнгөрүүлэх ургамал, үр, ургамлын гаралтай түүхий эд, бүтээгдэхүүн нь Монгол Улсад болон илгээгч оронд хориотой өвчин, хөнөөлт шавьж, мэрэгч амьтан, хог ургамалын халдвар, бохирдолгүй тухай илгээгч орны эрх бүхий байгууллагаас олгосон гэрчилгээ, бүтээгдэхүүний чанарын баталгаатай байна.

3. Ургамал, үр, ургамлын гаралтай түүхий эд бүтээгдэхүүн нь зохих гэрчилгээтэй боловч Монгол Улсад хориотой ургамлын өвчин, хөнөөлт шавьж, мэрэгч амьтан, хог ургамлын халдвар, бохирдолтой бол түүнийг хилээр нэвтрүүлэхийг хориглоно.

4. Ургамал, үр, ургамлын гаралтай түүхий эд, бүтээгдэхүүнд ургамлын хориотой өвчин, хөнөөлт шавьж, мэрэгч амьтан хог ургамлын халдварын сэжиг илэрвэл уг бүтээгдэхүүнийг тусгайлан байгуулсан хорио цээрийн сорилын газар тодорхой хугацаагаар хадгалах буюу ургуулж, халдваргүй нь тогтоогдсон нөхцөлд хил нэвтрүүлэхийг зөвшөөрнө.

ДӨРӨВДҮГЭЭР БҮЛЭГ

Бусад зүйл

11 дүгээр зүйл. Ургамал хамгаалал, хорио цээрийн арга хэмжээг төрөөс санхүүжүүлэх

1. Ургамал хамгаалал, хорио цээрийн дараахь арга хэмжээний зардлыг улсын төсвөөс санхүүжүүлнэ:

1/ зохих журам, гэрээний дагуу иргэн, аж ахуйн нэгж, байгууллагын эзэмшил, ашиглалтад байгаагаас бусад бэлчээр, хадлангийн болон тариалангийн талбай, ой, таримал ургамлыг өвчин, хөнөөлт шавьж, мэрэгч амьтан, хог ургамлаас урьдчилан сэргийлэх, хамгаалах ажил;

2/ ургамлын онц хөнөөлтэй өвчин, хөнөөлт шавьж, мэрэгч амьтан, хог ургамлын гэнэтийн олшролын үед түүнтэй тэмцэх, устгах;

3/ зохих журам, гэрээний дагуу иргэн, аж ахуйн нэгж, байгууллагын эзэмшил, ашиглалтад байгаагаас бусад газарт ургамлын өвчин, хөнөөлт шавьж, мэрэгч амьтан хязгаарлагдмал тархсан үед түүнтэй тэмцэх, устгах;

4/ ургамлын хорио цээрийн хяналтыг хэрэгжүүлэх.
12 дугаар зүйл. Хууль тогтоомж зөрчигчид
хүлээлтэй хариуцлага

1. Ургамал хамгааллын тухай хууль тогтоомж зөрчсөн этгээдэд түүний гэм буруу, зөрчлийн шинж байдал, учруулсан хохирлын хэмжээг харгалзан хуульд заасан эрүүгийн болон захиргааны хариуцлага хүлээлгэнэ.

2. Шүүгч буюу ургамал хамгаалал, хорио цээрийн улсын байцаагч дараахь зөрчил гаргасан иргэн, албан тушаалтан, аж ахуйн нэгж, байгууллагад дор дурдсан захиргааны шийтгэл ногдуулна:

1/ ургамал, үр, ургамлын гаралтай түүхий эд, бүтээгдэхүүнийг зөвшөөрөлгүй улсын хил нэвтрүүлсэн буюу нэвтрүүлэхийг завдсан бол тухайн түүхий эд, бүтээгдэхүүнийг хураан авч зөрчил гаргасан иргэнийг 3000-10000, албан тушаалтныг 10000-50000, аж ахуйн нэгж, байгууллагыг 50000-150000 төгрөгөөр торгох;

2/ ургамал хамгаалах бодисыг зөвшөөрөлгүйгээр импортоор оруулсан, хэрэглэснээс хүний эрүүд мэнд, мал, байгаль орчинд хохирол учирсан бол зөрчил гаргасан иргэнийг 10000-50000, албан тушаалтныг 30000-60000, аж ахуйн нэгж, байгууллагыг 100000-200000 төгрөгөөр торгох;

3/ ургамлын хорио цээр тогтоосон бүсэд ургамал, үр, ургамлын гаралтай түүхий эд, бүтээгдэхүүн бэлтгэсэн, зөвшөөрөлгүйгээр уг бүсээс гаргасан бол тухайн түүхий эд, бүтээгдэхүүнийг хураан авч зөрчил гаргасан иргэнийг 10000-50000, албан тушаалтныг 40000-60000, аж ахуйн нэгж, байгууллагыг 100000-200000 төгрөгөөр торгох.

13 дугаар зүйл. Хууль хүчин төгөлдөр болох

Энэ хуулийг 1996 оны 6 дугаар сарын 5-ны өдрөөс дагаж мөрдөнө.

Монгол Улсын Их Хурлын дарга

Н. БАГАБАНДИ

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

1996 оны 3 дугаар
сарын 22-ны өдөр

Улаанбаатар
хот

МАЛЫН УДМЫН САН, ЭРҮҮЛ МЭНДИЙГ ХАМГААЛАХ ТУХАЙ ХУУЛЬД НЭМЭЛТ, ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ

1 дүгээр зүйл. Малын удмын сан, эрүүл мэндийг хамгаалах ту-

хай хуулийн 9 дүгээр зүйлийн 2 дахь хэсэгт "малын эмч, мал зүйч" гэснийг "улсын байцаагч" гэж, мөн зүйлийн 3 дахь хэсэгт "суманд" гэснийг "сум, дүүрэг" гэж тус тус өөрчилсүгэй.

2 дугаар зүйл. Малын удмын сан, эрүүл мэндийг хамгаалах тухай хуулийн 18 дугаар зүйлийн 2 дахь хэсгийг дараахь байдлаар өөрчлөн найруулсугай:

"2. Шүүгч болон улсын байцаагч дараахь зөрчил гаргасан этгээдэд дор дурдсан захиргааны шийтгэл ногдуулна:

1/ цөм, торгон сүрэг, гойд ашиг шимт малын бүртгэл хөглөөгүй, бүртгэгдсэн малыг худалдах, арилжих, бэлэглэх зэргээр бусдад шилжүүлсэн тухайгаа зохих шатны мал үржлийн албанд мэдэгдээгүй иргэн, албан тушаалтныг 10000 хүртэл, аж ахуйн нэгж, байгууллагыг 80000 хүртэл төгрөгөөр торгох;

2/ мал эмнэлгийн үзлэг, шинжилгээ хийлгээгүй, баталгаажуулагүй хээлтүүлэгчийг нийлүүлэгт оруулсан, цөм, торгон сүрэгт мал үржлийн албаны зөвшөөрөлгүй өөр чиглэлийн хээлтүүлэгч ашиглан удам угсааг доройтуулсан, хээлтүүлгийн нас гүйцээгүй малыг зориуд нийлүүлэгт оруулсан, бэлчээрийн маллагаатай бог малыг жилд дахин төллүүлсэн иргэн, албан тушаалтныг 20000 хүртэл, аж ахуйн нэгж, байгууллагыг 150000 хүртэл төгрөгөөр торгох;

3/ мал эмнэлэг, үржлийн албадаас явуулж байгаа арга хэмжээнд мал сүргээ тогтоосон хугацаанд нь бүрэн хамруулаагүй, мал, амьтны өвчнийг эмчлэх, мал төллүүлэх, хээлтүүлэх ажилд баримтлах дүрэм, зааврыг зөрчсөн иргэн, албан тушаалтныг 1000-20000, аж ахуйн нэгж, байгууллагыг 50000-80000 төгрөгөөр торгох;

4/ шинээр зохион бүтээсэн болон гадаадаас авсан, мал, амьтны эм, бэлдмэл, өвчин үүсгэгчийн омог, үржлийн мал, малын үр, үр хөврөлийг зөвшөөрөлгүйгээр үйлдвэрлэлд ашигласан иргэн, албан тушаалтныг 10000 хүртэл, аж ахуйн нэгж, байгууллагыг 150000 хүртэл төгрөгөөр торгох;

5/ ариун цэвэр, эрүүл ахуйн шаардлага хангаагүй байр орчинд мал, амьтныг нядалсан, түүхий эд, хүнсний бүтээгдэхүүн бэлтгэсэн, боловсруулсан, гээвэрлэсэн, хадгалсан бол гарсан үр дагавар, хохирлын хэмжээг харгалзан иргэн, албан тушаалтныг 50000 хүртэл, аж ахуйн нэгж, байгууллагыг 250000 хүртэл төгрөгөөр торгох;

6/ халдвар тараах өвчтэй малыг үржилд ашигласан иргэн, албан тушаалтныг 5000-50000, аж ахуйн нэгж, байгууллагыг 50000-200000 төгрөгөөр торгох;

7/ мал, амьтанд халдварт өвчний шинж тэмдэг илэрсэн, гэнэт олноор хорогдсон тухай мал эмнэлгийн алба буюу баг, хорооны удирдлагад энэ хуульд заасан хугацаанд мэдэгдээгүй, мал, амьтан, хүнд халдварлах өвчтэй нь мал эмнэлгийн албаны шинжилгээгээр

тогтоогдсон мал, амьтныг зохих зааврын дагуу нядлаагүй, устгаагүй бол гарсан үр дагавар, хохирлын хэмжээг харгалзан иргэн, албан тушаалтныг 50000 хүртэл, аж ахуйн нэгж, байгууллагыг 200000 хүртэл төгрөгөөр торгох;

8/ хорио цээрийн дэглэмийг зөрчсөн иргэн, албан тушаалтныг 50000 хүртэл, аж ахуйн нэгж, байгууллагыг 200000 хүртэл төгрөгөөр торгох;

9/ мал, амьтны гаралтай түүхий эд, хүнсний бүтээгдэхүүнийг мал эмнэлгийн албаны шинжилгээ, зөвшөөрөлгүй нийтийн хэрэгцээнд бэлтгэсэн, нийлүүлсэн, хүлээн авсан, хүний эрүүл мэндэд хор учруулах мал, амьтны өвчин тараах нь тогтоогдсон түүхий эд, хүнсний бүтээгдэхүүнийг ариутгаагүй, халдваргүйжүүлээгүй худалдсан, эдгээр зүйлээр үйлдвэрлэл, үйлчилгээ явуулсан бол хууль бусаар олсон орлогыг хурааж иргэн, албан тушаалтныг 20000-50000, аж ахуйн нэгж, байгууллагыг 100000-200000 төгрөгөөр торгох;

10/ мал, амьтан, тэдгээрийн гаралтай түүхий эд, бүтээгдэхүүн, малын тэжээлийг тухайн болон өөрийн орны мал эмнэлгийн албаны гэрчилгээгүй, халдварт өвчний шинж тэмдэгтэй мал, амьтан, гэмтэж муудсан түүхий эд, бүтээгдэхүүн, малын тэжээлийг хилээр нэвтрүүлэхийг завдсан буюу нэвтрүүлсэн иргэнийг 20000-50000, албан тушаалтныг 20000-60000, аж ахуйн нэгж, байгууллагыг 150000-250000 төгрөгөөр торгох."

3 дугаар зүйл. Малын удмын сан, эрүүл мэндийг хамгаалах тухай хуулийн 9 дүгээр зүйлийн 4 дэх хэсгийг хүчингүй болгонд тооцсугай.

Монгол Улсын Их Хурлын дарга

Н. БАГАБАНДИ

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

1996 оны 3 дугаар
сарын 29-ний өдөр

Улаанбаатар
хот

КОНВЕНЦ СОЁРХОН БАТЛАХ ТУХАЙ

1 дүгээр зүйл. 1994 оны 9 дүгээр сарын 13-ны өдөр Улаанбаатар хотноо гарын үсэг зурсан <<Орлого ба хөрөнгийн татварыг дивхардуулж ногдуулахгүй байх, татвар төлөхөөс зайлсхийх явдлаас урьдчилан сэргийлэх тухай Монгол Улс, Бүгд Найрамдах Унгар Улсын хоорондын Конвенц>>-ийг Засгийн газрын өргөн мэдүүлсний дагуу соёрхон баталсугай.

Монгол Улсын Их Хурлын дарга

Н. БАГАБАНДИ

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

1996 оны 3 дугаар
сарын 29-ний өдөр

Улаанбаатар
хот

ХЭЛЭЛЦЭЭР СОЁРХОН БАТЛАХ ТУХАЙ

1 дүгээр зүйл. 1994 оны 8 дугаар сарын 2-ны өдөр Холбооны Бүгд Найрамдах Герман Улсын Бонн хотноо гарын үсэг зурсан <<Орлого ба хөрөнгийн татварыг давхардуулж ногдуулахгүй байх тухай Монгол Улсын Засгийн газар, Холбооны Бүгд Найрамдах Герман Улсын Засгийн газар хоорондын Хэлэлцээр>>-ийг Засгийн газрын өргөн мэдүүлсний дагуу соёрхон баталсугай.

Монгол Улсын Их Хурлын дарга

Н. БАГАБАНДИ

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

1996 оны 3 дугаар
сарын 29-ний өдөр

Улаанбаатар
хот

ХЭЛЭЛЦЭЭР СОЁРХОН БАТЛАХ ТУХАЙ

1 дүгээр зүйл. 1995 оны 4 дүгээр сарын 5-ны өдөр Оросын Холбооны Улсын Москва хотноо гарын үсэг зурсан <<Орлого ба хөрөнгийн татварыг давхардуулан ногдуулахгүй байх тухай Монгол Улсын Засгийн газар, Оросын Холбооны Улсын Засгийн газар хоорондын Хэлэлцээр>>-ийг Засгийн газрын өргөн мэдүүлсний дагуу соёрхон баталсугай.

Монгол Улсын Их Хурлын дарга

Н. БАГАБАНДИ

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

1996 оны 3 дугаар
сарын 29-ний өдөр

Улаанбаатар
хот

ХЭЛЭЛЦЭЭР СОЁРХОН БАТЛАХ ТУХАЙ

1 дүгээр зүйл. 1994 оны 2 дугаар сарын 22-ны өдөр Бүгд Найрамдах Энэтхэг Улсын Шинэ Дели хотноо гарын үсэг зурсан <<Орлого ба хөрөнгийн татварыг давхардуулж ногдуулахгүй байх,

тгтвар төлөхөөс зайлсхийх явдлаас урьдчилан сэргийлэх тухай Монгол Улсын Засгийн газар, Бүгд Найрамдах Энэтхэг Улсын Засгийн газар хоорондын Хэлэлцээр>>-ийг Засгийн газрын өргөн мэдүүлсний дагуу соёрхон баталсугай.

Монгол Улсын Их Хурлын дарга

Н. БАГАБАНДИ

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

1996 оны 3 дугаар
сарын 29-ний өдөр

Улаанбаатар
хот

ЗАРИМ БАРААНД НОГДУУЛАХ ЭКСПОРТЫН ГААЛИЙН ТАТВАРЫН ХЭМЖЭЭ ТОГТООХ ТУХАЙ

1 дүгээр зүйл. Хаягдал хар болон өнгөт төмөрлөгт дор дурдсан хэмжээгээр экспортын гаалийн татвар ногдуулсугай:

Бараны нэр	хэмжих нэгж	Гаалийн татварын хэмжээ /төгрөг/
1. Хаягдал хар төмөр, ширэм	кг	17
2. Хаягдал хөнгөн цагаан	кг	128
3. Хаягдал зэс	кг	350
4. Хаягдал гууль	кг	128
5. Хаягдал рельс	кг	25

Монгол Улсын Их Хурлын дарга

Н. БАГАБАНДИ

**МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН
ТОГТООЛ**

1996 оны 3 дугаар
сарын 28-ны өдөр

Дугаар 12

Улаанбаатар
хот

Арабын Нэгдсэн Эмирт Улстай
дипломат харилцаа тогтоох тухай

Монгол Улсын Их Хурлаас **ТОГТООХ** нь:
Монгол Улс, Арабын Нэгдсэн Эмирт Улсын хооронд 1996 оны 4
дүгээр сарын 1-нээс эхлэн дипломат харилцаа тогтоосугай.

Дарга

Н. БАГАБАНДИ

**МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН
ТОГТООЛ**

1996 оны 3 дугаар
сарын 29-ний өдөр

Дугаар 13

Улаанбаатар
хот

1996 онд гүйлгээний сангаас аж
ахуйн нэгжүүдэд худалдах алт,
мөнгөний хэмжээг битлэх тухай

Эрдэнэсийн сангийн тухай хуулийн 5 дугаар зүйлийг үндэслэн
Монгол Улсын Их хурлаас **ТОГТООХ** нь:

1. Эрдэнэсийн гүйлгээний сангаас 1996 онд аж ахуйн нэгжийн
үйлдвэрлэлийн хэрэгцээнд худалдах алтыг 322,0 кг хүртэл, мөнгийг
2496,0 хүртэл кг-аар тогтоосугай.

2. Эрдэнэсийн гүйлгээний санд үйлдвэрүүдээс худалдан авсан ал-
тыг тухай бүр олон улсын стандартад хүргэн зохих журмын дагуу
цэвэршүүлж, үнэ тааламжтай нөхцөлд борлуулж, Улсын валютын
нөөцийг нэмэгдүүлэх арга хэмжээ авч байхыг Монголбанк /Д. МО-
ЛОМЖАМЦ/-д зөвшөөрсүгэй.

Дарга

Н. БАГАБАНДИ

**МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН
ТОГТООЛ**

1996 оны 4 дүгээр
сарын 8-ны өдөр

Дугаар 16

Улаанбаатар
хот

**Монгол Улсын Их Хурлын ээлжит
сонгууль товлон зарлах тухай**

Үндсэн хуулийн хорин тавдугаар зүйлийн 1 дэх хэсгийн 3, Монгол Улсын Их Хурлын сонгуулийн хуулийн 7 дугаар зүйлийн 1 дэх хэсгийг үндэслэн Монгол Улсын Их Хурлаас **ТОГТООХ** нь:

1. Монгол Улсын Их Хурлын ээлжит сонгуулийг 1996 оны 6 дугаар сарын 30-ны өдөр явуулахаар 1996 оны 4 дүгээр сарын 16-наас товлон зарласугай.

2. Энэ тогтоолыг 1996 оны 4 дүгээр сарын 16-наас дагаж мөрдсүгэй.

Дарга

Н. БАГАБАНДИ

**МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН
ТОГТООЛ**

1996 оны 4 дүгээр
сарын 12-ны өдөр

Дугаар 17

Улаанбаатар
хот

**Монгол Улсын Их Хурлын
Сонгуулийн тойрог байгуулах
тухай**

Монгол Улсын Их Хурлын Сонгуулийн хуулийн 8 дугаар зүйлийг үндэслэн Монгол Улсын Их Хурлаас **ТОГТООХ** нь:

1. Улсын Их Хурлын сонгуулийн 76 тойрог байгуулсугай.

2. Улсын Их Хурлын сонгуулийн хуулийн 8 дугаар зүйлийн 2 дахь хэсгийг үндэслэн Говь-Сүмбэр аймгийг Дорноговь аймаг дахь Улсын Их Хурлын сонгуулийн 14 дүгээр тойрогт нэгтгэн нэг тойрог болгосугай.

3. Улсын Их Хурлын сонгуулийн тойргийн дугаар, нутаг дэвсгэр, төвийг хавсралт ёсоор баталсугай.

4. Энэ тогтоолыг 1996 оны 4 дүгээр сарын 20-ны өдрөөс эхлэн дагаж мөрдсүгэй.

Дарга

Н. БАГАБАНДИ

Улсын Их Хурлын 1996 оны 17 дугаар
тогтоолын хавсралт

УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН СОНГУУЛИЙН ТОЙРОГ

Тойргийн дугаар	Тойргийн нутаг дэвсгэр	Тойргийн төв
1	Архангай аймгийн Булган, Ихтамир, Өндөр-Улаан, Тариат, Хангай, Цахир, Чулуут сум, Эрдэнэбулган сумын 1 дүгээр баг	Эрдэнэбулган сумын төв
2	Мөн аймгийн Батцэнгэл, Жаргалант, Хайрхан, Цэцэрлэг, Эрдэнэмандал сум, Эрдэнэбулган сумын 2, 3, 6 дугаар баг	Эрдэнэбулган сумын төв
3	Мөн аймгийн Өгийнуур, Өлзийт, Төвшрүүлэх, Хашаат, Хотонт, Цэнхэр сум, Эрдэнэбулган сумын 4, 5 дугаар баг	Эрдэнэбулган сумын төв
4	Баян-Өлгий аймгийн Бугат, Буянт, Өлгий сум, Нүүрст хотгорын уурхай	Өлгий сумын төв
5	Мөн аймгийн Ногооннуур, Сагсай, Улаанхус, Цэнгэл сум	Улаанхус сумын төв
6	Мөн аймгийн Алтай, Алтанцөгц, Баяннуур, Булган, Дэлүүн, Толбо сум	Толбо сумын төв
7	Баянхонгор аймгийн Баян-Овоо, Баянхонгор, Өлзийт сум	Баянхонгор сумын төв
8	Мөн аймгийн Баацагаан, Баянговь, Баян-Өндөр, Баянлиг, Баянцагаан, Богд, Бөмбөгөр, Жинст, Шинэ-жинст сум	Богд сумын төв
9	Мөн аймгийн Баянбулаг, Бууцагаан, Галуут, Гурванбулаг, Заг, Жаргалант, Хүрээмарал, Эрдэнэцогт сум	Жаргалант сумын төв

10	Булган аймгийн Булган сумын 3,4 дүгээр баг, Баян-Агт, Бугат, Сайхан, Сэлэнгэ, Тэшиг, Хангал, Хутаг-Өндөр сум	Булган сумын төв
11	Мөн аймгийн Булган сумын 1, 2 дугаар баг, Баяннуур, Бүрэгхангай, Гурванбулаг, Дашинчилэн, Могод, Орхон, Рашаант, Хишиг-Өндөр сум	Булган сумын төв
12	Говь-Алтай аймгийн Есөнбулаг сумын 1, 3 дугаар баг, Алтай, Баян-Уул, Бугат, Дарив, Жаргалан, Шарга, Тонхил, Төгрөг, Хөхморьт сум	Есөнбулаг сумын төв
13	Мөн аймгийн Есөнбулаг сумын 2, 4 дүгээр баг, Бигэр, Дэлгэр, Тайшир, Халиун, Цогт, Цээл, Чандмань, Эрдэнэ сум	Есөнбулаг сумын төв
14	Говьсүмбэр аймаг, Дорноговь аймгийн Айраг, Алтанширээ, Даланжаргалан, Дэлгэрэх, Иххэт, Мандах, Өргөн, Сайхандулаан сум	Сүмбэр сумын төв
15	Дорноговь аймгийн Замын-Үүд, Улаанбадрах, Хатанбулаг, Хөвсгөл, Эрдэнэ, Сайншанд сум	Сайншанд сумын төв
16	Дорнод аймгийн Хэрлэн сумын 6,7,9, 10 дугаар баг	Хэрлэн сумын төв
17	Мөн аймгийн Хэрлэн сумын 1,4,5,8 дугаар баг, Баяндун, Баянтүмэн, Дашбалбар, Гурванзагал, Сэргэлэн, Чойбалсан, Чулуунхороот сум	Хэрлэн сумын төв
18	Мөн аймгийн Хэрлэн сумын 2,3 дугаар баг, Баян-Уул, Булган, Матаг, Халхгол, Хөлөнбуйр, Цагаан-Овоо сум	Хэрлэн сумын төв
19	Дундговь аймгийн Мандалговь сумын 4, 5 дугаар баг, Адаацаг, Дэлгэрхангай, Дэлгэрцогт, Дэрэн, Луус, Сайхан-Овоо, Эрдэнэдалай сум	Мандалговь сумын төв

20	Мөн аймгийн Мандалговь сумын 1, 2, 3 дугаар баг, Баянжаргалан, Говь-Угтаал, Гурвансайхан, Өлзийт, Өндөршил, Сайнцагаан, Худд, Цагаандэлгэр сум	Мандалговь сумын төв
21	Завхан аймгийн Отгон, Шилүүстэй, Улиастай, Цагаанхайрхан, Цагаанчулуут сум	Улиастай сумын төв
22	Мөн аймгийн Адлархаан, Баянхайрхан, Дөрвөлжин, Захханмандал, Сантмаргац, Сонгино, Тэс, Ургамал, Цэцэн-Уул, Эрдэнэхайрхан, Яруу сум	Сантмаргац сумын төв
23	Мөн аймгийн Асгат, Баянтэс, Булнай, Идэр, Их-Уул, Нөмрөг, Түдэвтэй, Тэлмэн сум	Булнай сумын төв
24	Өвөрхангай аймгийн Арвайхээр, Гучин-Ус, Тарагт сум	Арвайхээр сумын төв
25	Мөн аймгийн Зүүнбаян-Улаан, Хархорин, Хужирт сум	Хужирт сумын төв
26	Мөн аймгийн Баянгол, Баян-Өндөр, Бүрд, Есөнзүйл, Өлзийт, Сант, Төгрөг сум	Өлзийт сумын төв
27	Мөн аймгийн Баруунбаян-Улаан, Бат-Өлзий, Богд, Нарийнтээл, Уянга, Хайрхандулаан сум	Хайрхандулаан сумын төв
28	Өмнөговь аймгийн Даланзадгад сумын 1,2,3 дугаар баг, Баян-Овоо, Манлай, Номгон, Ханбогд, Ханхонгор, Цогт-Овоо, Цогтцэций сум	Даланзадгад сумын төв
29	Мөн аймгийн Даланзадгад сумын 4,5 дугаар баг, Баяндалай, Булган, Гурвантэс, Мандал-Овоо, Ноён, Сэврэй, Хүрмэн сум	Даланзадгад сумын төв
30	Сүхбаатар аймгийн Баруун-Урт сумын 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9 дүгээр баг, Асгат, Халзан, Сүхбаатар, Эрдэнэцагаан сум	Баруун-Урт сумын төв

31	Мөн аймгийн Баруун-Урт сумын 1 дүгээр баг, Баяндэлгэр, Дарьганга, Мөнххаан, Наран, Онгон, Түвшинширээ, Түмэнцогт, Уулбаян сум	Баруун-Урт сумын төв
32	Сэлэнгэ аймгийн Алтанбулаг, Жавхланта, Сүхбаатар, Хүдэр, Шаамар сум	Сүхбаатар сумын төв
33	Мөн аймгийн Баянгол, Ерөө, Мандал сум	Мандал сумын төв
34	Мөн аймгийн Баруунбүрэн, Зүүнбүрэн, Орхон, Орхонтуул, Сайхан, Сант, Түшиг, Хушаат, Цагааннуур, сум	Сант сумын нутаг
35	Төв аймгийн Зуунмод сумын 1,2,4,6 дугаар баг, Архуст, Баян, Баяндэлгэр, Баянжаргалан, Баянцагаан, Мөнгөнморьт, Сэргэлэн, Эрдэнэ сум	Зуунмод сумын төв
36	Мөн аймгийн Зуунмод сумын 3, 5 дугаар баг, Алтанбулаг, Баян-Өнжүүл, Бүрэн, Дэлгэрхаан, Өндөрширээт сум	Зуунмод сумын төв
37	Мөн аймгийн Аргалант, Баянхангай, Заамар, Лүн, Угтаал, Цээл, Эрдэнэсант сум	Аргалант сумын төв
38	Мөн аймгийн Батсүмбэр, Баянцогт, Баянчандмань, Борнуур, Жаргалант, Сүмбэр сум	Баянчандмань сумын төв
39	Увс аймгийн Улаангом, Хархираа сум	Улаангом сумын төв
40	Мөн аймгийн Бөхмөрөн, Давст, Завхан, Наранбулаг, Өлгий, Өмнөговь, Сагиль, Тариалан, Түргэн, Ховд сум	Тариалан сумын төв
41	Мөн аймгийн Баруунтуруун, Зүүнговь, Зүүнхангай, Малчин, Өндөрхангай, Тэс, Хяргас, Цагаанхайрхан сум	Баруунтуруун сумын төв
42	Ховд аймгийн Жаргалант сум	Жаргалант сумын төв

43	Мөн аймгийн Буянт, Дарви, Дөргөн, Зэрэг, Мянгад, Ховд, Цэцэг, Чандмань, Эрдэнэбүрэн сум	Буянт сумын төв
44	Мөн аймгийн Алтай, Булган, Дуут, Манхан, Мөнххайрхан, Мөст, Үенч сум	Мөст сумын төв
45	Хөвсгөл аймгийн Мөрөн сумын 1 дүгээр баг, Алаг-Эрдэнэ, Баянзүрх, Ринчинлхүмбэ, Улаан-Уул, Ханх, Хатгал, Цагааннуур сум	Мөрөн сумын төв
46	Мөн аймгийн Мөрөн сумын 2,5,6 дугаар баг, Арбулаг, Бүрэнтогтох, Цагаан-Уул, Цэцэрлэг сум	Мөрөн сумын төв
47	Мөн аймгийн Мөрөн сумын 3 дугаар баг, Их-Уул, Тариалан, Түнэл, Цагаан-Үүр, Чандмань-Өндөр, Эрдэнэбулган сум	Мөрөн сумын төв
48	Мөн аймгийн Мөрөн сумын 4 дүгээр баг, Галт, Жаргалант, Рашаант, Тосонцэнгэл, Төмөрбулаг, Шинэ-Идэр сум	Мөрөн сумын төв
49	Хэнтий аймгийн Биндэр, Мөрөн, Өлзийт, Хэрлэн сум	Хэрлэн сумын төв
50	Мөн аймгийн Батширээт, Баянмөнх, Гурванбаян, Дархан, Дэлгэрхаан, Жаргалтхаан, Өмнөдэлгэр, Цэнхэрмандал сум	Дэлгэрхаан сумын төв
51	Мөн аймгийн Батноров, Баян-Адрага, Баян-Овоо, Баянхутаг, Галшар, Дадал, Норовлин сум	Батноров сумын төв
52	Дархан-Уул аймгийн Дархан сумын 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 дугаар баг	Дархан сумын төв
53	Мөн аймгийн Дархан сумын 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16 дугаар баг	Дархан сумын төв
54	Мөн аймгийн Дархан сумын 8, 9 дүгээр баг, Орхон, Хонгор, Шарын гол сум	Дархан сумын төв
55	Орхон аймгийн Баян-Өндөр сумын Булаг, Бүрэнбүст, Наран, Согоот, Уурхайчин, Цагаанчулуут, Шанд баг	Баян-Өндөр сумын төв

56	Мөн аймгийн Баян-Өндөр сумын Баянцагаан, Говил, Зэст, Оюут, Уртбулаг, Хүрэнбулаг баг, Жаргалант сум	Орхон аймгийн Засаг даргын Тамгын газар
57	Нийслэлийн Баянзүрх дүүргийн 1, 2, 3, 6, 15, 18 дугаар хороод	Баянзүрх дүүргийн Засаг даргын Тамгын газар
58	Мөн дүүргийн 4, 5, 7, 12, 13, 14 дүгээр хороод	Мөн Тамгын газар
59	Мөн дүүргийн 8, 9, 10, 11, 16, 17, 19 дүгээр хороод	Мөн Тамгын газар
60	Багануур, Налайх дүүрэг	Налайх дүүргийн Засаг даргын Тамгын газар
61	Хан-Уул дүүргийн 1,2,3,4,11 дүгээр хороод, Багахангай дүүрэг	Хан-Уул дүүргийн Засаг даргын Тамгын газар
62	Хан-Уул дүүргийн 5,6,7,8,9,10,12,13 дугаар хороод	Мөн Тамгын газар
63	Баянгол дүүргийн 1,2,3,4 дүгээр хороод	Баянгол дүүргийн Засаг даргын Тамгын газар
64	Мөн дүүргийн 5, 6, 7, 8, 9 дүгээр хороод	Мөн Тамгын газар
65	Мөн дүүргийн 10,11,12,13,14 дүгээр хороод	Мөн Тамгын газар
66	Мөн дүүргийн 15, 16, 17, 18, 19 дүгээр хороод	Мөн Тамгын газар
67	Сонгинохайрхан дүүргийн 1,2,3, 4,5,6 дугаар хороод	Сонгинохайрхан дүүргийн Засаг даргын Тамгын газар
68	Мөн дүүргийн 7, 8, 9, 10, 11, 21 дүгээр хороод	Мөн Тамгын газар
69	Мөн дүүргийн 12, 13, 14, 15, 16 дугаар хороод	Мөн Тамгын газар

70	Мөн дүүргийн 17, 18, 19, 20 дугаар хороод	Мөн Тамгын газар
71	Чингэлтэй дүүргийн 1, 2, 3, 4, 5, 6 дугаар хороод	Чингэлтэй дүүргийн Засаг даргын Тамгын газар
72	Мөн дүүргийн 7, 8, 9, 10, 11, 12 дугаар хороод	Мөн Тамгын газар
73	Мөн дүүргийн 13, 14, 15, 16, 17, 18 дугаар хороод	Мөн Тамгын газар
74	Сүхбаатар дүүргийн 1, 2, 3, 4, 5 дугаар хороо, Гачуурт тосгон	Сүхбаатар дүүргийн Засаг даргын Тамгын газар
75	Мөн дүүргийн 6, 7, 8, 9 дүгээр хороод	Мөн Тамгын газар
76	Мөн дүүргийн 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16 дугаар хороод	Мөн Тамгын газар

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ТОГТООЛ

1996 оны 4 дүгээр
сарын 12-ны өдөр

Дугаар 18

Улаанбаатар
хот

Сонгуулийн зардлын хэмжээ
батлах тухай

Монгол Улсын Их Хурлын Сонгуулийн хуулийн 5 дугаар зүйлийн 2 дахь хэсгийг үндэслэн Монгол Улсын Их Хурлаас **ТОГТООХ нь:**

Монгол Улсын Их Хурлыг сонгох 1996 оны сонгуулийг улсын төсвөөс санхүүжүүлэх зардлын хэмжээг 270,0 сая төгрөгөөр тогтоож, 1996 оны улсын төсөвт тусгагдаагүй 70,0 сая төгрөгийг Засгийн газрын нөөцөөс гаргахыг Засгийн газарт зөвшөөрсүгэй.

Дарга

Н. БАГАБАНДИ

**МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН
ТОГТООЛ**

1996 оны 4 дүгээр
сарын 15-ны өдөр

Дугаар 19

Улаанбаатар
хот

**Сонгуулийн ерөнхий хорооны зарим
 гишүүнийг чөлөөлөх тухай**

Монгол Улсын Их Хурлаас **ТОГТООХ** нь:

Д. Налжир, К. Тажибакед, Б. Дангаасүрэн, Г. Цогтсайхан,
Ж. Элбэгсайхан нарыг Улсын Их Хурлын дэргэдэх Сонгуулийн
ерөнхий хорооны гишүүнээс чөлөөлсүгэй.

Дарга

Н. БАГАБАНДИ

**МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН
ТОГТООЛ**

1996 оны 4 дүгээр
сарын 15-ны өдөр

Дугаар 20

Улаанбаатар
хот

**Сонгуулийн ерөнхий хорооны
зарим гишүүнийг нөхөн томилж
тухай**

Монгол Улсын Их Хурлаас **ТОГТООХ** нь:

Самдангийн Банзрагч, Чоймжуурын Дашням, Дүгэржавын Мөнх-
гэрэл, Сономцэрэнгийн Мэндсайхан, Шалзадын Сэржжүү нарыг
Улсын Их Хурлын дэргэдэх Сонгуулийн ерөнхий хорооны гишүү-
нээр томилсугай.

Дарга

Н. БАГАБАНДИ

**МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН
ТОГТООЛ**

1995 оны 6 дугаар
сарын 30-ны өдөр

Дугаар 51

Улаанбаатар
хот

**Үндсэн хуулийн цэцийн
дүгнэлтийн тухай**

Улсын Их Хурлын тухай хуулийн зарим заалт Үндсэн хуулийн холбогдох заалтыг зөрчиж байгаа тухай Үндсэн хуулийн цэцийн 1995 оны 1-р сарын 04-ний өдрийн 01 тоот дүгнэлтийг хэлэлцээд Монгол Улсын Их Хурлаас ТОГТООХ нь:

1. Үндсэн хуулийн цэцийн 01 тоот дүгнэлтэд дурьдсан Улсын Их Хурлын тухай хуулийн 20 дугаар зүйлийн 3 дахь хэсгийн заалт Үндсэн хуулийн 52 дугаар зүйлийн 1 дэх хэсэг, 50 дугаар зүйлийн 2 дахь хэсэг, 64 дүгээр зүйлийн 1 дэх хэсгийн заалтыг зөрчиж байна гэсэн нэг дэх хэсэг, Улсын Их Хурлын тухай хуулийн 20 дугаар зүйлийн 4 дэх хэсгийн заалт Үндсэн хуулийн 29 дүгээр зүйлийн 1 дэх хэсгийг зөрчиж байна гэсэн хоёр дахь хэсгийг тус тус хүлээн зөвшөөрсүгэй.

2. Үндсэн хуулийн цэцийн дүгнэлтийн хэсгийн гурав, дөрөв, тав дахь заалтуудыг хүлээн зөвшөөрөх боломжгүй гэж үзсүгэй.

3. Үндсэн хуулийн цэцийн зарим дүгнэлтийг хүлээн зөвшөөрсөнтэй холбогдуулан Улсын Их Хурлын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслийг боловсруулж Улсын Их Хурлын 1995 оны намрын чуулганд хэлэлцүүлэхийг Төрийн байгуулалтын байнгын хороонд даалгасугай.

Дарга

Н. БАГЛАНДИ

**МОНГОЛ УЛСЫН ЕРӨНХИЙЛӨГЧИЙН
ЗАРЛИГ**

1996 оны 2 дугаар
сарын 27-ны өдөр

Дугаар 27

Улаанбаатар
хот

**Г.Очирбатыг Сүхбаатарын
одонгоор шагнах тухай**

МАХН-ыг тэргүүдэж байхдаа Монгол оронд улаан хугацаагаар ноёрхсон тоталитари дэглэмийг халах тэмцлийг тууштай дэмжиж төрийн тогтолцоог шинэчлэх, парламентын засаглал тогтоох анхны бодит алхмуудыг олон намын зөвшилцлийн үндсэн дээр шийдвэрлэж хэрэгжүүлэхэд оруулсан хувь нэмрийг нь үнэлж улс төр, олон нийтийн зүтгэлтэн Гомбожавын Очирбатыг Сүхбаатарын одонгоор шагнасугай.

Монгол Улсын Ерөнхийлөгч

П.ОЧИРБАТ

**МОНГОЛ УЛСЫН ЕРӨНХИЙЛӨГЧИЙН
ЗАРЛИГ**

1996 оны 2 дугаар
сарын 27-ны өдөр

Дугаар 28

Улаанбаатар
хот

**Б.Даш-Ёндонг Хөдөлмөрийн гавьяаны
улаан тугийн одонгоор шагнах тухай**

Улс орон нийгмийн шинэ харилцаанд шилжиж, олон намын тогтолцоо бий болсон үед МАХН-д өөрчлөлт шинэчлэлт хийх, улс төрийн намуудын хоорондын харилцаанд тэгш эрх, үндэсний ашиг сонирхлыг дээдлэх зарчмыг хэрэгжүүлэхийн төлөө идэвхи зүтгэл гарган ажиллаж байгааг нь үнэлж МАХН-ын Ерөнхий нарийн бичгийн дарга Бүдрагчаагийн Даш-Ёндонг Хөдөлмөрийн гавьяаны улаан тугийн одонгоор шагнасугай.

Монгол Улсын Ерөнхийлөгч

П.ОЧИРБАТ

**МОНГОЛ УЛСЫН ЕРӨНХИЙЛӨГЧИЙН
ЗАРЛИГ**

1996 оны 2 дугаар
сарын 27-ны өдөр

Дугаар 29

Улаанбаатар
хот

**Э.Бат-Үүлийг Хөдөлмөрийн гавьяаны
улаан тугийн одонгоор шагнах тухай**

Монголд ардчилсан хөдөлгөөнийг үүсгэх үйл хэрэгт тууштай зүтгэж, олон намын тогтолцоо бүрдэх бодитой эхлэл болсон Монголын ардчилсан намыг байгуулалцан тэргүүлж, ардчиллыг хөгжүүлдэхэд оруулж байгаа хувь нэмрийг нь үнэлж МҮАН-ын Ерөнхий нарийн бичгийн дарга Эрдэнийн Бат-Үүлийг Хөдөлмөрийн гавьяаны улаан тугийн одонгоор шагнасугай.

Монгол Улсын Ерөнхийлөгч

П.ОЧИРБАТ

**МОНГОЛ УЛСЫН ЕРӨНХИЙЛӨГЧИЙН
ЗАРЛИГ**

1996 оны 2 дугаар
сарын 27-ны өдөр

Дугаар 30

Улаанбаатар
хот

**Бат-Эрдэнийн Батбаярыг Хөдөлмөрийн
гавьяаны улаан тугийн одонгоор шагнах тухай**

Нийгмийн баримжаа бүхий зах зээлийн эдийн засгийг үндсэн зорилгоо болгосон Монголын социал-демократ намыг байгуулалцан удирдаж олон намын болон төрийн шинэ тогтолцоо бүрдэх үйл явцыг гүнзгийрүүлэх, нийгмийн сэтгэлгээг шинэчлэх, ардчиллыг хөгжүүлэхэд оруулж байгаа хувь нэмрийг нь үнэлж МСДН-ын Улс төрийн зөвлөлийн гишүүн Бат-Эрдэнийн Батбаярыг Хөдөлмөрийн гавьяаны улаан тугийн одонгоор шагнасугай.

Монгол Улсын Ерөнхийлөгч

П.ОЧИРБАТ

**МОНГОЛ УЛСЫН ЕРӨНХИЙЛӨГЧИЙН
ЗАРЛИГ**

1996 оны 3 дугаар
сарын 05-ны өдөр

Дугаар 32

Улаанбаатар
хот

**Ч.Агваандамдинг элчин сайдаар
томилгох тухай**

Чимиддоржийн Агваандамдинг Монгол Улсаас Малайзын Холбооны Улсад суух Онц бөгөөд Бүрэн эрхт элчин сайдаар томилсугай.

Монгол Улсын Ерөнхийлөгч

П.ОЧИРБАТ

**МОНГОЛ УЛСЫН ЕРӨНХИЙЛӨГЧИЙН
ЗАРЛИГ**

1996 оны 3 дугаар
сарын 05-ны өдөр

Дугаар 34

Улаанбаатар
хот

**Ч.Агваандамдинг элчин сайдаар
томилгох тухай**

Чимиддоржийн Агваандамдинг Монгол Улсаас Бүгд Найрамдах Сингапур Улсад суух Онц бөгөөд Бүрэн эрхт элчин сайдаар томилсугай.

Монгол Улсын Ерөнхийлөгч

П.ОЧИРБАТ

**МОНГОЛ УЛСЫН ЕРӨНХИЙЛӨГЧИЙН
ЗАРЛИГ**

1996 оны 3 дугаар
сарын 05-ны өдөр

Дугаар 35

Улаанбаатар
хот

**Ш.Гунгаадоржийг элчин сайдаар
томилгох тухай**

Шаравын Гунгаадоржийг Монгол Улсаас Бүгд Найрамдах

Туркменистан Улсад суух Онц бөгөөд Бүрэн эрхт элчин сайдаар
томилсугайт.

Монгол Улсын Ерөнхийлөгч

П.ОЧИРБАТ

**МОНГОЛ УЛСЫН ЕРӨНХИЙЛӨГЧИЙН
ЗАРЛИГ**

1996 оны 3 дугаар
сарын 05-ны өдөр

Дугаар 37

Улаанбаатар
хот

Зарим шүүхийн шүүгчийг
томилх тухай

Шүүхийн ерөнхий зөвлөлийн санал болгосноор Нашагдоржийн
Төмөрбаатарыг Өвөрхангай аймгийн шүүхийн шүүгчээр, Сугарын
Өлзийсайханыг Сүхбаатар аймгийн шүүхийн шүүгчээр, Дашнямын
Цогтсайханыг Дорноговь аймгийн шүүхийн шүүгчээр, Бямбын
Алтанцэнцэгийг Өвөрхангай аймаг дахь сум дундын 1 дүгээр шүүхийн
шүүгчээр, Тумагийн Цэцэгмааг Ховд аймаг дахь сум дундын 1 дүгээр
шүүхийн шүүгчээр, Дагвын Жамбалсүрэнг Увс аймаг дахь сум
дундын шүүхийн шүүгчээр, Маруушийн Хүрэлбаатарыг Говь-Алтай
аймаг дахь сум дундын шүүхийн шүүгчээр, Дамдинсүрэнгийн
Оюунхүүг Хөвсгөл аймаг дахь сум дундын шүүхийн шүүгчээр,
Батарсалын Нацигдоржийг Сэлэнгэ аймаг дахь сум дундын 1 дүгээр
шүүхийн шүүгчээр, Дэнскадын Уранчимэгийг Нийслэлийн Сонгино-
хайрхан дүүргийн шүүхийн шүүгчээр, Бадамсүрэнгийн Сувдааг
Говьсүмбэр аймаг дахь сум дундын шүүхийн шүүгчээр тус тус
томилсугайт.

Монгол Улсын Ерөнхийлөгч

П.ОЧИРБАТ

**МОНГОЛ УЛСЫН ЕРӨНХИЙЛӨГЧИЙН
ЗАРЛИГ**

1996 оны 3 дугаар
сарын 05-ны өдөр

Дугаар 38

Улаанбаатар
хот

Зарим шүүхийн ерөнхий шүүгчийг
томилх тухай

Шүүхийн ерөнхий зөвлөлийн санал болгосноор Очирын
Цагаанхүүг Өвөрхангай аймаг дахь сум дундын 1 дүгээр шүүхийн

ерөнхий шүүгчээр, Цогбадрахын Мөнхтүвшинг Төв аймаг дахь сум дундын 2 дугаар шүүхийн ерөнхий шүүгчээр тус тус 6 жилийн хугацаагаар томилсугай.

Монгол Улсын Ерөнхийлөгч

П.ОЧИРБАТ

**МОНГОЛ УЛСЫН ЕРӨНХИЙЛӨГЧИЙН
ЗАРЛИГ**

1996 оны 3 дугаар
сарын 11-ний өдөр

Дугаар 41

Улаанбаатар
хот

Цэргийн дээд цол олгох тухай

Зэвсэгт хүчний Улсыг агаарын довтолгооноос хамгаалах цэргийн командлагч хурандаа Чойжамцын Улаанхүүд хошууч генерал цол олгосугай.

Монгол Улсын Ерөнхийлөгч

П.ОЧИРБАТ

**МОНГОЛ УЛСЫН ЕРӨНХИЙЛӨГЧИЙН
ЗАРЛИГ**

1996 оны 3 дугаар
сарын 11-ний өдөр

Дугаар 42

Улаанбаатар
хот

Цэргийн дээд цол олгох тухай

Хорих байгууллагуудыг удирдах газрын дарга хурандаа Лхамсүрэнгийн Гарамжилд хошууч генерал цол олгосугай.

Монгол Улсын Ерөнхийлөгч

П.ОЧИРБАТ

**МОНГОЛ УЛСЫН ЕРӨНХИЙЛӨГЧИЙН
ЗАРЛИГ**

1996 оны 3 дугаар
сарын 12-ны өдөр

Дугаар 43

Улаанбаатар
хот

**Н.Сэнгэдоржид Монгол Улсын
гавьяат жүжигчин цол олгох тухай**

Урлагийн байгууллагад үр бүтээлтэй ажиллаж олон жүжгийн гол, туслалцаа дүр амжилттай бүтээсний гадна хэдэн арван дууг мэргэжлийн гайхамшигт ур чадвар гарган хөөмийлж, дотоод, гадаадын үзэгчдэд өндөрөөр үнэлэгдэж, ардын уламжлалт язгуур урлагийг сурталчлан хөгжүүлэхэд оруулж байгаа хувь нэмрийг нь үнэлж Ховд аймгийн Хөгжимт драмын театрын жүжигчин Намжилын Сэнгэдоржид Монгол Улсын гавьяат жүжигчин цол олгосугай.

Монгол Улсын Ерөнхийлөгч

П.ОЧИРБАТ

**МОНГОЛ УЛСЫН ЕРӨНХИЙЛӨГЧИЙН
ЗАРЛИГ**

1996 оны 3 дугаар
сарын 12-ны өдөр

Дугаар 44

Улаанбаатар
хот

**С.Цоодолд Монгол Улсын Урлагийн
гавьяат зүтгэлтэн цол олгох тухай**

Уртын дуу дуулах урлагийг чадамгай эзэмшин олон жил дуу хуураа ард түмэндээ өргөн баясгаж, радиогийн алтан санг баяжуулахын зэрэгцээ Монгол ардын урт, богино дууны гарал үүсэл, түүх домог, нутгийн аялгууны онцлогийг судлан хэд хэдэн ном, эмхтгэл бичиж туурвин олон арван дууны ая зохиож ардын урлагийг уламжлан хөгжүүлэхэд оруулж байгаа хувь нэмрийг нь үнэлж урлаг судлаач, дуучин Солийн Цоодолд Монгол Улсын Урлагийн гавьяат зүтгэлтэн цол олгосугай.

Монгол Улсын Ерөнхийлөгч

П.ОЧИРБАТ

МОНГОЛ УЛСЫН ЕРӨНХИЙЛӨГЧИЙН ЗАРЛИГ

1996 оны 3 дугаар
сарын 14-ний өдөр

Дугаар 48

Улаанбаатар
хот

Д.Батсүхэд Монгол Улсын гавьяат жүжигчин цол олгох тухай

Урлагийн өвөрмөц төрөл болох ширкийн азналагчийн мэргэжлийг чадамгай эзэмшиж нарийн төвөгтэй олон үзүүлбэрийг мэргэцлийн өндөр түвшинд тоглон нийгэмийн олон талт амьдралыг уран хошиноор дүрслэн үзэгч олныг баясган хошин урлагийг хөгжүүлэхэд оруулж байгаа хувь нэмрийг нь үнэлж Улсын ширкийн жүжигчин Дамбын Батсүхэд Монгол Улсын гавьяат жүжигчин цол олгосугай.

Монгол Улсын Ерөнхийлөгч

П.ОЧИРБАТ

МОНГОЛ УЛСЫН ҮНДСЭН ХУУЛИЙН ЦЭЦИЙН ДҮГНЭЛТ

1996 оны 3 дугаар
сарын 27-ны өдөр

Дугаар 01

Улаанбаатар
хот

Жагсаал, цуглаан хийх журмын тухай Монгол Улсын хуулийн зарим заалт Монгол Улсын Үндсэн хууль зөрчсөн эсэх тухай маргааныг хянан хэлэлцсэн тухай
Төрийн ордны 251 дүгээр өрөө

Үндсэн хуулийн цэцийн хуралдааныг гишүүн Н.Жанцан даргалж, гишүүдэд Л.Баасан /илтгэгч/, Ц.Цолмон, С.Жанцан, Д.Чидлаажав нар, нарийн бичгийн даргаар Б.Цэндлээхүүг оролцуулан хийв. Үндсэн хуулийн цэцийн хуралдаанад өргөдөл гаргагч иргэн Дондовын Ламжав, Улсын Их Хурлын итгэмжлэгдсэн төлөөлөгч Улсын Их Хурлын гишүүн Ц.Нямдорж нар оролцов.

Нэг.Нийслэлийн Баянгол дүүргийн 13 дугаар хорооны иргэн Дондовын Ламжав Үндсэн хуулийн цэцэд хандаж гаргасан өргөдөл, түүнтэй холбогдуулан өгсөн тайлбартаа:

1.Жагсаал, цуглаан хийх журмын тухай Монгол Улсын хуулийн 11 дүгээр зүйлийн 3-ын 5-д буй "жагсаал, цуглааныг зохион байгуулагч нь сэтгэцийн өвчтэй хүмүүсийг жагсаал цуглаанд оролцуулахгүй байх

үүрэг хүлээнэ” гэсэн заалт нь иргэний болон улс төрийн эрхийн тухай олон улсын пактын 26 дугаар зүйлийн “Хүн бүр хуулийн өмнө адил тэгш бөгөөд ямар ч ялгаварлан гадуур-халтгүйгээр хуулиар адилхан хамгаалуулах эрхтэй. Энэ утгаар аливаа төрлийн ялгаварлан гадуурхлыг хуулиар хориглосон байх ёстой бөгөөд хуулиар бүх хүн ямар ч шинэ тэмдгээр тухайлбал арьс-үндэс, арьс-өнгө, хүйс, хэл, шашин шүтлэг, улс төрийн буюу бусад үзэл бодол, үндэсний буюу нийгмийн гарал, эд хөрөнгийн байдал, төрсөн байдал буюу бусад нөхцөл байдлаар ялгаварлахын эсрэг тэгш, үр нөлөөтэй хамгаалалтыг баталгаатай болгоно” гэсэн заалтыг мөн пактын 2 дугаар зүйлийн 1-ийн “энэхүү пактад оролцогч улс бүр нутаг дэвсгэртээ болон эрх мэдэлдээ байгаа бүх хүний энэхүү пактаар хүлээн зөвшөөрсөн эрхийг арьс-үндэс, арьс-өнгө, хүйс, хэл, шашин шүтлэг, улс төрийн буюу бусад үзэл бодол, үндэсний буюу нийгмийн гарал, эд хөрөнгийн байдал, төрсөн буюу бусад нөхцөл байдлаар ялгаварлахгүйгээр хүндэтгэн хангах үүрэгтэй” гэсэн заалтыг тус тус зорчиж тухайлбал бусад нөхцөл гэсэнд хамаарах эрүүл мэндийн байдлаар ялгаварлан гадуурхаж байгаа учраас Үндсэн хуулийн 10 дугаар зүйлийн 2-ын “Монгол Улс, олон улсын гэрээгээр хүлээсэн үүргээ шударгаар сахин биелүүлдэ” гэсэн заалтыг зорчиж байна.

Жагсаал, цуглаан хийх журмын тухай хуулийн дээрх заалт нь Үндсэн хуулийн 16 дугаар зүйлийн 16-д байгаа “Монгол улсын иргэн тайван жагсаал, цуглаан хийх эрх чөлөөтэй байх, энэхүү эрх чөлөөгөө баталгаатай эдэлнэ” гэсэн заалтыг зорчиж байна.

2. Мөн хуулийн 11 дүгээр зүйлийн 3-ын 5-д “цуглааныг зохион байгуулагч бага насны хүүхдийг цуглаанд оруулахгүй байх үүрэг хүлээнэ” мөн хуулийн 12 дугаар зүйлийн 1-ийн 4-т “цуглаанд оролцогч бага насны хүүхэд дагуулж явахгүй байх үүрэг хүлээнэ” гэсэн заалтууд нь хүүхдийн эрхийн тухай конвенцийн 15 дугаар зүйлийн 1-ийн дотор байгаа “оролцогч улсад тайван замаар хуран цуглах хүүхдийн эрхийг хүлээн зөвшөөрнө” гэсэн заалтыг зорчиж байгаа учраас Үндсэн хуулийн 10 дугаар зүйлийн 2-ын “Монгол Улс олон улсын гэрээгээр хүлээсэн үүргээ шударгаар сахин биелүүлдэ” гэсэн заалтыг зорчиж байна. Иймд мөнхий өргөдлийг хянан шийдвэрлэж хуульд заасан хугацаанд багтаан хэрэг үүсгэж маргааныг хянан шийдвэрлэж өгөхийг хүсье гэжээ.

Хоёр. Үндсэн хуулийн цэцийн гишүүний 1996 оны 2 дугаар сарын 27-ны өдрийн 01 тогтоолоор иргэн Д.Ламжавын өргөдлийн дагуу маргаан үүсгэжээ.

Гурав. Улсын Их Хурлын даргын 1996 оны 3 дугаар сарын 16-ны 14 дүгээр захирамжаар Улсын Их Хурлын гишүүн Ц.Нямдоржийг итгэмжлэгдсэн төлөөлөгчөөр томилжээ.

Дөрөв. Ц.Нямдорж Улсын Их Хурлын итгэмжлэгдсэн төлөөлөгчийн хувьд Үндсэн хуулийн цэцэд албан бичгээр ирүүлсэн тайлбартаа "1. Жагсаал, цуглаан хийх журмын тухай хууль нь иргэдээс улс төр, нийгэм, эдийн засаг, хүний эрх, эрх чөлөөтэй холбогдсон асуудлаар үзэл бодол, санал шаардлагаа нийтэд илэрхийлэх зорилгоор зохион байгуулж байгаа үйл ажиллагаа /хуулийн 3 дугаар зүйл/ юм. Энэ заалттай холбогдолгүй сэдвээр иргэдээс зохион байгуулж байгаа спорт, урлаг, уран сайхан, баяр наадам болон тэдгээртэй адилтгах бусад арга хэмжээг зохион байгуулахад энэ хууль үйлчлэхгүй тухай 5 дугаар зүйлд бий.

Өөрөөр хэлбэл бага насны хүүхдүүд энэ хуулийн 5 дугаар зүйлийн 2-г заасан асуудлаар жагсаал, цуглаан зохион байгуулж болох боловч тэдгээр нь энэ хуулиар зохицуулагдахгүй. Хэрэв зохицуулагдахаар хийвэл зөвшөөрөл авах, хариуцлага тооцох, албадаж тараах гэх мэт насанд хүрэгсэд тавигдах бүхний л шаардлага хүүхдэд тавигдахаар байсан тул асуудлыг ийнхүү зохицуулсан юм.

2. Жагсаал, цуглаан зохион байгуулахад бага насны хүүхдийг оролцуулахгүй бийх тухай заалт нь хүүхдийн эрхийг хязгаарлах бус харин тэдний амь нас, эрүүд мэнд, сэтгэхүйн онцлог, эрх ашгийн аливаа муу нөлөөдлөөс хамгаалах зорилготойгоор тусгасан юм.

а/хүүхдийн нас, оюун ухаан, сэтгэлгээний онцлогийг төрийн болон хэсэг бүлгийн тэмцээлд ашиглуулахгүй байх.

б/хууль бусаар зохион байгуулсан жагсаал, цуглааныг цаглаа, дотоодын цэргийн хүчээр албадан тараахад хүүхдийн амь бие, эрүүд мэндийг хохироохгүй байх.

в/бага насны хүүхэд захиргааны хариуцлагын субъект болдоггүйг харгалзах.

г/жагсаал, цуглааны явцад нийгэмийн хэв журам зөрчигдөх, эмх замбараагүй байдал бий болох магадлал ихтэй тул тэдгээрээс гарч болох сөрөг үр дагавраас бага насны хүүхдийг хамгаалах.

д/жагсаал, цуглааны явцад гардаг аливаа сөрөг үзэгдлээс бага насны хүүхдийн хүмүүжил, ёс суртахууныг хамгаалах.

3. Сэтгэцлийн өвчтэй хүмүүсийг жагсаал, цуглаанд оролцуулахгүй байх тухай хуулийн заалт нь энэхүү тайлбарын 2-г заасан зорилгын зэрэгцээгээр тэдгээрийг эмх замбараагүй байдал үүсгэх шалтаг үүсгэхэд ашиглуулахгүй байхад чиглэсэн юм. Түүнчлэн сэтгэцлийн өвчтэй хүмүүс эрхийн чадамжаа бүрэн алдсан буюу хязгаарлагдмал чадамжтай байдагасаа шалтгаалан иргэний эрх, үүрэг нь үндэсний хууль тогтоомжоор хязгаарлагдсан байлгийг харгалзсан юм. Иймд Д.Ламжавын өргөдлийг хүлээн авах боломжгүй хэмээн үзэж байна гэжээ.

Тав. Гомдол гаргагч иргэн Д.Ламжав цэцийн хуралдаанд оролцож тайлбарлахдаа: би цэцэд хандаж гаргасан өргөдөл, түүнд хавсаргасан

тайлбартаа өөрийн хүсэлтээ тодорхой гаргасан болно. Иймд нэмэлт тайлбар баагууд байх зүйлгүй. Харин мэтгэлцээний явцад тайлбаруудаа өгөх болно гэв.

Зургаа. Улсын Их Хурлын итгэмжлэгдсэн төлөөлөгч Ц.Нямдорж цэшийн хуралдаанд ороцож тайлбарлахдаа: Би өөрийн тайлбараа бичгээр гаргасан, үүн дээр нэмж доорх зүйлийг тайлбарлав.

1.Жагсаал цуглаан хийх журмын тухай Монгол улсын хууль бол улс төрийн зорилгоор тайван журмаар жагсаал, цуглаан хийх асуудлыг зохицуулжээ. Олон улсын пактанд "хуран цуглах" гэж нэр томъёо байгааг анхаарах.

2.Олон улсын конвенц, пактанд нийгэмийн хэн журам хамгаалах бусад зорилгоор улс орнууд жагсаал, цуглаан хийх асуудлаар зарим хязгаарлалтыг тогтоож болох журам бий.

3.Жагсаал, цуглаанд бага насны хүүхэд сэтгэцийн өвчтэй хүмүүсийг оролцуулахгүй байх эрхийг жагсаал, цуглааныг зохион байгуулагчдад олгосон. Нөгөө талаар сэтгэцийн өвчтэй хүмүүс, насанд хүрээгүй хүмүүс чонь иргэний эрх зүйн чадамгүй хүмүүс тул улс төрийн үйл ажиллагаанд оролцох уу гэдгийг бодолцох. Тэгэхдээ эдний жагсах, хуран цуглах эрхийг хассан бичд түүнийг зохион байгуулагчдад энэ талаар эрх олгосон байна. Олон улсын пактанд эрүүл мэндээр нь хязгаарах гэх мэт заалт шууд байхгүй.

НҮБ-ын хүүхдийн эрхийн хороонд Монгол Улсын Засгийн газраас явуулсан илтгэлийн 99 дүгээр зүйлд байгаа агуулга нь Жагсаал, цуглаан хийх журмын тухай Монгол Улсын хуулийн үзэл баримтлалаас зөрүүтэй байгаа болно гэв.

ХЯНАВАЛ:

1.Монгол Улс 1990 онд нэгдэж орсон хүүхдийн эрхийн тухай олон улсын конвенц нь Монгол Улсын Үндсэн хуультай харилцаагүй байх тул Монгол Улсын хууль тогтоомжийн нэгэн адил хүчинтэй болох нь тогтоогдов. Энэ утгаар нь авч үзэхэд жагсаал, цуглаан хийх журмын тухай Монгол Улсын хуулийн 11 дүгээр зүйлийн 3-ын 5-д буй "цуглааныг зохион байгуулагч нь бага насны хүүхдийг цуглаанд оролцуулахгүй байх үүрэг хүдээнэ": мөн хуулийн 12 дугаар зүйлийн 1-ийн 4-т буй "цуглаанд оролцогч бага насны хүүхэд дагуулж явахгүй байх үүрэг хүдээнэ" гэсэн заалтууд нь тайван замаар хуран цуглах хүүхдийн эрхийг хассан байх тул энэ талаар иргэн Дондовын Ламжавын хүсэлт үндэслэлтэй байна.

2.Сэтгэцийн өвчтэй хүмүүсийг эрх зүйн чадамжгүйд тооцох тул эднийг жагсаал, цуглаанд оролцуулахгүй байхаар Монгол Улсын

хуулиар зохицуулсан нь үндэслэлтэй байх тул энэ талаарх хүсэлтийг хүлээн авах боломжгүй байна.

Монгол Улсын Үндсэн хуулийн 66 дугаар зүйл, Үндсэн хуулийн цэцийн тухай хуулийн 19 дүгээр зүйлийг удирдлага болгон дүгнэлт гаргах нь:

1. Жагсаал, цуглаан хийх журмын тухай Монгол Улсын хуулийн 11 дүгээр зүйлийн 3-ын 5-д буй "цуглааныг зохион байгуулагч нь бага насны хүүхдийг цуглаанд оролцуулахгүй байх үүрэг хүлээнэ";

мөн хуулийн 12 дугаар зүйлийн 1-ийн 4-г буй "цуглаанд оролцогч бага насны хүүхэд дагуулж явахгүй байх үүрэг хүлээнэ" гэсэн заалтууд нь Монгол Улсын Үндсэн хуулийн 10 дугаар зүйл, мөн хуулийн 16 дугаар зүйлийн 16 дахь заалт, Үндсэн хуулийн хавсралтын хуулийн 6 дугаар зүйлийг зөрчсөн байна.

2. Жагсаал, цуглаан хийх журмын тухай Монгол Улсын хуулийн 11 дүгээр зүйлийн 3-ын 5-д буй "цуглааныг зохион байгуулагч нь... сэтгэцийн өвчтэй хүнийг цуглаанд оролцуулахгүй байх үүрэг хүлээнэ" гэсэн заалт нь Монгол Улсын Үндсэн хуулийг зөрчөөгүй байна.

3. Энэхүү дүгнэлтийг хүлээн авснаас хойш 15 хоногт багтаан хянан хэлэлцэж хэрхэн шийдвэрлэсэн талаар хариу ирүүлэхийг Улсын Их Хуралд уламжилсугай.

Дарга
Гишүүд

Н.ЖАНЦАН
Л.БААСАН
Ц.ЦОЛМОН
С.ЖАНЦАН
Д.ЧИЛХААЖАВ

**МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗРЫН
ТОГТООЛ**

1995 оны 11 дүгээр
сарын 11-ний өдөр

Дугаар 211

Улаанбаатар
хот

Улсын хяналтын дүрмүүд
батлах тухай

Монгол Улсын Засгийн газраас ТОГТООХ нь:

1. "Авто тээврийн улсын хяналтын дүрэм"-ийг 1 дүгээр,
"Барилга, техникийн улсын хяналтын дүрэм"-ийг 2 дугаар,

"Харилцаа холбооны улсын хяналтын дүрэм"-ийг 3 дугаар, "Иргэний агаарын тээврийн нислэг, техникийн улсын хяналтын дүрэм"-ийг 4 дүгээр хавсралтын ёсоор тус тус баталсугай.

2.Энэ тогтоол гарсангай холбогдуулан "Дүрмүүд батлах тухай" БНМАУ-ын Засгийн газрын 1990 оны 182 дугаар тогтоолын 2 дугаар хавсралт, "Дүрэм батлах тухай" 1991 оны 258 дугаар тогтоол, "Дүрэм батлах тухай" Монгол Улсын Засгийн газрын 1993 оны 143 дугаар тогтоолын 2 дугаар хавсралтыг тус тус хүчингүй болсонд тооцсугай.

Монгол Улсын Ерөнхий сайд
Дэд бүтцийн хөгжлийн сайд

П.ЖАСРАЙ
Р.САНДАТХАН

Засгийн газрын 1995 оны 211 дүгээр
тогтоолын 1 дүгээр хавсралт

АВТО ТЭЭВРИЙН УЛСЫН ХЯНАЛТЫН ДҮРЭМ

НЭГ. Нийтлэг үндэслэл

1.Авто тээврийн улсын хяналтын зорилт нь улсын хэмжээнд авто тээврийн талаар мөрдөж байгаа хууль тогтоомж, түүнийг үндэслэн төрийн захиргааны эрх бүхий байгууллагаас авто тээврийн салбарт нийтээр дагаж мөрдүүлэхээр гаргасан дүрэм, журмын биелэлтэд хяналт тавих, тээврийн үйл ажиллагаа, авто тээврийн хэрэгслийн ашиглалтаас шалтгаалан тээвэрлэгч, хэрэглэгчдийн эрх ашгийг хохироох, байгаль орчинд сөрөг нөлөө үзүүлж болох зөрчил дутагдлаас урьдчилан сэргийлэх, буруутай үйл ажиллагаа явуулж, зөрчил гаргасан этгээдэд хариуцлага хүлээлгэх, хохирол зөрчлийг арилгуулахад оршино.

2.Авто тээврийн улсын хяналтыг авто тээврийн улсын хяналтын алба, тусгайлан эрх олгосон төрийн өмчийн болон төрийн өмчийн оролцоотой авто тээврийн байгууллага, аймаг, нийслэлийн авто тээврийн байгууллагын улсын байцаагчид хэрэгжүүлнэ.

3.Тээврийн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллагын тээврийн асуудал хариуцсан эрхэлсэн түшмэл нь авто тээврийн улсын хяналтын албаны дарга, улсын ерөнхий байцаагч байна.

Авто тээврийн хяналтын улсын ерөнхий байцаагчийг тээврийн асуудал эрхэлсэн сайд томилж, чөлөөлөх ба ерөнхий байцаагчийн эрхийг Засгийн газар олгоно.

4.Тээврийн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллагын авто тээврийн хяналтын улсын ахлах байцаагч, улсын байцаагчийг

авто тээврийн хяналтын улсын ерөнхий байцаагчийн санал болгосноор тээврийн асуудал эрхэлсэн сайд томилж, чөлөөлж, байцаагчийн эрхийг нь олгоно.

5. Аймаг, нийслэлийн авто тээврийн хяналт, зохицуулалт гүйцэтгэх эрх олгосон байгууллагад авто тээврийн улсын ахлах байцаагч, улсын байцаагч ажиллана. Авто тээврийн хяналт гүйцэтгэх төв, орон нутгийн байгууллага нь өөрийн үйлчлэх хүрээ, ажлын онцлогоос шалтгаалан улсын байцаагчийн эрхийг төрийн албан хаагчид олгуулан ажилдуулж болно.

6. Энэ дүрмийн 5 дугаар зүйлд дурасан авто тээврийн хяналтын улсын ахлах байцаагчийг аймаг, нийслэлийн Засаг дарга, улсын байцаагчийг тухайн байгууллагын эрх баригч нь томилж, чөлөөлөх ба улсын байцаагчийн эрхийг тээврийн асуудал эрхэлсэн сайд олгоно.

7. Ажил төрлийн онцлогоос шалтгаалан зарим яам, тусгай газар авто тээврийн хяналтын улсын байцаагч ажилдуулж болно. Яам, тусгай газарт ажиллах авто тээврийн хяналтын улсын байцаагчийг сайд, тусгай газрын дарга нар нь томилж, чөлөөлөх бөгөөд тэдгээр байцаагчийн эрхийг тээврийн асуудал эрхэлсэн сайд олгоно.

8. Авто тээврийн хяналтын улсын ерөнхий байцаагч улсын ахлах байцаагч, улсын байцаагч (цаашид энэ дүрэмд "байцаагч" гэх) нь тухайн асуудлаар мэргэшсэн байна.

9. Авто тээврийн хяналтын алба, авто тээврийн хяналтын улсын байцаагчид нь үйл ажиллагаандаа Монгол улсын холбогдох хууль, тогтоомж, Засгийн газрын шийдвэр болон энэхүү дүрмийг удирдлага болгоно.

10. Байцаагч нь Засгийн газраас загварыг нь баталсан үнэмлэх, хувийн дугаар бүхий тэмдэг болон албан шаардлага, дүгнэлт, акт, торгууль, шийтгэврийн хэвлэмэл хуудас хэрэглэнэ.

11. Аймаг, нийслэл, бусад байгууллагад ажиллаж байгаа байцаагчдыг мэргэжил, арга зүйн удирдлагаар хангах, ажлыг нь шалгах, шалгалтын дүнг нэгтгэн дүгнэлт гаргах, шаардлагатай асуудлаар авах арга хэмжээний санал боловсруулж шийдвэрлүүдэхийг Авто тээврийн улсын хяналтын алба хариуцан хэрэгжүүлнэ.

ХОЁР. Авто тээврийн улсын хяналт явуулах чиглэл

12. Улсын хяналтыг дор дурасан чиглэлээр хэрэгжүүлнэ:

а/улсын хэмжээнд авто тээврийн талаар мөрдөж байгаа хууль тогтоомж, Засгийн газрын шийдвэр, тэдгээрийг үндэслэн төрийн захиргааны эрх бүхий байгууллагаас авто тээврийн салбарт нийтээр дагаж мөрдүүдэхээр гаргасан дүрэм, журмын хэрэгжилт;

б/тээвэрлэлтийн болон тээврийн хэрэгслийн стандарт, замын хөдөлгөөний аюулгүй байдлын шаардлагын биелэлт;

в/авто тээврийн хэрэгслээр ачаа, зорчигч тээвэрлэх, тээвэр экспедицийн болон зуучлах үйлчилгээ үзүүлэх үйл ажиллагааг явуулах зөвшөөрөл (лиценз)-ийн мөрдөлт;

г/улсын захиалга, даалгавар, цаг үеийн шуурхай тээвэрлэлтийн талаар гарсан хуваарь, гэрээ, захиалгын биелэлт;

д/улсын болон бүс нутаг, аймаг, нийслэлийн хэмжээнд зохих журмын дагуу эрх бүхий байгууллагаас зохион байгуулсан тээврийн дайчилгааны хэрэгжилт;

е/зорчигчдын нийтийн тээврийн үйлчилгээний чиглэл, цагийн хуваарийн мөрдөлт, зорчих журмын биелэлт;

ж/зорчигчдыг тав тухтай зорчих, ачаа тээшигч гэмтэл согоогүй тээвэрлэх, хөдөлгөөний аюулгүй байдалыг хангах шаардлагыг хангахуйц тээврийн хэрэгслийг бэлтгэж гаргах, тээвэрлэлтийг хугацаанд нь чанартай гүйцэтгэх ажиллагаа;

з/ачааг стандарт, чанарын шаардлагын дагуу тээвэрлэлтэд бэлтгэх, ачих буулгах ажлын зохион байгуулалт, тээврийн хэрэгслийн саатал, сул зогсолт гаргахгүй байх бэлтгэл хангалт, тээврийн хэрэгслийг болон тээвэрлэлтийн бичиг баримтын бүрдэлт;

и/авто тээврийн хэрэгслийн улсын үзлэг, тоо бүртгэлд хамрагдсан байдал, төрийн өмчийн болон төрийн өмчийн оролцоотой аж ахуйн нэгж, байгууллагын тээврийн хэрэгслийн ашиглалт, хадгалалт, хамгаалалтын байдал;

к/тээврийн хэрэгслийг өөрчлөн тоногдосон нь хөдөлгөөний аюулгүй байдал, зорчигчид, хүн амын эрүүл мэнд, ачааны чанар, бүрэн бүтэн байдалд нөлөөлөх нөхцөл бүрдүүлсэн буюу хөдөлгөөний аюулгүй байдалд нөлөөлөх эвдрэл гэмтэлтэй тээврийн хэрэгслийг замд гаргаж буй эсэх;

л/авто зам, гүүр, тэдгээрийн хиймэл байгууламжийн бүрэн бүтэн байдал, тэдгээрт хөдөлгөөний аюулгүй байдалд нөлөөлж болох эвдрэл гэмтэл байгаа эсэх;

м/авто тээврийн хэрэгсэл эзэмшигчид болон тээвэрлэгчдээс ой, ус, ан агнуур, байгаль орчныг хамгаалах болон гал түймэртэй тэмцэх талаар гарсан хууль тогтоомж, дүрэм, журмыг хэрэгжүүлж байгаа байдал.

ГУРАВ.Авто тээврийн хяналтын улсын байцаагчийн үүрэг, эрх

13.Байцаагч нь дор дурдсан үүрэг хүлээнэ:

а/энэ дүрмийн 12 дугаар зүйлд заасан чиглэлийн дагуу хяналтыг зохион байгуулах;

б/хяналт шалгалт хийсэн байгууллага, аж ахуйн нэгжийн үйлдвэрлэл, технологийн нууцыг чанд хамгаалах;

в/хууль тогтоомжийг чанд сахих, хөндлөнгийн нөлөөнд үл автах, байгууллага, аж ахуйн нэгж, иргэний эрх, хууль ёсны ашиг сонирхлыг хүндэтгэх;

г/хийсэн шалгалт, гаргасан дүгнэлт, бичсэн акт, танилцуулга, албан шаардлага, тоо баримтын үндэслэл, нотолгооны үнэн зөвийг бүрэн хариуцах.

14. Байцаагч нь дор дурдсан эрх эдэлнэ:

а/хяналт шалгалт хийх объектод саадгүй нэвтрэн орох;

б/холбогдох байгууллагатай нь тохиролцон зохих мэргэжлийн хүмүүсийг хяналт шалгалтын ажилд оролцуулах, шаардлагатай асуудлыг магадлах зорилгоор лабораторийн буюу магадлан шинжилгээг мэргэжлийн байгууллагаар гүйцэтгүүлэх;

в/хяналт шалгалтын ажилд шаардлагатай мэдээ, судалгаа, тайлбар, тодорхойлолт, бусад баримт бичгийг холбогдох байгууллага, аж ахуйн нэгж, албан тушаалтнаас гаргуулан авах;

г/байгууллага, аж ахуйн нэгж, иргэдийн хууль бусаар олсон орлогыг акт үйлдэж улсын орлогод оруулах, мөн бусдад учруулсан хохирлыг нөхөн төлүүлэх асуудлыг холбогдох хууль тогтоомжийн дагуу шийдвэрлэх;

д/тээвэрлэлтийн үйл ажиллагаа, авто тээврийн хэрэгслийн ашиглалтаас хүний амь нас, эрүүл мэнд, хүрээлэн буй орчинд шууд буюу шууд бусаар хор хохирол учруулж байгаа, учруулж болох нь зохих ёсоор нотлогдсон, тэрчлэн хөдөлгөөний осол аюул гаргаж болох тохиолдолд тээврийн ажил, үйлчилгээг уг зөрчлийг арилгах хүртэл түр хугацаагаар зогсоох, энэ тухай олон нийтэд зарлан мэдээлэх;

е/ноцтой осол аюул гарсан, хүний амь нас, эрүүл мэнд хохирсон, их хэмжээний хохирол учирсан, илэрсэн зөрчил нь гэмт хэргийн шинжтэй болон авто зам, гүүр, тэдгээрийн хиймэл байгууламжийн эвдрэл нь хөдөлгөөний аюулгүй байдалд нөлөөлж болохоор байгаа, авто тээврийн хэрэгсэл эзэмшигчид, тээвэрлэгчдээс ой, ус, ан агнуур, байгаль орчныг хамгаалах болон гал түймэртэй тэмцэх талаар гарсан хууль тогтоомж, дүрэм журмыг зөрчсөн, ачаа тээвэрлэлтийн явцад ачааны чанар, бүрэн бүтэн байдлыг алагдадуулсан зөрчил илэрвэл акт, холбогдох баримт бичгийг эрх бүхий байгууллагад шилжүүлэх.

15. Байцаагч нь хууль тогтоомж, дүрэм, журам зөрчсөн, илэрсэн зөрчлийг арилгуулах талаар тавьсан шаардлага биелүүлээгүй гэм буруутай байгууллага, аж ахуйн нэгж, этгээдэд Захиргааны хариуцлагын тухай хууль, Төрийн хяналт шалгалтын тухай хууль болон холбогдох бусад хууль тогтоомжийн заалтыг үндэслэн дор дурдсан захиргааны хариуцлага хүлээлгэнэ:

а/авто тээврийн талаар мөрдөж байгаа хууль тогтоомж, Засгийн газрын шийдвэр, тэдгээрийг үндэслэн төрийн захиргааны эрх бүхий байгууллагаас авто тээврийн салбарт нийтээр дагаж мөрдүүлэхээр гаргасан дүрэм, журам, тээвэрлэлтийн болон тээврийн хэрэгслийн стандарт, улсын захиалга, даалгавар, цаг үеийн шуурхай болон дайчилгааны тээврийн үед гарсан хуваарь, гэрээ, захиалга, зорчигчдын нийтийн тээврийн үйлчилгээний чиглэл, цагийн хуваарь, зорчих журам зөрчсөн, тасалбаргүй зорчсон, тээврийн хэрэгслийг удаан хугацаагаар сул зогсоосон, зорчигчдыг тав тухтай зорчих, ачаа тээшийг гэмтэл согоггүй тээвэрлэх, хөдөлгөөний аюулгүй байдлыг хангах шаардлагыг хангаагүй тээврийн хэрэгслээр тээвэр хийсэн, тээвэрлэлтийг хугацаанда нь чанартай гүйцэтгээгүй зөрчил гаргасан байгууллага, аж ахуйн нэгжийг 50000-100000, этгээдийг 300-25000 төгрөгөөр торгож, учруулсан хохирлыг нөхөн төлүүлэх;

б/авто тээврийн хэрэгслээр ачаа, зорчигч тээвэрлэх, тээвэр экспедицийн болон зуучлах үйлчилгээг зөвшөөрөл (лицензи)-гүй гүйцэтгэсэн, энэ талаар мөрдөх журмыг зөрчсөн байгууллага, аж ахуйн нэгжид 50000-150000, этгээдэд 3000-30000 төгрөгийн торгууль ногдуулах, зөрчлийг давтан үйлэсэн бол тээвэр гүйцэтгэх зөвшөөрөл (лицензи)-ийг гур хугацаагаар хурааж, хууль бусаар олсон орлогыг улсын орлогод оруулах;

в/тээврийн хэрэгслээ авто тээврийн хэрэгслийн улсын үзлэг, тоо бүртгэлд хамруулаагүй, төрийн өмчийн болон төрийн өмчийн оролцоотой аж ахуйн нэгж, байгууллагын тээврийн хэрэгслийн ашиглалт, хадгалалт, хамгаалалтын журмыг зөрчсөн буруутай этгээдэд 5000-25000 төгрөгийн торгууль ногдуулж, хохирлыг нөхөн төлүүлэх;

г/нийтийн тээврийн үйлчилгээ гүйцэтгэж яваа төрийн өмчийн тээврийн хэрэгслийн эд анги, тоноглол, төхөөрөмжийг санаатай эвдэж гэмтээсэн этгээдийг 3000-30000 төгрөгөөр торгож, учруулсан хохирлыг нөхөн төлүүлэх;

д/нийтийн тээврийн хэрэгслээр зорчихдоо танхайрах, хулгай дээрэм хийх, бусдыг дайрч доромжлох зэргээр зорчигчдын тантай зорчиход саад учруулсан этгээдийг уг тээврийн хэрэгслээр аль ойр байрлах цагдаагийн байгууллагад хүргэж, холбогдох зардал, хохирлыг буруутай этгээдээр төлүүлэх арга хэмжээ авах;

е/улсын ерөнхий болон ахлах байцаагч нар хяналт шалгалтаас зайлсхийсэн албан тушаалтныг 5000-10000, шаардлагатай гэж үзсэн баримт бичгийг танилцуулах, гур хугацаагаар хүлээлгэн өгөхөөс татгалзсан албан тушаалтныг 15000 хүртэл төгрөгөөр торгох;

ж/байцаагчийн албан шаардлагыг эсэргүүцсэн, тогтоосон хугацаанд биелүүлээгүй, шаардлагын биелэлтийг гаргаж ирүүлээгүй албан тушаалтныг 5000-25000, хянан шалгах үйл ажиллагаанд санаа-гайгаар саад учруулсан, гаргах дүгнэлт, шийдвэрт нөлөөлөхийг

оролдсон этгээдийг 35000 хүртэл, хяналт шалгалтын холбогдолтой баримт бичгийг гаргаж өгөхөөс үндэсгүйгээр татгалзсан, гэмтээсэн, устгасан, хуурамч бичиг баримт гаргаж өгсөн албан тушаалтныг 30000-50000 төгрөгөөр торгуулах асуудлыг шүүгчид тавьж шийдвэрлүүлэх.

ДӨРӨВ. Бусад зүйл

16.Авто тээврийн хяналтын улсын алба, байцаагчийн шийдвэрийг байгууллага, аж ахуйн нэгж, албан тушаалтан, иргэд хугацаанд нь биелүүлж, хариуг албан ёсоор өгч байх үүрэгтэй.

17.Зөрчил гаргасан этгээд түүнд ногдуулсан торгууль, нөхөн төлбөрийг тогтоосон хугацаанд нь улсын төсвийн орлогод оруулна.

18.Шалгагдсан байгууллага, аж ахуйн нэгж, албан тушаалтан, иргэд хяналт шалгалтын явцад хууль тогтоомж зөрчигдсөн, байцаагчийн гаргасан шийдвэр үндэслэлгүй гэж үзвэл гомдлоо хяналт шалгалт хийсэн байгууллагын эрх баригчид шийдвэр хүлээн авсан өдрөөс хойш 10 хоногт багтаан гаргана.

Гомдлыг хүлээн авсан байгууллагын эрх баригч түүнийг авсан өдрөөс 30 хоногт багтаан хянан шийдвэрлэнэ. Хэрэв энэ шийдвэрийг эс зөвшөөрвөл гомдлоо шүүхэд гаргаж болно.

19.Байцаагч энэ дүрмээр хүлээсэн үүргээ биелүүлдээгүй болон хууль тогтоомж зөрчсөн бол холбогдох хууль, тогтоомжийн дагуу зохих хариуцлага хүлээнэ.

Засгийн газрын 1995 оны 211 дүгээр
тогтоолын 2 дугаар хавсралт

БАРИЛГА, ТЕХНИКИЙН УЛСЫН ХЯНАЛТЫН ДҮРЭМ

НЭГ. Нийтлэг үндэслэл

1.Барилга, техникийн улсын хяналтын зорилго нь тус улсын нутаг дэвсгэр дээр Монголын болон гадаадын барилгын байгууллага, аж ахуйн нэгжээс гүйцэтгэж байгаа бүх төрлийн барилга байгууламж, зам, гүүр, инженерийн шугам сүлжээ, зураг төсөл, инженерийн хайгуулын ажил, түүнчлэн барилгын материал, эзэлхүүний үйлдвэрлэлт, өргөх байгууламжийн угсралт, ашиглалтын аюулгүй ажиллагааны байдалд төрийн захиргааны хяналт явуулж хууль тогтоомж, барилгын норматив техникийн баримт бичиг (барилгын

норм, дүрэм, улсын стандарт, зураг төсөл)-ийн мөрдөлтийг хангуулахад оршино.

2.Барилга, техникийн улсын хяналтыг барилга, техникийн улсын хяналтын алба, аймаг, нийслэлийн барилга, техникийн хяналтын улсын байцаагчид хэрэгжүүлнэ.

3.Барилга, техникийн улсын хяналтын албаны дарга нь барилга, техникийн хяналтын улсын ерөнхий байцаагч байна. Барилга, техникийн хяналтын улсын ерөнхий байцаагчийг барилгын асуудал эрхэлсэн сайд томилж, чөлөөлөх бөгөөд улсын ерөнхий байцаагчийн эрхийг нь Засгийн газар олгоно.

4.Барилга, техникийн хяналтын албаны улсын ахлах байцаагч, улсын байцаагч нарыг барилга, техникийн хяналтын улсын ерөнхий байцаагчийн санал болгосноор барилгын асуудал эрхэлсэн сайд томилж, чөлөөлөх ба түүнд улсын байцаагчийн эрхийг олгоно.

Аймаг, нийслэлд ажиллах барилга, техникийн хяналтын улсын байцаагчийг аймаг, нийслэлийн Засаг дарга томилж, чөлөөлөх бөгөөд улсын байцаагчийн эрхийг нь барилгын асуудал эрхэлсэн сайд олгоно.

5.Ажил төрлийн онцлогоос шалтгаалан зарим яам, тусгай газарт барилга, техникийн хяналтын улсын байцаагч ажиллуулж болно. Тэдгээр байцаагчийг сайд, тусгай газрын дарга нар нь томилж, чөлөөлөх бөгөөд улсын байцаагчийн эрхийг нь барилгын асуудал эрхэлсэн сайд олгоно.

6.Барилга, техникийн хяналтын ерөнхий байцаагч, улсын ахлагч байцаагч, улсын байцаагч /шаашид энэ дүрэмд "байцаагч" гэх/ нь тухайн асуудлаар мэргэшсэн байна.

7.Барилга, техникийн улсын хяналтын алба, байцаагчид нь үйл ажиллагаандаа Монгол улсын холбогдох хууль тогтоомж, Засгийн газрын шийдвэр болон энэхүү дүрмийг удирдлага болгоно.

8.Байцаагч нь Засгийн газраас загварыг нь баталсан үнэмлэх, хувийн дугаар бүхий тэмдэг болон албан шаардлага, дүгнэлт, акт, торгууль, шийтгэврийн хэвлэмэл хуудас хэрэглэнэ.

9.Аймаг, нийслэлд ажиллаж байгаа байцаагчдыг мэргэжил, арга зүйн удирдлагаар хангах, ажлыг нь шалгах, шалгалтын дүнг нэгтгэн дүгнэлт гаргах, шаардлагатай асуудлаар авах арга хэмжээний санал боловсруулж шийдвэрлүүлэхийг барилга, техникийн улсын хяналтын алба хариуцан хэрэгжүүлнэ.

ХОЁР. Барилга, техникийн улсын хяналтын чиглэл

10.Барилга, техникийн улсын хяналтыг дор дурасан чиглэлээр хэрэгжүүлнэ:

а/бүх төрлийн барилга байгууламж, зам, гүүр, инженерийн шугам сүлжээ/шинэ барилга, өргөтгөл, шинэчлэлт, их засвар/-ний угсралтын ажлын чанар, аюулгүй ажиллагаа;

б/барилгын материал, эдэлхүүний чанар;

в/хот суурин газрын барилгажилтын ерөнхий болон нарийвчилсан төлөвлөгөөний хэрэгжилт;

г/барилга байгууламж, зам, гүүр, инженерийн шугам шүлжээний ашиглалт;

д/өргөх байгууламж/3 тонноос дээш даацтай, машинчийн бүхээг бүхий кран, 0,1 тонноос дээш даацтай шахилгаан шат/-ийн угсралт, ашиглалтын үеийн аюулгүй ажиллагаа;

е/барилга байгууламж, зам, гүүр, инженерийн шугам сүлжээний зураг төсөл, инженерийн хайгуулын ажлын чанар;

ж/барилга байгууламж, зам, гүүрт гарсан нуралт, задрэл, өргөх байгууламжид гарсан аварь, хүний амь хохироосон буюу хүнд, бүлэг ослын шалтгаан;

з/барилгын үйлдвэрлэл эрхлэх байгууллага, аж ахуйн нэгжүүдийн үйлдвэрлэл явуулах зөвшөөрөл /лицензи/-ийн хэрэгжилт;

и/барилга байгууламж, зам, гүүр, инженерийн шугам сүлжээ, барилгын материал, эдэлхүүний үйлдвэрлэлийн норм, үнийн үндэслэл;

к/барилга байгууламж, зам, гүүр, инженерийн шугам сүлжээний угсралтын ажлыг эхлэх, үргэлжлүүлэн гүйцэтгэх зөвшөөрөл;

л/барилгын материал, эдэлхүүний чанарын баталгаажуулалт;

м/барилга байгууламж, зам, гүүр, инженерийн шугам сүлжээний материал, эдэлхүүн, бүтээцийн чанарт шинжилгээ хийх үүрэг бүхий улсын экспертиз лабораторийн (холбогдох байгууллагатай хамтран) эрх олголт;

н/өргөх байгууламжийг ашиглалтад оруулах техникийн магадалгаа, улсын бүртгэл, ашиглах зөвшөөрөл.

ГУРАВ. Барилга, техникийн хяналтын улсын байцаагчийн үүрэг, эрх:

11. Байцаагч нь дор дурдсан үүргийг хүлээнэ:

а/энэ дүрмийн 10 дугаар зүйлд заасан чиглэлийн дагуу хяналтыг хэрэгжүүлэх;

б/хяналт шалгалт хийсэн байгууллага, аж ахуйн нэгжийн үйлдвэрлэл, технологийн нууцыг чанд хамгаалах;

в/хууль тогтоомжийг чанд сахих, хөндлөнгийн нөлөөнд үл автах, байгууллага, аж ахуйн нэгж, иргэний эрх, хууль ёсны ашиг сонирхлыг хүндэтгэх;

г/хийсэн шалгалт, гаргасан дүгнэлт, бичсэн акт, танилцуулга, албан шаардлага, тоо баримтын үндэслэл, нотолгооны үнэн зөвийг бүрэн хариуцах.

12. Байцаагч нь дор дурдсан эрх эдэлнэ:

а/хяналт шалгалт хийх объектод саадгүй нэвтрэн орох;

б/холбогдох байгууллагатай нь тохиролцон зохих мэргэжлийн хүмүүсийг хяналт шалгалтын ажилд татан оролцуулах, шаардлагатай асуудлыг магадлах зорилгоор лабораторийн буюу магадлан шинжилгээг мэргэжлийн байгууллагаар гүйцэтгүүлэх;

в/хяналт шалгалтын ажилд шаардлагатай мэдээ, судалгаа, тайлбар, тодорхойлолт, бусад баримт бичгийг холбогдох байгууллага, аж ахуйн нэгж, албан тушаалтнаас гаргуулан авах;

г/бүтээгдэхүүний дээж, загварыг гэмдэгдэл үйлдэн захиргааны хяналтын эрх бүхий байгууллагаас тогтоосон тоо хэмжээгээр үнэ төлбөргүй авах, шинжлүүлэх;

д/байгууллага, аж ахуйн нэгж, иргэдийн хууль бусаар олсон орлого, эд хөрөнгийг акт үйлдэж улсын орлогод оруулах, мөн бусдад учруулсан хохирлыг нөхөн төлүүдэх асуудлыг холбогдох хууль тогтоомжийн дагуу шийдвэрлэх;

е/хяналт шалгалтын явцад илэрсэн зөрчил дутагдлыг таслан зогсоох, түүний шалтгаан, нөхцөлийг арилгах талаар холбогдох байгууллага, аж ахуйн нэгж, албан тушаалтанд шаардлага тавьж, хугацаатай үүрэг даалгавар өгч, биелэлтийг хангуулах;

ж/барилга байгууламж, зам, гүүр, инженерийн шугам сүлжээний зураг, хайгуул, угсралтын ажлын чанарт ноцтой зөрчил илэрвэл зөрчлийг арилгах хүртэл ажлыг түр зогсоох, шаардлагатай гэж үзвэл ажлыг дахин шингээр гүйцэтгүүлэх;

з/улсын стандарт, барилгын норм, дүрэм, зураг төслийн шаардлага хангаагүй барилгын материал, эдэлхүүн үйлдвэрлэх, нийлүүлэх, ашиглахыг хориглох, устгах, зохих шаардлагад хариулахгүй бол өөр зориулалтаар ашиглах шийдвэр гаргах, зөрчил нь давтагдан гарах нөхцөл бүрдсэн бол үйлдвэрлэлийг бүрмөсөн зогсоох, асуудлыг эрх бүхий байгууллагад тавьж энэ тухай олон нийтэд зарлан мэдээлэх;

и/өргөх байгууламж дээр хүний амь хохироох, бие махбодийг гэмтээх, эд материалын ихээхэн хохирол учруулахуйц ноцтой осол, аварь гарч болжшгүй байхаар бол ажиллуулахыг хориглох;

к/өргөх байгууламжийн машинч, операторчин нарын сургалтад хяналт тавьж мэргэжлийн комиссын олгосон эрхийн үнэмлэхийг баталгаажуулах;

л/ноцтой осол аюул гарсан, хүний амь нас, эрүүл мэнд хохирсон, их хэмжээний хохирол учирсан, гэмт хэргийн шинжтэй

зөрчил илэрсэн тохиолдолд шалгалтын акт, холбогдох баримт бичгийг эрх бүхий байгууллагад шилжүүлж шийдвэрлүүдэх.

13. Байшаагч нь хууль тогтоомж, дүрэм, журам зөрчсөн, илэрсэн зөрчлийг арилгуулах талаар тавьсан шаардлагыг биелүүлдээгүй гэм буруутай байгууллага, аж ахуйн нэгж, этгээдийг Монгол Улсын Захиргааны хариуцлагын тухай хууль, Төрийн хяналт шалгалтын тухай хууль болон холбогдох бусад хууль тогтоомжийн заалтыг үндэслэн дор дурдсан захиргааны хариуцлага хүлээлгэнэ:

а/барилгын үйлдвэрлэл эрхлэх зөвшөөрөлдүй үйл ажиллагаа явуулсан байгууллага, аж ахуйн нэгжийг 10000-200000 төгрөгөөр торгох;

б/барилга-утсралтын ажлыг эхлэх, үргэлжлүүлж барих зөвшөөрөл аваагүй ажил эхэлсэн захиалагч, гүйцэтгэгч байгууллага, аж ахуйн нэгжийг 50000-100000 төгрөгөөр торгох;

в/барилга байгууламж, зам, гүүр, инженерийн шугам сүлжээг ашиглах дүрэм, журмыг зөрчин бат бэх, тогтворт буюу найдварт чанарыг бууруулах, алдагдуулахад хүргэсэн байгууллага, аж ахуйн нэгжийг 50000-250000, албан тушаалтныг 30000-50000, иргэнийг 20000-40000 төгрөгөөр торгох;

г/барилга байгууламж, зам, гүүр, инженерийн шугам сүлжээний зураг төсөл, хайгуул, утсралтын ажил, барилгын материал, эдэлхүүний чанар нь түүний бат бэх тогтворыг алдагдуулахад хүргэсэн байгууллага, аж ахуйн нэгжийг 200000-250000, албан тушаалтныг 40000-50000 төгрөгөөр, бат бэх, тогтворыг бууруулсан байгууллага, аж ахуйн нэгжийг 150000-200000, албан тушаалтныг 20000-30000 төгрөгөөр, найдвартай чанарыг бууруулсан байгууллага, ахуйн нэгжийг 50000-150000, албан тушаалтныг 1000-20000 төгрөгөөр тус тус торгох;

д/хот суурин газрын барилгажилтын ерөнхий болон нарийвчилсан төлөвлөгөөг зөрчих зэргээр хот байгуулалтын дүрэм, журмыг гажуудуулсан байгууллага, аж ахуйн нэгжийг 80000-150000, этгээдийг 10000-40000 төгрөгөөр торгох;

е/барилга байгууламж, зам, гүүр, инженерийн шугам сүлжээний талаар үйлчилгээ үзүүлдэхээ улсын стандарт болон барилгын норм зөрчиж, хүний амь нас, эрүүд мэнд, хүрээлэн буй орчинд гэм хор учруулж болзошгүй байдал бий болгож хэрэглэгчийн эрхийг хохироосон байгууллага, аж ахуйн нэгжийг 200000, иргэнийг 50000 хүртэл төгрөгөөр торгож, уг бүтээгдэхүүн, ажил, үйлчилгээний борлуултын орлогыг хурааж улсын орлогод оруулах;

ж/барилгын ажил гүйцэтгэсний дараа зам, талбай, шугам сүлжээ болон бусад байгууламжийг анх байсан байдлаар нь сэргээн засаагүй, эсхүл дутуу буюу чанаргүй гүйцэтгэсэн бол зөрчил гаргасан

байгууллага, аж ахуйн нэгжийг 150000, албан тушаалтныг 40000, иргэнийг 30000 төгрөгөөр тус тус торгох;

з/өргөх байгууламжийн ашиглалт, аюулгүй ажиллагааны журам зөрчсөн нь эрүүгийн хариуцлага хүлээлгэхээргүй бол зөрчил гаргасан байгууллага, аж ахуйн нэгжийг 100000-250000, албан тушаалтныг 40000-60000, иргэнийг 10000-30000 төгрөгөөр торгох;

и/барилга, техникийн хяналтын улсын ерөнхий байцаагч, ахлах байцаагч нар хяналт шалгалтаас санаатайгаар зайлсхийсэн албан тушаалтныг 5000-10000, шаардлагатай гэж үзсэн баримт бичгийг танилцуулах, түр хугацаагаар хүлээлгэн өгөхөөс зайлсхийсэн албан тушаалтныг 15000 хүртэл төгрөгөөр торгох;

х/байцаагчийн албан шаардлагыг эсэргүүцсэн, тогтоосон хугацаанд биелүүлээгүй, шаардлагын биелэлтийг гаргаж ирүүлээгүй албан тушаалтныг 5000-25000, хянан шалгах үйл ажиллагаанд саад учруулсан, гаргах дүгнэлт, шийдвэрт нөлөөлөхийг оролдсон этгээдийг 35000 хүртэл, хяналт шалгалтын холбогдолтой баримт бичгийг гаргаж өгөхөөс үндэсгүйгээр тагталзан, гэмтээсэн, устгасан, хуурамч бичиг баримт гаргаж өгсөн албан тушаалтныг 30000-50000 төгрөгөөр торгуулах асуудлыг шүүгчид тавьж шийдвэрлүүлэх.

ДӨРӨВ.Бусад зүйл

14.Ашиглалтад байгаа болон баригдаж буй барилга байгууламж, зам, гүүр, инженерийн шугам сулжээнд нуралт, эвдрэл, өргөх байгууламжид ноцтой аварга хүний амь хохироосон буюу хүнд, бүлэг осол гарсан тохиолдолд аж ахуйн нэгж, байгууллагууд нь барилга, техникийн улсын хяналтын алба, хууль хяналтын байгууллагад нэн даруй мэдэгдэх үүрэгтэй.

15.Барилга техникийн улсын хяналтын алба, байцаагчийн шийдвэрийг байгууллага, аж ахуйн нэгж, албан тушаалтан, иргэн хугацаанд нь биелүүлж, хариуг албан ёсоор өгч байх үүрэгтэй.

16.Шалгагдсан байгууллага, аж ахуйн нэгж, албан тушаалтан, иргэд хяналт шалгалтын явцад хууль тогтоомж зөрчигдсөн, байцаагчийн гаргасан шийдвэрийг үндэслэлгүй гэж үзвэл гомдлоо шийдвэр хүлээн авсан өдрөөс хойш 10 хоногийн дотор шалгалт хийсэн байгууллагын эрх баригчид буюу дээд шатны улсын байцаагчид гаргана. Гомдлыг хүлээн авсан албан тушаалтан хүлээн авснаас хойш 30 хоногт багтаан хянан шийдвэрлэнэ.Хэрэв энэ шийдвэрийг эс зөвшөөрвөл гомдлоо шүүхэд гаргаж болно.

17.Байцаагч нь энэ дүрмээр хүлээсэн үүргээ биелүүлээгүй болон хууль тогтоомж зөрчсөн бол холбогдох хууль тогтоомжийн дагуу хариуцлага хүлээнэ.

Засгийн газрын 1995 оны 211 дүгээр
тогтоолын 3 дугаар хавсралт

ХАРИЛЦАА ХОЛБООНЫ УЛСЫН ХЯНАЛТЫН ДҮРЭМ

НЭГ. Нийтлэг үндэслэл

1. Харилцаа холбооны улсын хяналтын зорилт нь байгууллага, аж ахуйн нэгж, иргэдээс харилцаа холбооны салбарт мөрдөж байгаа хууль тогтоомж болон тэдгээрийг үндэслэн төрийн захиргааны эрх бүхий байгууллагаас харилцаа холбооны салбарт мөрдүүлэхээр гаргасан дүрэм, журмын биелэлтийг хангуулахад оршино.

2. Улсын хяналтыг харилцаа холбооны хяналтын алба, аймаг, нийслэлийн харилцаа холбооны байгууллагын улсын байцаагчид хэрэгжүүлнэ.

3. Харилцаа холбооны асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллагын харилцаа холбооны салбарын зохицуулах зөвлөлийн ерөнхий зохицуулагч нь харилцаа холбооны улсын хяналтын албаны дарга, улсын ерөнхий байцаагч байна.

Улсын ерөнхий байцаагчийг харилцаа холбооны асуудал эрхэлсэн сайд томилж, чөлөөлөх бөгөөд ерөнхий байцаагчийн эрхийг нь Засгийн газар олгоно.

4. Харилцаа холбооны асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллагад ажиллах улсын ахлах байцаагч, улсын байцаагчийг ерөнхий байцаагчийн санал болгосноор харилцаа холбооны асуудал эрхэлсэн сайд, аж ахуйн нэгж, байгууллагуудад ажиллах харилцаа холбооны хяналтын улсын байцаагчийг харьяаллаас нь хамааруулан тухайн байгууллагын эрх баригчид болон аймаг, нийслэлийн Засаг дарга томилж, чөлөөлөх ба улсын байцаагчийн нь эрхийг харилцаа холбооны асуудал эрхэлсэн сайд олгоно.

5. Ажил төрлийн онцлогоос шалтгаалан зарим яам, тусгай газар харилцаа холбооны хяналтын улсын байцаагч ажиллуулж болно.

Яам, тусгай газарт ажиллах харилцаа холбооны хяналтын улсын байцаагчийг сайд, тусгай газрын дарга нар томилж, чөлөөлөх ба улсын байцаагчийн эрхийг нь харилцаа холбооны асуудал эрхэлсэн сайд олгоно.

6. Харилцаа холбооны хяналтын ерөнхий байцаагч, улсын ахлах байцаагч, улсын байцаагч /цаашид энэ дүрэмд "байцаагч" гэх/ нь тухайн чиглэлээр мэргэшсэн байна.

7. Харилцаа холбооны улсын хяналтын алба, байцаагчид нь үйл ажиллагаандаа Монгол Улсын холбогдох хууль тогтоомж, Засгийн газрын шийдвэр болон энэхүү дүрмийг удирдлага болгоно.

8. Байцаагч нь Засгийн газраас загварыг нь баталсан үнэмлэх, хувийн дугаар бүхий тэмдэг болон албан шаардлага, дүгнэлт, акт, торгууль, шийтгэврийн хэвлэмэл хуудас хэрэглэнэ.

9. Аймаг, нийслэл, бусад байгууллагад ажиллаж байгаа байцаагчдыг мэргэжил, арга зүйн удирдлагаар хангах, ажлыг нь шалгах, шалгалтын дүнг нэгтгэн дүгнэлт гаргах, шаардлагатай асуудлаар авах арга хэмжээний санал боловсруулж шийдвэрлүүлэхийг Харилцаа холбооны хяналтын улсын ерөнхий байцаагч хариуцан хэрэгжүүлдэг.

ХОЕР. Харилцаа холбооны улсын хяналт явуулах чиглэл

10. Улсын хяналтыг дор дурдсан чиглэлээр хэрэгжүүлдэг:

а/харилцаа холбооны шугам, сүлжээ, тоног төхөөрөмж, ашиглалт, үйлчилгээний стандарт, технологийн мөрдөлт, ашиглалт, үйлчилгээний стандарт, технологийн мөрдөлт;

б/харилцаа холбооны шугам, сүлжээ, тоног төхөөрөмжийн хамгаалалтын болон үйлчилгээний дүрэм, журмын мөрдөлт;

в/радио долгионы ашиглалтын дүрмийн биелэлт;

г/шуудангийн үйлчилгээний чанар.

ГУРАВ. Харилцаа холбооны хяналтын улсын байцаагчийн үүрэг эрх

11. Байцаагч нь дор дурдсан үүрэг хүлээнэ:

а/энэ дүрмийн 10 дугаар зүйлд заасан чиглэлийн дагуу хяналтыг хэрэгжүүлэх;

б/хяналт шалгалт хийсэн байгууллага, аж ахуйн нэгжийн үйлдвэрлэл, технологийн нууцыг чанд хамгаалах;

в/хууль тогтоомжийг чанд сахих, хөндлөнгийн нөлөөнд үл аятах, байгууллага, аж ахуйн нэгж, иргэний эрх, хууль ёсны ашиг сонирхлыг хүндэтгэх;

г/хийсэн шалгалт, гаргасан дүгнэлт, бичсэн акт, танилцуулга, албан шаардлага, тоо баримтын үндэслэл, нотолгооны үнэн зөвийг бүрэн хариуцах.

12. Байцаагч нь дор дурдсан эрх эдэлнэ:

а/хяналт шалгалт хийх объектод саадгүй нэвтрэн орох;

б/холбогдох байгууллагатай нь тохиролцон зохих мэргэжлийн хүмүүсийг хяналт шалгалтын ажилд татан оролцуулах, шаардлагатай асуудлыг магадлах зорилгоор лабораторийн буюу магадлан шинжилгээг мэргэжлийн байгууллагаар гүйцэтгүүлэх;

в/хяналт шалгалтын ажилд шаардлагатай мэдээ, судалгаа, тайлбар, тодорхойлолт, бусад баримт бичгийг холбогдох байгууллага, аж ахуйн нэгж, албан тушаалтнаас гаргуулан авах;

г/байгууллага, аж ауйн нэгж, иргэдийн хууль бусаар олсон орлого, эд хөрөнгийг акт үйлдэж улсын орлогод оруулах, мөн бусдад учруулсан хохирлыг нөхөн төлүүлэх асуудлыг холбогдох хууль тогтоомжийн дагуу шийдвэрлэх;

д/хяналт шалгалтын яшид илэрсэн зөрчил дутагдлыг таслан зогсоох, түүний шалтгаан, нөхцөлийг арилгах талаар холбогдох байгууллага, аж ахуйн нэгж, албан тушаалтанд шаардлага тавьж, хугацаатай үүрэг даалгавар өгч, биелэлтийг хангуулах;

е/стандарт, технологийн шаардлага хангаагүйгээс үйлчилгээг саатуулсан, чанарын гологдол гаргасан тохиолдолд холбогдох үйлчилгээний хураамжийг хэрэглэгчдэд буцааж олгуулах асуудлыг шийдвэрлэх;

ж/ноштой осол аюул гарсан, хүний амь нас, эрүүл мэнд хохирсон, их хэмжээний хохирол учирсан, гэмт хэргийн шинжтэй зөрчил илэрсэн тохиолдолд шалгалтын акт, холбогдох баримт бичгийг эрх бүхий байгууллагад шилжүүлж шийдвэрлүүлэх.

13. Байцаагч нь хууль тогтоомж, дүрэм, журам зөрчсөн, илэрсэн зөрчлийг арилгуулах талаар тавьсан шаардлагыг биелүүлээгүй гэм буруутай этгээдэд Захиргааны хариуцлагын тухай хууль, Төрийн хяналт шалгалтын тухай хууль болон холбогдох бусад хууль тогтоомжийн заалтыг үндэслэн дор дурдсан захиргааны хариуцлага хүлээлгэнэ:

а/харилцаа холбооны шугам, сүлжээ, тоног төхөөрөмжийг элдэж сүйтгэсэн, харилцаа холбооны хэвийн ажиллагаанд саатал учруулсан, эсвэл үйлчилгээний дүрэм, журам ноштой зөрчиж холбооны болон холбоогоор үйлчлүүлдэг байгууллага, иргэдэд хохирол учруулсан, шууданг алдаж үрэгдүүлсэн, төөрүүлсэн, замд нь задарсан этгээдийг 1500-35000 төгрөгөөр торгож, учирсан хохирлыг нөхөн төлүүлэх;

б/харилцаа холбооны шугам, сүлжээ, тоног төхөөрөмжийн ашиглалт, үйлчилгээний стандарт, технологи, радио долгионы ашиглалтын дүрмийг зөрчиж, хэрэглэгчдэд элдэв саатал учруулсан этгээдэд 20000-35000 төгрөгийн торгууль ногдуулах;

в/харилцаа холбооны хяналтын улсын ерөнхий, ахлах байцаагчид нь хяналт шалгалтаас зайлсхийсэн албан тушаалтныг 5000-10000, шаардлагатай гэж үзсэн баримт бичгийг танилцуулах, түр хугацаагаар хүлээлгэн өгөхөөс зайлсхийсэн албан тушаалтныг 15000 хүртэл төгрөгөөр торгох;

г/харилцаа холбооны хяналтын улсын байцаагчийн албан шаардлагыг эсэргүүцсэн, тогтоосон хугацаанд биелүүлээгүй,

шаардлагын биелэлтийг гаргаж ирүүлээгүй албан тушаалтныг 5000-25000, хянан шалгах үйл ажиллагаанд саад учруулсан, гаргах дүгнэлт, шийдвэрт нөлөөлөхийг оролдсон этгээдийг 35000 хүртэл, хяналт шалгалтын холбогдолтой баримт бичгийг гаргаж өгөхөөс үндэсгүйгээр татгалзсан, гэмтээсэн, устгасан, хуурамч бичиг баримт гаргаж өгсөн албан тушаалтныг 30000-50000 төгрөгөөр торгуулах асуудлыг шүүгчид тавьж шийдвэрлүүлэх.

ДӨРӨВ.Бусад зүйл

14.Харилцаа холбооны улсын хяналтын алба, байцаагчийн албан шаардлагыг байгууллага аж ахуйн нэгж, иргэд, албан тушаалтан хугацаанд нь мэдэгдэх үүрэгтэй.

15.Шалгуулсан байгууллага, аж ахуйн нэгжийн эрх баригч, албан тушаалтан, иргэд хяналт шалгалтын явцад хууль тогтоомж зөрчигдсөн, байцаагчийн гаргасан шийдвэр үндэслэлгүй гэж үзвэл гомдлоо шалгалт хийсэн байгууллагын эрх баригчид шийдвэрийг хүлээн авсан өдрөөс хойш 10 хоногийн дотор гаргана. Байгууллагын эрх баригч уг гомдлыг 30 хоногт багтаан шийдвэрлэнэ. Эрх баригчийн гаргасан шийдвэрийг гомдол гаргагч эс зөвшөөрвөл гомдлоо шүүхэд гаргаж болно.

16.Байцаагч нь энэ дүрмээр хүлээсэн үүргээ биелүүлээгүй болон хууль тогтоомж зөрчвөл холбогдох хууль тогтоомжийн дагуу зохих хариуцлага хүлээнэ.

Засгийн газрын 1995 оны 211 дүгээр
тогтоолын 4 дүгээр хавсралт

ИРГЭНИЙ АГААРЫН ТЭЭВРИЙН НИСЛЭГ, ТЕХНИКИЙН УЛСЫН ХЯНАЛТЫН ДҮРЭМ

НЭГ. Нийтлэг үндэслэл

1.Нислэг, техникийн улсын хяналтын зорилго нь Олон улсын конвенц, гэрээний дагуу Монгол Улсын агаарын зайд олон улсын болон орон нутгийн нислэг үйлдэж байгаа Монгол Улсын агаарын хөлгийн бүртгэлд бүртгэгдсэн хөлгүүдийн нислэг, техник, хөдөлгөөний аюулгүй байдлыг агаарын тээврийн байгууллагуудаар өмчийн хэлбэр, байршлыг харгалзахгүйгээр хангуулах, хэрэг зөрчлөөс урьдчилан сэргийлэх, агаарын тээврийн байгууллагуудын үйлчилгээний чанар, үр ашиг, техникийн түвшин, "Агаарын зайд нислэг үйлдэх тухай" хууль, түүнтэй холбогдож эрх бүхий

байгууллагаас гаргасан шийдвэрийн биеэцэгтийг шалгаж, хангуулахад эршино.

2. Нислэг, техникийн улсын хяналтыг иргэний агаарын тээврийн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага буюу "Монгол Улсын Засгийн газрын тухай" хуулийн 19 дүгээр зүйлийн загуу энэ үүргийг гүйцэтгэж байгаа байгууллагын нислэг, техникийн улсын хяналтын алба, улсын байцаагчид хэрэгжүүлнэ.

3. Нислэг, техникийн улсын хяналтын албаны дарга нь нислэг, техникийн хяналтын улсын ерөнхий байцаагч байна. Түүнийг иргэний агаарын тээврийн асуудал эрхэлсэн сайд томилж, чөлөөлөх бөгөөд ерөнхий байцаагчийн эрхийг нь Засгийн газар олгоно.

4. Нислэг, техникийн хяналтын улсын ахлагч байцаагч, Улсын байцаагчийг Улсын ерөнхий байцаагчийн санал болгосноор иргэний агаарын тээврийг удирдах төрийн захиргааны байгууллагын дарга томилж, чөлөөлөх ба улсын байцаагчийн эрхийг нь иргэний агаарын тээврийн асуудал эрхэлсэн сайд олгоно.

5. Ажил төрлийн онцлогоос шалтгаалан зарим яам, тусгай газар нислэг, техникийн улсын байцаагч ажиллуулж болно. Яам, тусгай газарт ажиллах нислэг, техникийн хяналтын улсын байцаагчийг сайд, тусгай газрын дарга нар нь томилж, чөлөөлөх бөгөөд тэдгээр байцаагчийн эрхийг иргэний агаарын тээврийн асуудал эрхэлсэн сайд олгоно.

6. Нислэг, техникийн хяналтын улсын ерөнхий байцаагч, улсын ахлах байцаагч, улсын байцаагч /шашид энэ дүрэмд "байцаагч" гэх/ нь үйл ажиллагаандаа Монгол Улсын холбогдох хууль тогтоомж, Засгийн газрын шийдвэр болон энэхүү дүрмийг удирдлага болгоно.

7. Байцаагч нь үндсэн мэргэжлээрээ 5-аас доошгүй жил ажилласан, тухайн асуудлаар мэргэшсэн байна.

8. Байцаагчид нь Засгийн газраас загварыг нь баталсан үнэмлэх, хувийн дугаар бүхий тэмдэг болон акт, шийтгэвэр, торгууль, дүгнэлт, албан шаардлагын хэвлэмэл хуудас хэрэглэнэ.

ХОЁР. Нислэг, техникийн улсын хяналт явуулах чиглэл

9. Нислэг, техникийн улсын хяналтыг дор дурдсан чиглэлээр хэрэгжүүлнэ:

а/агаарын сайд нислэг үйлдэх болон иргэний агаарын тээврийн талаар гарсан хууль тогтоомж, Засгийн газрын шийдвэр тэдгээрийг хэрэгжүүлэх зорилгоор төрийн захиргааны төв

байгууллага, иргэний агаарын тээврийг удирдах төрийн захиргааны байгууллагын гаргасан шийдвэр, дүрэм, журмыг байгууллага, аж ахуйн нэгж, албан тушаалтан, иргэдээс хэрэгжүүлж байгаа байдал;

б/аж ахуйн бүх хэвшлийн авиакомпани, агаарын тээврийн аж ахуйн нэгжүүд иргэний агаарын тээврийн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллагаас үйлдвэрлэл, үйлчилгээ явуулах зөвшөөрөл (лицензи), аэродромуудыг ашиглах гэрчилгээ, агаарын хөлгийг улсын бүртгэлд авахуулж, нислэгт тэнцэх гэрчилгээ авсан эсэх, холбогдох дүрэм, журмын хэрэгжилт;

в/олон улсын болон хот хоорондын агаарын зайн нислэг, хөдөлгөөний аюулгүй байдал;

г/нийт нисэх бүрэлдэхүүн, нислэгийн удирдагч, инженер, техникчдийн мэргэжлийн түвшин, чадвар, сургалтын чанар байдал;

д/нислэг, техникийн хөдөлгөөний талаар гарсан хэрэг зөрчлийн шалтгаан, урьдчилсан нөхцөл, гэмтэл, эвдрэл, осол, сүйрлийн аль нь болох, гарсан хохирлын хэмжээ, цаашид гаргуулахгүй байх талаар холбогдох байгууллагаас авч байгаа арга хэмжээ, үр дүн, агаарын хөлгийн ашиглалт, засвар үйлчилгээний технологийн мөрдөлт;

е/хот хөдөөгийн аэродром, бүх төрлийн агаарын хөлөг, техник, машин механизм, холбоо-навигацийн тоног төхөөрөмжийн ажлын чанар, тэдгээрийн ашиглалт;

ж/нислэгт хэрэглэгдэж байгаа төрөл бүрийн хүнсний бүтээгдэхүүний чанар, улсын экспертиз лабораториор шинжилгээ хийлгэж дүгнэлт гаргуулж байгаа эсэх;

з/Монгол Улсын нутаг дэвсгэрийн агаарын зайд хууль бусаар нэвтэрсэн агаарын хөлгийн асуудал.

ГУРАВ. Нислэг, техникийн хяналтын улсын байцаагчийн үүрэг, эрх

10. Байцаагч нь дор дурдсан үүрэг хүлээнэ:

а/энэ дүрмийн 9 дүгээр зүйлд заасан чиглэлийн дагуу хяналтыг хэрэгжүүлнэ;

б/хяналт шалгалт хийсэн байгууллага, аж ахуйн нэгжийн үйлдвэрлэл, технологийн нууцыг чанд хамгаалах;

в/хууль тогтоомжийг чанд сахих, хондлогчийн нөлөөнд үд автах, байгууллага, аж ахуйн нэгж, иргэний эрх, хууль ёсны ашиг сонирхлыг хүндэтгэх;

г/хийсэн шалгалт, гаргасан дүгнэлт, бичсэн акт, танилцуулга, албан шаардлага, тоо баримтын үндэслэл, нотолгооны үнэн зөвийг бүрэн хариуцах.

11. Байцаагч нь дор дурдсан эрх эдэлнэ:

а/албан үүргээ гүйцэтгэж явахдаа агаарын тээврийн байгууллага, агаарын хөлөг, аэродромын талбай, хилийн боомт зэрэг хяналт шалгалт хийх объектод саадгүй нэвтрэн орох;

б/холбогдох байгууллагатай нь тохиролцон зохих мэргэжлийн хүмүүсийг хяналт шалгалтын ажилд татан оролцуулах, шаардлагатай асуудлыг магадлах зорилгоор лабораторийн буюу магадлан шинжилгээг мэргэжлийн байгууллагаар гүйцэтгүүлэх;

в/хяналт шалгалтын ажилд шаардлагатай мэдээ, судалгаа, тайлбар, тодорхойлолт, бусад баримт бичгийг холбогдох байгууллага, аж ахуйн нэгж, албан тушаалтнаас гаргуулан авах;

г/бүтээгдэхүүний дээж, загварыг тэмдэгтэй үйлдэн захиргааны хяналтын эрх бүхий байгууллагаас тогтоосон гоо хэмжээгээр үнэ төлбөргүй авах, шинжлүүлэх;

д/байгууллага, аж ахуйн нэгж, иргэдийн хууль бусаар олсон орлого, эд хөрөнгийг акт үйлдэж улсын орлогод оруулах, мөн бусдад учруулсан хохирлыг нөхөн төлүүлэх асуудлыг холбогдох хууль тогтоомжийн дагуу шийдвэрлэх;

е/хяналт шалгалтын явцад йлэрсэн зөрчил дутагдлыг таслан зогсоох, түүний шалтгаан нөхцөлийг арилгах талаар холбогдох байгууллага, аж ахуйн нэгж, албан тушаалтанд шаардлага тавьж, хугацаатай үүрэг даалгавар өгч, биелэлтийг хангуулах;

ж/нислэг, техникийн технологийн горим журам, ажлын чанарт ноцтой зөрчил илэрвэл ажлыг түр зогсоож, зөрчлийг арилгуулах;

з/олон улсын болон орон нутгийн агаарын шугамд нислэг үйлдэж байгаа компани нь нислэг, хөдөлгөөн, техникийн аюулгүй байдал, үйлчилгээг бүрэн хангаж чадаагүй тохиолдолд түр хугацаагаар үйл ажиллагааг нь зогсоох;

и/агаарын тээврийн байгууллагын үйл ажиллагаанд тогтмол дагаж мөрдөх журам зөрчсөн, агаарын хөлгийг нислэгт зохих бэлтгэл, зөвшөөрөлгүйгээр гаргасан албан тушаалтны тодорхой албан тушаал эрхлэх эрхийг хасах;

к/нийт нисэх бүрэлдэхүүн, нислэгийн удирдагч, инженер, техникчдийн сургалтын чанарт хяналт тавих;

л/ноцтой осол аюул гарсан, хүний амь нас, эрүүд мэнд хохирсон, их хэмжээний хохирол учирсан, гэмт хэргийн шинжтэй зөрчил илэрсэн тохиолдолд шалгалтын акт, холбогдох баримт бичгийг эрх бүхий байгууллагад шилжүүлж шийдвэрлүүлэх.

12.Байцаагч нь хууль тогтоомж, дүрэм, журам зөрчсөн, илэрсэн зөрчлийг арилгуулах талаар тавьсан шаардлага биелүүдээгүй гэм буруутай байгууллага, аж ахуйн нэгж, этгээдэд Монгол Улсын Захиргааны хариуцлагын тухай, Төрийн хяналт шалгалтын тухай, Агаарын зайл нислэг үйлдэх тухай хуулиуд болон холбогдох бусад

хууль тогтоомжийн заалтыг үндэслэн дор дурдсан хариуцлага хүлээлгэнэ;

а/агаарын хөлгөөр тасалбаргүй зөрчих, түүнчлэн нислэгийн хэвийн ажиллагааг хангах үүднээс агаарын хөлгийн даргын тавьж буй хууль ёсны шаардлагыг биелүүлэхгүй байх зэргээр агаарын хөлгөөр зөрчих журам болон олон улсын нислэгийн журам зөрчсөн этгээдийг эрүүгийн хариуцлага хүлээлгэхээргүй бол 50000 хүртэл төгрөгөөр торгох;

б/нислэг хийх талбай буюу аэродромын хамгаалалтын бүсэд зөвшөөрөлгүй нэвтэрсэн, мал оруулсан этгээдийг 15000 хүртэл төгрөгөөр торгох;

в/ашиглалтын шаардлага хангаагүй, эсвэл улсын бүртгэлгүй иргэний агаарын хөлөг, аэродромыг агаарын тээврийн үйл ажиллагаанд ашигласан, аэродромын орчмын нутаг дэвсгэрт барилга байгууламж барихад шаардлага зөрчсөн байгууллага, аж ахуйн нэгжийг 100000-150000, агаарын хөлгийг зохих бэлтгэл, зөвшөөрөлгүй нислэгт гаргасан тушаалтныг 30000-60000 төгрөгөөр тус тус торгох;

г/аэродромын орчмын нутаг дэвсгэрт аюулгүй байдлын дохио, тэмдэгтэй төсөөтэй зүйл тавьсан, аэродромын болон нислэгийн аюулгүй байдлын тоног төхөөрөмж, дохио, тэмдгийг гэмтээсэн, агаарын хөлгийг галын аюулаас сэргийлэх талаар тогтоосон журам зөрчсөн, аэродромын тусгайлан хамгаалсан нутаг дэвсгэрт мал, гэрийн тэжээвэр болон ан амьтан байрлуулсан, хамгаалалтын тор, хашаа гэмтээсэн байгууллага, аж ахуйн нэгжийг 50000-100000, албан тушаалтныг 20000-30000, иргэнийг 10000-20000 төгрөгөөр тус тус торгох;

д/агаарын тээврийн байгууллагын үйл ажиллагаанд нийтлэг дагаж мөрдөх дүрэм зөрчсөн этгээдийг 1000-15000 төгрөгөөр торгох;

е/нислэг, техникийн хяналтын улсын ерөнхий байцаагч нар хяналт шалгалтаас зайлсхийсэн албан тушаалтныг 5000-10000, шаардлагатай гэж үзсэн баримт бичгийг таницлуулах, түр хугацаагаар хүлээлгэн өгөхөөс санаатайгаар зайлсхийсэн албан тушаалтныг 15000 хүртэл төгрөгөөр торгох;

ж/нислэг, техникийн хяналтын улсын байцаагчийн албан шаардлагыг эсэргүүцсэн, тогтоосон хугацаанд биелүүлээгүй, шаардлагын биелэлтийг гаргаж ирүүлээгүй албан тушаалтныг 5000-25000, хонан шалгах үйл ажиллагаанд саад учруулсан, гаргах дүгнэлт, шийдвэрт нөлөөлөхийг оролдсон этгээдийг 35000 хүртэл, хяналт шалгалтын холбогдолтой баримт бичгийг гаргаж өгөхөөс үндэсгүйгээр татгалзсан, гэмтээсэн, устгасан, хуурамч бичиг баримт

гаргаж өгсөн албан тушаалтныг 30000-50000 төгрөгөөр торгуулах асуудлыг шүүгчид тавьж шийдвэрлүүлэх.

ДӨРӨВ. Бусад асуудал

13. Нислэг, техникийн улсын хяналтын алба, байцаагчийн шийдвэрийг байгууллага, аж ахуйн нэгж, албан тушаалтан, иргэд хугацаанд нь мэдэгдэх үүрэгтэй.

14. Шалгагдсан байгууллага байцаагчийн ногдуулсан торгуулийн мөнгийг 15 хоногийн дотор улсын төсвийн орлогод оруулах үүрэгтэй.

15. Шалгагдсан байгууллага, аж ахуйн нэгж, иргэд, албан тушаалтан хяналт шалгалтын явцад хууль тогтоомж зөрчигдсөн байцаагчийн гаргасан шийдвэр үндэслэлгүй гэж үзвэл гомдлоо шийдвэр хүлээж авсан өдрөөс хойш 10 хоногийн дотор шалгасан байгууллагын эрх баригчид гаргана.

Байгууллагын эрх баригч уг гомдлыг хүлээн авснаас хойш 30 хоногт багтаан шийдвэрлэнэ. Хэрэв энэ шийдвэрийг эс зөвшөөрвөл гомдлоо шүүхэд гаргаж болно.

16. Байцаагч нь энэ дүрмээр хүлээсэн үүргээ биелүүлээгүй болон хууль тогтоомж зөрчөөл холбогдох хууль тогтоомжийн дагуу хариуцлага хүлээнэ.

МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗРЫН ТОГТООЛ

1995 оны 11 дүгээр
сарын 11-ний өдөр

Дугаар 212

Улаанбаатар
хот

Хяналтын дүрэмд нэмэлт
оруулах тухай

Монгол Улсын Засгийн газраас ТОГТООХ нь:

"Төмөр замын хөдөлгөөний аюулгүй байдал, тээврийн хэвийн ажиллагааг хангах талаар авах зарим арга хэмжээний тухай" Монгол Улсын Засгийн газрын 1995 оны 17 дугаар тогтоолоор баталсан "Төмөр замын тээврийн улсын хяналтын дүрэм"-д дор дурдсан агуулагатай 7, 11 дүгээр зүйл шинээр нэмсүгэй:

7 . Байцаагч нь хууль тогтоомж, дүрэм, журам зөрчсөн, илэрсэ зөрчлийг арилгуулах талаар тавьсан шаардлага биелүүлээгүй гэм

буруутай этгээдэд Монгол Улсын Захиргааны хариуцлагын тухай хууль, Төрийн хяналт шалгалтын тухай хууль болон холбогдох бусад хууль тогтоомжийн заалтыг үндэслэн дор дурдсан захиргааны хариуцлага хүлээлгэнэ:

а/төмөр замын хориотой бүсэд зөвшөөрөлгүй нэгтэрсэн, галт тэрэгний хөдөлгөөн дунд бууж суусан бол 500-1000, галт тэрэг дур мэдэн зогсоосон, гншгүүр, дээвэр дээр зорчсон зэрэг төмөр замын хөдөлгөөний аюулгүй байдлын журам зөрчсөн бол 2000-5000, гаршгүй газраар мал, ердийн хосог гаргасан, хамгаалалтын тор гэмтээсэн, хориг хашаанд мал оруулсан, суудлын вагоны хаалга, цонхыг санаатайгаар хагалж, эвдсэн бол 5000-10000, ачаатай вагоны хаалга, нээлхийг дур мэдэн нээж ачаа асарч нурахад хүргэж, төмөр замын хөдөлгөөний аюулгүй байдлын журам зөрчсөн, бараа, эд зүйл нуух зорилгоор вагоны хана, тааз, суудлыг задалж гэмтээсэн бол 10000-15000, төмөр зам дээр галт тэрэгний хөдөлгөөнийг саатуулж болох зүйлсийг тавьсан, замын хамгаалалтын хаалт гэмтээсэн, гаршгүй газраар төмөр зам дээгүүр тээврийн хэрэгслээр гарсан бол 20000-25000, төмөр замын төхөөрөмж, хөдлөх бүрэлдэхүүний эд анги гэмтээсэн бол 50000 хүртэл, галт тэргээр тасалбаргүй зорчсон бол зорчсон зайнаас хамааруулан дотоодын галт тэргэнд 200-15000, олон улсын галт тэргэнд 40000 хүртэл төгрөгөөр буруутай этгээдийг торгох ба эдгээр зөрчлийг өөрөө гаргасан буюу гаргах бололцоо нөхцөл олгосон төмөр замын ажилтанд зөрчил гаргасан этгээдтэй нэгэн адил үзэж дурдсан хэмжээний торгууль ногдуулах;

б/төмөр замын тээврийн хяналтын улсын ерөнхий, ахлах байцаагч нар хяналт шалгалтаас зайлсхийсэн албан тушаалтанд 5000-10000, шаардлагатай гэж үзсэн баримт бичгийг танилцуулах, түр хугацаагаар хүлээлгэн өгөхөөс санаатайгаар зайлсхийсэн албан тушаалтанд 15000 хүртэл төгрөгийн торгууль ногдуулах;

в/шалгуулагч албан тушаалтан, иргэд төмөр замын тээврийн хяналтын улсын байцаагчийн албан шаардлагыг эсэргүүцсэн, тогтоосон хугацаанд биелүүлээгүй, шаардлагын биелэлтийг гаргаж ирүүлээгүй албан тушаалтныг 5000-25000, хянан шалгах үйл ажиллагаанд саад учруулсан, гаргах дүгнэлт, шийдвэрт нөлөөлөхийг оролдсон этгээдийг 35000 хүртэл, хяналт шалгалтын холбогдолтой баримт бичгийг гаргаж өгөхөөс үндэслэлгүйгээр татгалзсан, гэмтээсэн, устгасан, хуурамч бичиг баримт гаргаж өгсөн албан тушаалтныг 30000-50000 төгрөгөөр торгуулах асуудлыг шүүгчид тавьж шийдвэрлүүлэнэ.

11.Төмөр замын хяналтын улсын байцаагч нь энэ дүрмээр хүлээсэн үүргээ биелүүлдээгүй болон хууль тогтоомж зөрчөөл холбогдох хууль тогтоомжийн дагуу зохих хариуцлага хүлээнэ.

Монгол Улсын Ерөнхий сайд
Дэд бүтцийн хөгжлийн сайд

П.ЖАСРАЙ
Р.САНДАЛХАН

МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗРЫН ТОГТООЛ

1995 оны 11 дүгээр
сарын 17-ны өдөр

Дугаар 215

Улаанбаатар
хот

Журам, жагсаалт батлах тухай

Төрийн албаны тухай Монгол Улсын хуулийн 21 дүгээр зүйлийн 3-т заасныг үндэслэн Монгол Улсын Засгийн газраас ТОГТООХ нь:

"Төрийн захиргааны албан тушаал хавсрах, төрийн албан хаагчийн албан үүргийг түр орлон гүйцэтгэх журам"-ыг 1 дүгээр хавсралтын, "Хавсран гүйцэтгэж болохгүй төрийн албан тушаалын жагсаалт"-ыг 2 дугаар хавсралтын ёсоор тус тус баталж, 1996 оны 1 дүгээр сарын 1-ний өдрөөс эхлэн мөрдүүлсүгэй.

Монгол Улсын Ерөнхий сайд
Хүн амын бодлого, хөдөлмөрийн сайд
Сангийн сайд

П.ЖАСРАЙ
Э.ГОМБОЖАВ
Э.БЯМБАЖАВ

Засгийн газрын 1995 оны 215 дугаар
тогтоолын 1 дүгээр хавсралт

ТӨРИЙН ЗАХИРГААНЫ АЛБАН ТУШААЛ ХАВСРАХ, ТӨРИЙН АЛБАН ХААГЧИЙН АЛБАН ҮҮРГИЙГ ТҮР ОРЛОН ГҮЙЦЭТГЭХ ЖУРАМ

Нэг. Төрийн захиргааны албан тушаал хавсрах

1.Төрийн захиргааны албан хаагч үндсэн ажлынхаа зэрэгцээгээр өөрийн ажиллаж байгаа байгууллагад буюу төрийн бусад аль нэг

байгууллагад өөр ажил, орон тооны төрийн захиргааны албан тушаал (шашид энэ журамд "өөр ажил, албан тушаал" гэх) хавсран гүйцэтгэж болно.

Харьяа байгууллагынхаа буюу удирдлага, хяналтдаа байлаг өөр ажил, албан тушаалыг хавсран гүйцэтгэхийг хориглоно.

2. Албан тушаал хавсран гүйцэтгүүлэхдээ холбогдох байгууллагуудын захиргаа болон ажилтан урьдчилан тохиролцсоны үндсэн дээр албан тушаал хавсруулах байгууллагын эрх баригч шийдвэр гаргаж, түүндээ албан тушаал хавсран гүйцэтгэгчийн хавсран ажиллах цагийн хэмжээ, олгох цалин хөлс, уг албан тушаалыг хавсран гүйцэтгэх нийт хугацаа зэргийг тодорхой заасан байна.

3. Өөр ажил, албан тушаал хавсран гүйцэтгүүлэхдээ тухайн ажилтны үндсэн үүрэгт ажлаа бүрэн гүйцэтгэх нөхцөлийг хангасан байвал зохино.

4. Өөр ажил, албан тушаал хавсран гүйцэтгэсний цалин хөлсийг хавсарсан ажил, албан тушаалын сарын үндсэн цалингийн 40 хувиас илүүгүй хэмжээгээр тогтоож олгоно.

5. Өөр ажил, албан тушаал хавсран гүйцэтгэж байгаа хүмүүсийн ээлжийн амралт буюу ээлжийн амралтаа биеэр эдлээгүйн мөнгөн шагналыг зөвхөн үндсэн албан тушаалын цалинг баримтлан олгоно.

Өөр ажил, албан тушаал хавсран гүйцэтгэж байгаа хүмүүст олгох хөдөлмөрийн чадвараа түр алсаны, жирэмсний болон амаржсаны тэтгэмжийг үндсэн албан тушаалын цалингаас нь тооцож олгоно.

6. Өөр ажил, албан тушаал хавсран гүйцэтгэж байгаа хүнийг хавсарсан ажил, албан тушаалаас нь өөрчилбэл ажлаас халагдсаны тэтгэмж олгохгүй.

7. Дор дурдсан тохиолдолд өөр ажил, албан тушаал хавсран гүйцэтгэснэд тооцохгүй:

а/үндсэн ажлынхаа зэрэглэлээр орон тооны бич боловч цалин хөлстэй ажил гүйцэтгэх;

б/төр, захиргааны эрх барих дээд байгууллагаас зарим ажлыг тусгайлан үзэж зохих албан тушаалын хүмүүст хариуцуулан нэмэгдэл хөлс олгож байгаа ажил

в/тус бүр хагас орон тоонд тооцогдох хоёр өөр албан тушаал хавсран ажиллах;

г/н. о р н т -нд батлагдсан албан тушаал.

Хоёр. Албан үүргийг түр орлон гүйцэтгэх

8. Төрийн захиргааны төв болон нутгийн захиргааны байгууллагын газар, хэлтэс түүнтэй адилтгах бүтцийн нэгжийн дарга, түүнчлэн төрийн өмчийн төсөвт байгууллагын дарга, ерөнхий /ахлах/ нягтлан

бологч зэрэг удирдах албан тушаалтныг ээлжийн амралт эдлэх, эмчлүүлэх, ажлаас түр чөлөөлөгдөж мэргэжил дээшлүүлэх сургалт, семинарт хамрагдах, хууль тогтоомжид заасны дагуу тусгай чөлөө эдлэх, албан томилолтоор ажиллах, төр, засгийн дээд байгууллагын шийдвэрээр тусгай даалгавар, ажил, үүрэг гүйцэтгэх үед тэдний байгууллагын захиргаанаас албан тушаалын ангилал, зэрэглэлийн дараагийн тушаалын ажилтнаар түр орлуулан гүйцэтгүүзнэ. Албан үүргийг түр орлуулан гүйцэтгүүлэх асуудлыг уг үүргийг орон гүйцэтгэх ажилтантай тохиролцсон байна.

9. Албан үүргийг түр орон гүйцэтгэсэн ажилтанд ийнхүү орон гүйцэтгэсэн хугацааны цалингийн зөрүүг олгоно.

Хэрэв албан ёсны орлогч нь орон ажилласан тохиолдолд цалингийн зөрүүг олгохгүй.

10. Энэ журмын 8 дугаар зүйлд зааснаас бусад албан тушаалтны мөн зүйлд заасан шалтгааны улмаас эзгүй байх үед тухайн байгууллага, газар, хэлтсийн дотоод журам, ажил, үүргийн хуваарь, хөдөлмөрийн гэрээний дагуу түүнтэй адил буюу бусад ангилал, зэрэглэлийн албан тушаалтанд ажлыг нь түр орлуулна. Энэ тохиолдолд түр орон ажилласны хөлс тусгайлан олгохгүй бөгөөд тухайн ажилтны ажлыг дүгнэх, зэрэг дэв ахиулах, шагнаж урамшуулахад каргалзан үзнэ.

11. Албан үүргийг орлуулан гүйцэтгүүлэх тухай байгууллагын эрх баригчийн шийдвэр гарсны дараа уг албан үүргийг орон гүйцэтгэх ажилтанд албан ёсоор хүлээлгэн өгнө.

12. Албан үүрэг орон гүйцэтгэгч тухайн ажлыг орон гүйцэтгэх хугацаандаа бүрэн хариуцах бөгөөд тухайн байгууллагын эрх баригчийн шийдвэрт өөрөөр заагаагүй бол үндсэн ажлаа нэгэн адил хариулна.

Гурав. Бусад зүйл

13. Өөр ажил, албан тушаал хавсарсан болон албан үүргийг түр орон гүйцэтгэсэн ажилтанд олгох цалин хөлсийг тухайн байгууллагын цалингийн сангаас гаргана.

Засгийн газрын 1995 оны 215 дугаар
тогтоолын 2 дугаар хавсралт

ХАВСРАН ГҮЙЦЭТГЭЖ БОЛОХГҮЙ ТӨРИЙН АЛБАН ТУШААЛЫН ЖАГСААЛТ

№ Үндсэн ажил, албан тушаал : Хавсран гүйцэтгэж болохгүй
ажил, албан тушаал

Нэг.Бусад байгууллагад орон тоогоор
хавсран гүйцэтгэж болохгүй өөр
ажил, албан тушаалын жагсаалт

А.Төрийн захиргааны

1. Төрийн захиргааны албан тушаалын тэргүүн, эрхэлсэн, ахлах, дэс, туслах түшмэл болон тээгээртэй адилтгах бусад албан тушаал	1. Төрийн захиргааны албан тушаалын ахлах, дэс, туслах түшмэл болон тэдгээртэй адилтгах бусад албан тушаал
2. Төрийн захиргааны албан тушаалын тэргүүн түшмэл, түүнтэй адилтгах бусад албан тушаал	2. Төрийн үйлчилгээний албан тушаалын удирдах, мэргэжлийн, техникийн гүйцэтгэх болон бага тушаалын үйлчлэх ангиллын албан тушаал
3. Төрийн захиргааны албан тушаалын эрхэлсэн түшмэл, түүнтэй адилтгах бусад албан тушаал	3. Төрийн үйлчилгээний албан тушаалын удирдах, техникийн гүйцэтгэх болон бага тушаалын үйлчлэх ангиллын албан тушаал
4. Төрийн захиргааны албан тушаалын ахлах түшмэл, түүнтэй адилтгах бусад албан тушаал	4. Төрийн үйлчилгээний албан тушаалын удирдах, техникийн гүйцэтгэх болон бага тушаалын үйлчлэх ангиллын албан тушаал
5. Төрийн захиргааны албан тушаалын дэс, туслах түшмэл болон тээгээртэй адилтгах бусад албан тушаал	5. Төрийн үйлчилгээний албан тушаалын удирдах, мэргэжлийн, техникийн гүйцэтгэх болон бага тушаалын үйлчлэх ангиллын албан тушаал

Б.Төрийн үйлчилгээний

1. Төрийн үйлчилгээний албан тушаалын удирдах, мэргэжлийн, техникийн гүйцэтгэх болон бага тушаалын үйлчлэх ангиллын албан тушаал	1. Төрийн захиргааны албан тушаалын тэргүүн, эрхэлсэн, ахлах, дэс, туслах түшмэл болон тэдгээртэй адилтгах бусад албан тушаал
2. Төрийн үйлчилгээний албан тушаалын удирдах ангиллын албан тушаал	2. Төрийн үйлчилгээний албан тушаалын удирдах, мэргэжлийн, техникийн гүйцэтгэх болон бага тушаалын үйлчлэх ангиллын албан тушаал
3. Төрийн үйлчилгээний албан тушаалын мэргэжлийн ангиллын албан тушаал	3. Төрийн үйлчилгээний албан тушаалын мэргэжлийн, техникийн гүйцэтгэх болон бага тушаалын үйлчлэх ангиллын албан тушаал
4. Төрийн үйлчилгээний албан тушаалын техникийн гүйцэтгэх болон бага тушаалын үйлчлэх ангиллын албан тушаал	4. Төрийн үйлчилгээний албан тушаалын удирдах, мэргэжлийн ангиллын албан тушаал

Хоёр. Өөрийн байгууллагад орон тоогоор хавсран гүйцэтгэж болохгүй өөр ажил, албан тушаалын жагсаалт

А.Төрийн захиргааны

1. Төрийн захиргааны албан тушаалын тэргүүн түшмэл болон түүнтэй адилтгах бусад албан тушаал	1. Төрийн захиргааны албан тушаалын тэргүүн, эрхэлсэн, ахлах, дэс, туслах түшмэл болон тэдгээртэй адилтгах бусад албан тушаал
2. Төрийн захиргааны албан тушаалын эрхэлсэн түшмэл болон түүнтэй адилтгах бусад албан тушаал	2. Төрийн захиргааны албан тушаалын тэргүүн, эрхэлсэн, ахлах, дэс, туслах түшмэл болон тэдгээртэй адилтгах бусад албан тушаал

3. Төрийн захиргааны албан тушаалын ахлах түшмэл болон түүнтэй адилтгах бусад албан тушаал	3. Төрийн захиргааны албан тушаалын тэргүүн, ахлах, дэс, туслах түшмэл болон тэдгээртэй адилтгах бусад албан тушаал
4. Төрийн захиргааны албан тушаалын дэс түшмэл болон түүнтэй адилтгах бусад албан тушаал	4. Төрийн захиргааны албан тушаалын тэргүүн, эрхэлсэн, дэс, туслах түшмэл болон тэдгээртэй адилтгах бусад албан тушаал
5. Төрийн захиргааны албан тушаалын туслах түшмэл болон түүнтэй адилтгах бусад албан тушаал	5. Төрийн захиргааны албан тушаалын тэргүүн, эрхэлсэн, ахлах, туслах түшмэл, тэдгээртэй адилтгах бусад албан тушаал

Б. Төрийн үйлчилгээний

1. Төрийн өмчийн үйлчилгээний албан тушаалын удирдах ангиллын албан тушаал	1. Төрийн үйлчилгээний албан тушаалын удирдах, мэргэжлийн, техникийн гүйцэтгэх болон бага тушаалын үйлчлэх ангиллын албан тушаал
2. Төрийн үйлчилгээний албан тушаалын мэргэжлийн, ангиллын албан тушаал	2. Төрийн үйлчилгээний албан тушаалын мэргэжлийн болон бага тушаалын үйлчлэх ангиллын албан тушаал
3. Төрийн үйлчилгээний албан тушаалын техникийн гүйцэтгэх ангиллын албан тушаал	3. Төрийн үйлчилгээний удирдах, бага тушаалын үйлчлэх ангиллын албан тушаал
4. Төрийн үйлчилгээний албан тушаалын бага тушаалын үйлчлэх ангиллын албан тушаал	4. Төрийн үйлчилгээний удирдах, мэргэжлийн ангиллын албан тушаал

МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗРЫН
ТОГТООЛ

1995 оны 11 дүгээр
сарын 22-ны өдөр

Дугаар 218

Улаанбаатар
хот

Журам батлах тухай

Монгол Улсын Засгийн газраас ТОГТООХ нь:

"Төрийн албан хаагчид нөхөх төлбөр олгох журам"-ыг 1 дүгээр хавсралтын, "Төрийн албан хаагчид тусламж олгох нөхцөл, журам"-ыг 2 дугаар хавсралтын ёсоор тус тус баталсугай.

Монгол Улсын Ерөнхий сайд
Хүн амын бодлого, хөдөлмөрийн сайд
Саягийн сайд

Ц.ЖАСРАЙ
Э.ГОМБОЖАВ
Э.БЯМБАЖАВ

Засгийн газрын 1995 оны 218 дугаар
тогтоолын 1 дүгээр хавсралт.

ТӨРИЙН АЛБАН ХААГЧИД НӨХӨХ ТӨЛБӨР
ОЛГОХ ЖУРАМ

НЭГ. Нийтлэг үндэслэл

- 1.Төрийн албан хаагчид Төрийн албаны тухай хуулийн 29 дүгээр зүйлд заасан нөхөх төлбөрийг олгоход энэхүү журмыг мөрдөнө.
- 2.Төрийн албан хаагчид нөхөх төлбөр олгоход шаардагдах хөрөнгийг тухайн байгууллага төсөвтөө тусгаж байна.

ХОЁР. Нийгмийн даатгалын шимтгэл, эрүүл мэндийн
даатгалын хураамжийн нөхөх төлбөр

- 3.Төрийн албан хаагчийн цалин хөлснөөсөө төлбөл зохих нийгмийн даатгалын шимтгэл, эрүүл мэндийн даатгалын хураамжамжийн 80-аас доошгүй хувийг төрийн тухайн байгууллагын төтсөөс нийгмийн даатгалын байгууллага нөхөн төлнө.

- 4.Энэ журмын хоёрын 3-т заасан нөхөх төлбөрийн тухайг жил төсвөөс нөхөх хувь хэмжээг холбогдох хууль тогтоомжийг үндэслэн

Засгийн газар тухайн жилийн төсвийн төсөл зохиохоос өмнө тогтоож, дараа оны төсөвт хөрөнгийн эх үүсвэрийг тусгаж байна.

ГУРАВ. Албан томилолтын зардал

5.Төрийн албан хаагчийг гадаад улсад болон нэг аймаг, хотоос нөгөө аймаг, хотод, түүнчлэн аймаг, хотын дотор нийтийн тээврийн тогтмол үйлчилгээгүйн улмаас өглөө ажилд очих, орой буцах боломжгүй газарт тухайн байгууллага болон дээд шатны удирдах байгууллагаас баталсан удирдамж, төлөвлөгөөний дагуу тодорхой хугацаагаар зохих шийдвэр гарган явуулж ажиллуулсан нөхцөлд албан томилолтын зардал олгоно.

6.Албан томилолтын зардалд дор дурдсан заралууд орно:

а/уналгын зардал;

б/байрны зардал;

в/зам хоногийн зардал;

7.Уналгын зардыг тухайн чиглэлд үйлчлэх нисэх онгоц, галт тэрэг, автомашин, автобусны хөлсний үнэлгээг, байрны зардыг зочид буудлын ор хоногийн тарифыг тус тус үндэслэн олгоно.

8.Зам хоногийн зардыг тухайн үеийн бараа, үйлчилгээний үнэ, тарифыг үндэслэн Сангийн сайдын шийдвэрээр баталсан уг зардлын хэмжээг баримтлан олгоно.

9.Албан томилолтоор ажилласан хоногийн тоог томилолтын үнэмлэхэд тэмдэглэсэн календарийн бүх хоногоор тооцож гаргана. Тэгэхдээ явсан, буцаж ирсэн өдрийг нэг хоногт тоошно.

10.Албан томилолтоор ажиллах төрийн албан хаагчийн байр, зам хоног, уналгын зардлын төсвийг байгууллагын эрх баригч батална.

11. Албан томилолтоор ажиллах төрийн албан хаагчид томилолтоор явуулах тухай эрх бүхий албан тушаалтны шийдвэр, батлагдсан зардлын төсвийг нь үндэслэн урьачилгаа олгоно.

12. Албан томилолтын зардлын тооцоог ирснээсээ хойш ажлын 5 өдөрт багтаан гүйцэтгэсэн ажлынхаа үр дүнг албан томилолт олгосон удирдах дээд шатны байгууллага буюу албан тушаалтанд танилцуулан, томилолтын үнэмлэх дээрээ гарын үсэг зуруулж, томилолтоор ажилласан хугацааг батлуулан байр, уналгын хөлс төлсөн баримтыг бүрэлүүлсний үндсэн дээр хийж дуусгана.

Хүндтэй биш шалтгаанаар томилолтын зардлын тооцоог тогтоосон хугацаанд нь барагдуулаагүй бол хугацаа хэтрүүлсэн хоног тутамд 0,3 хувийн хүү тооцоо хийгээгүй мөнгөний дүнд ногдуулна.

13.Хүндтэй биш шалтгаанаар удирдамж, төлөвлөгөөнд заагдсан үүргээ биелүүлээгүй төрийн албан хаагчаар томилолтын хугацааны байр, уналга, зам хоногийн зардыг бүрэн буюу тодорхой хувийг төлүүлдэг.

Томиллолын хугацааг хүндтэй биш шалтгаанаар хэтрүүлсэн байвал хэтрүүлсэн хугацааных нь байр, зам хоногийн зардлыг олгохгүй.

14.Аль нэг байгууллага, аж ахуйн нэгжийн хүсэлтээр албан томилолтоор ажиллах бол харилцан тохиролцсоны үндсэн дээр холбогдох зардлыг хүсэлт гаргасан байгууллага, аж ахуйн нэгж хариуцаж болно.

**ДӨРӨВ. Албан ажилд хувийн унаагаа
хэрэглэсэн тохиолдолд хувиас
гаргасан зардал**

15.Албан тушаалын болон албан ажлын хэрэгцээний унаа хэрэглэдэг төрийн албан хаагч өөрөө хүсвэл албан ажлын хэрэгцээнд хувийн унаагаа хэрэглэж болно.

16.Албан ажлын хэрэгцээнд хувийн унаагаа хэрэглэхийг хүссэн дээрх албан хаагч нь энэ тухай өргөдөл гаргаж байгууллагатайгаа гэрээ байгуулана.

17.Гэрээнд хоёр талын хүлээх үүрэг, хариуцлагыг тодорхой тусгана. Гэрээний биелэлтийг хоёр тал сар тутам тооцож дүгнэнэ.

18.Албан ажлын хэрэгцээнд хувийн унаагаа хэрэглэсэн тохиолдолд байгууллага нь дор дурасан зардлыг нөхөн олгоно:

а/албан ажлын хэрэгцээнд хувийн унаагаа өөрөө жолоодон хэрэглэсэн тохиолдолд жолоочийн үүрэгт ажлыг хавсран гүйцэтгэж байгаа гэж үзэж жолоочийн сарын дундаж шалингийн 40 хувьтай тэнцэх хэмжээний хөлс олгох;

б/албан ажлын хэрэгцээнд хувийн унаагаа хэрэглэхэд шаардагдах шатахуун, эсвэл уг шатахууны үнийг эрх бүхий байгууллагаас баталсан лимитийн дагуу тооцож нөхөн олгох.

19.Батлагдсан лимитийн дагуу хэрэглэх шатахууныг хэмнэсэн бол хэмнэсэн шатахууны үнийн 50 хувийг тухайн албан хаагчид урамшуулал болгон олгоно.

20.Албан ажлын хэрэгцээнд мотоцикль хэрэглэдэг төрийн албан хаагчид шатахуун, эсвэл уг шатахууны үнийг энэ журамд заасны дагуу нөхөн олгох бөгөөд харин уг төрийн албан хаагч мотоциклийн оронд морь, тэмээ болон бусад ердийн хөсөг, түүнчлэн унадаг дугуй хэрэглэж ажил бүрэн гүйцэтгэсэн нөхцөлд тухайн төрийн албан хаагчийн албан тушаалын сарын шалингийн 30 хүртэл хувьтай тэнцэх хэмжээний нөхөх талбөр олгоно.

21.Албан ажлын хэрэгцээнд хувийн унаагаа хэрэглэж байгаа төрийн албан хаагч нь гэрээнд өөрөөр заагаагүй бол унаагаа бэлэн байлгаагүйгээс албан ажил саатсаны хариуцлагыг өөрөө хүлээнэ.

**ТАВ. Нэг аймаг, хотоос нөгөө аймаг, хотод
төрийн байгууллагад ажиллахаар томилогд-
сон төрийн албан хаагчид олгох зардал**

22.Нэг аймаг, хотоос нөгөө аймаг, хотод, түүнчлэн аймаг, хотын дотор (байрлалын хувьд нүүж очих бол) төрийн байгууллагад байнга ажиллахаар томилогдсон төрийн албан хаагчийн болон гэр бүлийн хүмүүсийн уналга, ачаа тээш, зам хоногийн (зөвхөн өөрт нь) зардлыг томилолтоор авч ажиллуулах байгууллага нь хариуцна.

23.Төрийн албан хаагчид очиж ажиллах газартаа хүрэх уналгын зардлыг автомашин, галт тэрэгний энгийн үнэлгээгээр, ачаа тээшийн зардлыг томилогдсон газартаа авч явах шаардлагатай ачаагаар нь тооцож ачаа тээврийн хөлсний энгийн үнэлгээгээр тус тус бодож олгоно. Томилогдсон газраа хүртэл явах хугацааг үндэслэн зам хоногийн зардал өгнө.

24.Төрийн албан хаагчийн гэр бүлийн болон асрамжинд нь байдаг хүмүүст зөвхөн уналга, ачаа тээшийн зардлыг олгох ба тээшийн зардлыг нэг хүнд 80 хүртэл килограмм ачаагаар бодож энэ зүйлийн "23"-т заасан үнэлгээгээр бодож олгоно. Хэрэв тухайн төрийн албан хаагч ачааны автомашинаар нүүсэн тохиолдолд энэхүү хэмжээг харгалзахгүй.

25.Нэг гэр бүлийн төрийн 2 албан хаагч өөр өөр байгууллагаас томилогдож байгаа бол гэр бүлийн болон асрамжинд нь байдаг хүмүүсийн зардлыг өрх толгойлогчийг томилолтоор авч ажиллуулах байгууллагаас нь олгоно.

26.Энэ журам "тав"-д заасан зардал олгох журам галаад оронд байнга ажиллахаар томилогдсон төрийн албан хаагчдад үл хамаарна.

ЗУРГАА. Бусад нөхөх төлбөр

27.Албан тушаалын болон албан ажлын хэрэгцээний унаа хэрэглээд төрийн албан хаагчийг зохих журмын дагуу албаны унаагаар хангана.

28.Нийтийн тээврийн /автобус, троллейбус/ тогтмол үйлчилгээтэй хот суурин газарт ажиллаж байгаа энэ журмын 27-д зааснаас бусад төрийн албан хаагч нь ажилдаа ирэх, буцахад нийтийн тээврийн хэрэгслээр зорчих зайлшгүй шаардлагатай бол нийтийн тээврийн унааны зардлын зохих хэсгийг байгууллагаас нь нөхөн олгоно.

29.Төрийн албан хаагчийг 90 хүртэл хоногийн хугацаагаар эрх бүхий байгууллагын шийдвэрийн дагуу "төрийн хөрөнгө"-өөр давтан сургах, мэргэжлийг нь дээшлүүлэхэд түүний эрхэлж байгаа албан тушаалын цалинг олгоно.

Төрийн хөрөнгө гэдэгт улсын төсвийн хөрөнгө, төсвийн хөрөнгө оролцон бүрдүүдсэн төрөл бүрийн сангууд, төрийн өмчийн ба төрийн өмчийн оролцоотой аж ахуйн нэгжийн хөрөнгө, гадаад орны зээл, тусламж, Монгол улстай тохиролцсоноор хүлээн авч байгаа гадаад орон, олон улсын байгууллагын хариуцсан зардлууд орох бөгөөд ийм хөрөнгөөр сургалтад хамрагдсан төрийн албан хаагч 2,5 жилээс доошгүй хугацаагаар төрийн алба хаах үүрэг хүлээнэ. Хүндтэй бус шалтгаанаар дээр дурдсан хугацаагаар төрийн алба хаагаагүй тохиолдолд сургалтын зардлыг өөрөө бүрэн буюу тодорхой хувийг нөхөн төлнө.

Энэ талаар тухайн төрийн байгууллагын захиргаа сургалтад хамрагдах төрийн албан хаагчтай гэрээ байгуулна.

Засгийн газрын 1995 оны 218 дугаар
тогтоолын 2 дугаар хавсралт.

ТӨРИЙН АЛБАН ХААГЧИД ТУСЛАМЖ ОЛГОХ НӨХЦӨЛ, ЖУРАМ

1.Төрийн албан хаагчид Төрийн албаны тухай заасан тусламж олгоход энэхүү журмыг мөрдөнө.

2."Төрийн албаны тухай" хуулийн 23 дугаар зүйлийн 1 дэх хэсгийн 2,3,4-т заасан үндэслэлээр төрийн албанаас уг албанд эргэж орох эрхтэйгээр халагдсан буюу мөн зүйлийн 2 дахь хэсэгт заасан үндэслэлээр төрийн албанаас түр чөлөөлөгдсөн төрийн захиргааны албан хаагчид тухайн албан хаагчийн албан тушаалын нэг сарын цалингаас хэтрэхгүй хэмжээний мөнгөн тусламжийг ажиллаж байсан байгууллага нь олгоно. Төрийн албаны тухай хуулийн 23 дугаар зүйлийн 1 дэх хэсгийн нэгд заасан үндэслэлээр төрийн албанаас уг албанд эргэж орох эрхтэй халагдсан төрийн албан хаагчид амьдралынх нь нөхцөл байдлыг харгалзан энэ зүйлд заасан тусламжийг олгож болно.

3.Төрийн албаны тухай хуулийн 24 дүгээр зүйлийн 1 дэх хэсгийн 1,2-т заасан үндэслэлээр төрийн албанаас чөлөөлөгдсөн төрийн захиргааны албан хаагчид болон 2000 он дуусталхи хугацаанд төрийн байгууллага өөрчлөгдсөн, татан буугдсан, эсвэл өөрөөс нь үл хамаарах шалтгаанаар албан тушаалын орон тоо нь хасагдсаны улмаас төрийн албанаас чөлөөлөгдсөн төрийн захиргааны албан хаагчид 6 сарын албан тушаалын цалинтай нь тэнцэх хэмжээний нэг удаагийн буцалтгүй тусламжийг тухайн байгууллага олгоно. Дээр дурдсанаас бусад шалтгаанаар төрийн албанаас чөлөөлөгдсөн, өөрийн

хүсэлтээр төрийн албанаас гарсан, эсвэл төрийн байгууллага хооронд шилжин ажилласан тохиолдолд энэ зүйлд заасан тусламжийг олгохгүй.

4.Албан үүргээ гүйцэтгэхтэй нь холбогдуулан төрийн захиргааны албан хаагчийн амь насыг хохироосон тохиолдолд ар гэрт нь түүний албан тушаалын 3 жилийн цалинтай нь тэнцэх хэмжээний нэг удаагийн буцалтгүй тусламжийг төрийн тухайн байгууллага олгох бөгөөд гэм буруутай этгээдээс нөхөн төлүүлж авна.

5.Төрийн албан хаагчид дараахь тохиолдолд ажиллаж байгаа байгууллагаас нь тусламж олгож болно:

а/албан хаагчийн өрхийн орлого буурч, нэг гишүүнд ногдох хэмжээ нь амьжиргааны баталгаажих доод түвшинд хүрэхгүй болсон тохиолдолд гэр бүлийг нь дэмжихэд зориулан жилд нэг сарын цалингаас нь хэтрүүдэхгүйгээр нэг удаагийн буцалтгүй тусламж;

б/ээлжийн амралтаараа өөрийн буюу эхнэр /нөхөр/-ийн төрсөн нутагт явах бол ирэх, очих замын зардлыг автомашин, төмөр замын тээврийн тухайн үед мөрдөж байгаа энгийн үнэлгээгээр тооцож 2 жилд нэг удаа;

в/албан хаагчийн гэр бүлийн гишүүн, төрөл салан /эцэг, эх, эхнэр, нөхөр, төрсөн ах, эгч, дүү, үр хүүхэд, тэдний гэр бүлийн хүн/-гийн хүн нас барах, өвчний улмаас хөдөлмөрийн чадваргүй болсон гэр бүлийн гишүүнээ тэтгэхэд нь мөнгөн болон эд материалын тусламж.

6.Энэ журмын 5 дугаар зүйлд заасан тусламж олгох асуудлыг байгууллагын хөрөнгийн боломж, дотоод журмаар зохицуулна.

7.Төрийн албан хаагчид тусламжийг хууль тогтоомж болон энэхүү журамд заасныг зөрчиж олгосноос улс, байгууллагад учруулсан хохирлыг тухайн тусламжийг олгохоор шийдвэрлэсэн эрх бүхий албан тушаалтан хариуцна.

МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗРЫН ТОГТООЛ

1995 оны 11 дүгээр
сарын 22-ны өдөр

Дугаар 219

Улаанбаатар
хот

“Ажилгүйдлийг бууруулах үндэсний
хөтөлбөр” батлах тухай

Нийгмийн хөгжлийн асуудлаархи дэлхийн дээд хэмжээний уулзалтаас гаргасан “туухаглал” болон “үйл ажиллагааны төлөвлөгөөнд”-нд

дэвшүүлсэн зорилтыг үндэсний хэмжээнд хэрэгжүүлэх, хүн амын хөдөлмөр эрхлэлтийг дээшлүүлэх, ажилгүйдлийг бууруулах арга хэмжээний нэгдсэн бодлого, чиглэлийг тодорхойлж хэрэгжүүлэх, хөдөлмөрийн зах зээлийн зохистой тогтолцоог бүрдүүлэх нийгмийн шаардлагыг хангах зорилгоор Монгол Улсын Засгийн газраас **ТОГТООХ нь:**

1. Монгол Улсад хэрэгжүүлэх хөдөлмөр эрхлэлтийн болон хөдөлмөрийн зах зээлийн идэвхтэй зохицуулалтын бодлого, арга хэмжээг тодорхойлсон "Ажилгүйдлийг бууруулах үндэсний хөтөлбөрийг" -ийг хавсралтын ёсоор баталсугай.

2. Ажилгүйдлийг бууруулах үндэсний хөтөлбөрт дэвшүүлсэн зорилтыг бүтцийн болон хөрөнгө оруулалтын бодлого, бүс нутаг, дэд бүтцийн хөгжлийн чиг хандлагатай нягт учдуулан эдийн засаг нийгмийг хөгжүүлэх үндсэн чиглэл, улсын төсвийн жил, жилийн төлөвлөгөөнд тусган хэрэгжүүлж байхыг Хүн амын бодлого, хөдөлмөрийн яам /Э.ГОМБОЖАВ/, Үндэсний хөгжлийн газар /Ч.УЛААН/, Сангийн яам /Э.БЯМБАЖАВ/-д даалгасугай.

3. Ажилгүйдлийг бууруулах үндэсний хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэхэд чиглэгдсэн хөдөлмөрийн зах зээлийн тогтолцоог бүрдүүлэх зорилгоор аймаг, нийслэлийн дүүргийн хөдөлмөрийн биржийг 1996 оны 1 дүгээр сарын 1-нээс эхлэн "Аймаг, нийслэлийн дүүргийн хөдөлмөр зохицуулалтын алба" болгон өөрчлөн зохион байгуулж, тухайн шатны орон нутгийн төсвөөс санхүүжүүлд байхыг аймаг, нийслэл, дүүргийг Засаг дарга нарт даалгасугай.

4. Хөтөлбөрийн хэрэгжилт, үйл ажиллагааны зохицуулалтыг улсын хэмжээнд хариуцан ажиллахыг Хүн амын бодлого, хөдөлмөрийн яам /Э.ГОМБОЖАВ/-д, хөтөлбөрийг салбар, орон нутгийн хэмжээнд хэрэгжүүлэхийг сайд тусгай газрын дарга, бүх шатны Засаг дарга нарт даалгасугай.

5. Үр ашгийг дээшлүүлэх замаар үйлдвэрлэл, үйлчилгээний хүрээг өргөжүүлж ажилгүйдлийг бууруулах, техник, технологийн шинэчлэлт, бүтэц, зохион байгуулалтын өөрчлөлтийн явцад ажлаас чөлөөлөгдөх хүмүүсийг үйлдвэрлэл дээр нь сургах замаар дахин мэргэшүүлд ажлын байраар хангах, хөдөлмөр эрхлэлтийн холбогдолтой мэдээ, тайланг хугацаанд нь холбогдох байгууллагад гарган өгч байхыг бүх шатны Засаг дарга, төрийн өмчийн болон төрийн өмчийн оролцоотой аж ахуйн нэгж, байгууллагын эрх баригчдад даалгасугай.

Засгийн газрын 1995 оны 219 дүгээр
тогтоолын хавсралт

АЖИЛГҮЙДЛИЙГ БУУРУУЛАХ ҮНДЭСНИЙ ХӨТӨЛБӨР

Нэг. ХӨДӨЛМӨРИЙН НӨӨЦ, ХӨДӨЛМӨР ЭРХЛЭЛТИЙН ӨНӨӨГИЙН БАЙДАЛ

1.1. Манай улсын хүн амын жилийн дундаж өсөлт 1990-1995 онд 1,7 хувь болж, одоо хүн амын тоо 2280,0 мянгад хүрээд байна. 1994 оны эцэст хөдөлмөрийн нөөц 1094,9 мянгад хүрээд байгаагийн 72,0 орчим хувь буюу 786,5 мянга нь ажиллагчид, 19,4 хувь буюу 212,3 мянга нь зохион байгуулалттай хөдөлмөр эрхлээгүй хүмүүс, үлдсэн хэсэг нь хөдөлмөрийн насны суралцагчид байна. Хөдөлмөрийн нөөцөд 16-35 насны залуучууд 60 орчим хувь, эмэгтэйтүүд 49,3 хувийг тус тус эзэлж байна. Материалаг үйлдвэрлэлийн салбарт хүн амын 25,5 хувь буюу 580 гаруй мянган хүн ажиллаж, нэг үйлдвэрлэгчид 2,9 тэжээгдэгч хүн ногдож байна.

1.2. Сүүлийн жилүүдэд ажиллах хүчний эрэлт, нийлүүлэлтийг уялдуулан зохицуулж байсан боловсон хүчний төвлөрсөн төлөвөлт, хуваарилалтын систем үндсэндээ хэрэгжихгүй болж, боловсон хүчин бэлтгэх, мэргэжил олгох, мэргэжил эзэмшүүлэх ажиллагаа, түүний зохион байгуулалт нь хөрөнгө оруулалт, эдийн засгийн бүтцийн өөрчлөлтийн стратеги болон хүн амын хөдөлмөр эрхлэлтийн бодлоготой төдийлэн уялдахгүй байгаагаас жил бүр хөдөлмөрийн насанд дэвшин орж байгаа 50-60 гаруй мянган залуучуудын 50-60 хувь нь тухайн жилдээ зохион байгуулалттай ажил, сургуульд хамрагдаж чадахгүй байна.

Гадна орнуудын зээл тусламжид тулгуурлан хийгдэж байсан хөрөнгө оруулалт шилжилтийн эхний үед зогсож, шинээр ажлын байр бий болгож чадахгүй байснаас гадна ихэнх үйлдвэрүүд түлш, шатахуун, материал түүхий эдийн хомсдолд орж удаан хугацаагаар сул зогсох буюу хүчин чадлаа бүрэн ашиглаж чадахгүй болсон, бич хувьчлалын явцад ажилчдыг олноор нь ажлаас халсан зэргээс шалтгаалан ажилгүйдэл манай нийгэмийн бодит үзэгдэл болж гарч ирсэн юм.

1.3. Зохион байгуулалттай хөдөлмөр эрхлээгүй хүн 1990 онд 45,7 мянга байсан бол жил бүр өссөөр 1994 оны эцэст 212,3 мянгад хүрэв. 1995 оны 10 дугаар сарын 1-ний байдлаар тэдгээрийн 47,3 мянга нь төв, орон нутгийн хөдөлмөрийн биржид бүртгэлтэй, ажил илэвхтэй эрж буй ажилгүйчүүд байна.

Сүүлийн жилүүдэд /1990-1994онд/ хөдөлмөрийн нөөцөд ажилгүйчүүдийн эзлэх хувь 2,6-6,8 хүртэл өсч, эдийн засгийн идэвхтэй хүн амаар тооцвол ажилгүйдлийн түвшин 3,1 хувиас 8,7 хувь болж нэмэгдэв.

1.4. Ажилгүйчүүдийг ажилгүй болсон шалтгаанаар нь авч үзвэл шилжилтийн үеийн эхний жилүүдэд орон тооны цомхотгол, байгууллага татан буугдсан шалтгаан зонхилж байсан бол 1995 оны I дүгээр сарын 1-ний байдлаар ажилгүйчүүдийн бараг 87 хувь нь шинээр мэргэжлийн болон ерөнхий боловсролын сургууль төгссөн, цэргээс халагдсан зэрэг шалтгаанаар ажилгүй болсон хүмүүс байна.

Мэргэжилгүй буюу мэргэжлийн өндөр ур чадвар эзэмшиж чадаагүй, дадлага, туршлага багатай шинэ, залуу ажилчил, эмэгтэйчүүд, тахир дутуу хүмүүс ажилгүйдэлд илүү өртөж байна. 1995 оны 10 дугаар сарын 1-ний байдлаар нийт ажилгүйчүүдийн 52,8 хувь эмэгтэйчүүд, 59,7 хувь нь ерөнхий боловсролтой болон мэргэжилгүй хүмүүс, 18,1 хувь нь дээд, тусгай дунд боловсролтой, 22,1 хувь нь мэргэжлийн сургалт үйлдвэрлэлийн төв төгссөн хүмүүс байна. Мэргэжилтэй ажилгүйчүүдийн дотор малын эмч, мал зүйч, агрономч, багш, эдийн засагч, нягтлан бодогч, хөдөө аж ахуйн машины механикч, жолооч, тракторчин, ногоочин, оёдолчин, барилгын төрөл бүрийн мэргэжлийн ажилчид зонхилж байна.

Ажилгүйчүүдийг байршлаар нь авч үзвэл хөдөлмөрийн насны 10000 хүн амд ногдох ажилгүйчүүдийн тоогоор Дорнод, Өвөрхангай, Говь-алтай, Баян-өлгий, Завхан аймгууд эхний байрт орж байна. Нийт ажилгүйчүүдийн 16,8 хувь нь Улаанбаатар хотод, 8,4 хувь нь Дорнод, 8,3 хувь нь Өвөрхангай, 6,8 хувь нь Завхан, 6,2 хувь нь Архангай аймагт ногдож байна.

1.5. Ажилгүйдэл их байгаа нь нийгмийн хуримтлал багасах, ядуучуудын тоо нэмэгдэх, сахилга, дэг журам адагдан гэмт хэрэг, зөрчил өсөх нэг үндэс болж байна. Сүүлийн 5 жилд гэмт хэрэгт холбогдсон 64,4 мянган хүний 44,9 хувь нь, 1994 онд гэмт хэрэг үйлдсэн хүний 58,4 хувь нь ажил, сургуульгүй хүмүүс байжээ.

1.6. Ядууралд олон хүүхэдтэй, орлого багатай айл өрхийн иргэд, өрх толгойлсон эмэгтэйчүүд, тахир дутуу хүмүүс, өнчин, хагас өнчин хүүхэд, залуучууд, харж хандах хүнгүй өндөр настан, ажилгүйчүүд илүү өртөж байна. Нийт ядуу иргэдийн 21,6 хувь буюу 69,6 мянга нь хөдөлмөрийн насны ажилгүй хүмүүс, ядуу өрхийн 24,8 хувь нь эмэгтэй өрхийн тэргүүдэгчтэй өрх байна. Ялангуяа хот, суурин газруудад үйлдвэрлэлийн уналт, ажилгүйдэл өссөнөөс хөдөлмөрийн хөлснөөс өөр амьдралын эх үүсвэргүй хүмүүс ядууралд илүү нэрвэгдэж байна.

1.7. Хүн амын хөдөлмөр эрхлэлтийг дээшлүүлэх, ажилгүйдлийг юуруулах талаар Засгийн газраас дараахь арга хэмжээг авч эрэгжүүлж байна:

-аймаг, нийслэлийн дүүргүүдэд хөдөлмөрийн бирж байгуулжжилуулах;

-“Ажил эрхлэлтэд туслах сан” байгуулж иргэд, аж ахуйн тэгжээс ажлын шинэ байр бий болгохоор гаргасан санаачилгыг нэмжин хөнгөлөлттэй зээл олгох;

-ажилгүй хүмүүст мэргэжил эзэмшихэд нь туслах;

-аймаг, нийслэлийн Засаг дарга нарт орон нутгийн нөөцийг шиглан шинээр бий болгох ажлын байрны даалгаврыг Засгийн газраас өгч хэрэгжүүлэх;

-олон улсын байгууллага, монголыг дэмжигч орнуудын анхаарлыг ажилгүйдлийг бууруулах асуудалд чиглүүлж, зээл тусламжийн одорхой хэсгийг энэ чиглэлээр зарцуулах;

-жижиг, дунд үйлдвэрийг дэмжих замаар одоогийн байгаа ажлын байрны тоог нэмэгдүүлэх.

Гэвч ажилгүйдэл дорвитой буурахгүй байна. Үүний гол шалтгаан нь:

-үндэсний үйлдвэрлэл зохих ёсоор сэргэж чадахгүй байгаа айдас;

-төвлөрсөн болон төвлөрсөн бус хөрөнгө оруулалтаар бий олгож байгаа ажлын шинэ байрны тоо хязгаарлагдмал;

-хувийн үйлдвэрүүд хөрөнгө мөнгөний дутагдлаас шалтгаалан х хэмжээний хөрөнгө оруулалт хийх чадваргүй;

-ерөнхий боловсролын болон мэргэжлийн сургалтын тогтолцоо ах зээлийн нөхцөлд нийцсэн бүтэц, тогтолцоотой болж чадаагүй;

-хувийн хэвшил болон бие даасан үйлдвэрүүдийн менежментийн туршлага, чадвар сул байгаатай холбоотой юм.

Нөгөө талаар иргэд зах зээлийн нөхцөлд дасах үйл чвиц вагдаж байгаа, хувийн аж ахуй, хувинараа хөдөлмөр эрхлэх даллага, уршлага бага байгаатай ч холбоотой байна.

1.8. Монгол улсад зах зээлийн эдийн засгийн швардлагад нийцсэн хөрөнгө, санхүү, банк, татвар, гаалийн болон аж ахуй рхлэх үйл ажиллагааг зохицуулах механизм үндсэндээ бүрдсэн өгөөд цаашид улс орны эдийн засгийн өсөлтийг хангахад шиндвэр-эх үүрэгтэй хөдөлмөрийн зах зээлийн зохистой тогтолцоо бүрдүүлэх одит шаардлага бий болоод байна.

Хөдөлмөрийн зах зээлийн зохистой тогтолцоог бий болгоход лс орны эдийн засгийн өсөлт нөлөөлөхөөс гадна иргэдийг зах зээлд рсөлдөх чадвартай болгоход чиглэгдсэн, өндөр мэргэжил эзэмшүү-эх нөхцөлийг хангасан мэргэжлийн сургалтын болон ажиллах үүний зах зээлийн эрэлт, нийлүүлэлтийг судлан, үр ашигтай, шуур-

хай зохицуулж байх хөдөлмөр зохицуулалтын албаны тогтолцоог бүрдүүлэх, ажилгүйчүүдийн нийгмийн баталгааг хангах нөхцөл болсон ажилгүйдлийн даатгалыг хөдөлмөр эрхлэлтийг дээшлүүлэх эдийн засгийн хөшүүрэг болгон ашиглах асуудлыг нэн тэргүүнд шийдвэрлэх хэрэгтэй байна.

Хоёр. ХӨТӨЛБӨРИЙН ЗОРИЛГО, ХЭРЭГЖҮҮЛЭХ АРГА ЗАМ

2.1.Хөтөлбөрийн зорилго нь Монгол Улсын иргэдэд ажил мэргэжлээ чөлөөтэй сонгох, хөдөлмөрийн тааламжтай нөхцөлөөр хангуулах, хийж бүтээсэн зүйлдээ тохирсон цалин хөлс авах, хувийн аж ахуй эрхлэх эрхээ эдэлж, хөдөлмөрлөх үүргээ ханган биелүүлэх нөхцөлийг зохих ёсоор бүрдүүлэх замаар хүн амын хөдөлмөр эрхлэлтийг дээшлүүлэх, ажилгүйдлийг бууруулах арга хэмжээний бодлого, чиглэлийг тодорхойлаж, түүнийг улс орны нийгэм, эдийн засгийн хөгжлийн чиг хандлага, хөрөнгө оруулалт, бүтцийн бодлоготой нягт уялдуулан хэрэгжүүлэхэд оршино. Энэхүү хөтөлбөр нь 1996-2010 оныг хамрах бөгөөд хөгжлийн тухайн үе шатны онцлогийг тусгасан тодорхой зорилтуудаар дамжин хэрэгжинэ.

2.2.Хөтөлбөрийн дагуу үндэсний эдийн засгаа сэргээн хөгжүүлэх, түүний цаашдын тогтвортой өсөлт, харьцангуй бие даасан байдлыг хангах, улс үндэсний ажилгүй байдал, эдийн засаг, нийгмийн хөгжлийн нэн чухал хүчин зүйл болсон хүн амын хөдөлмөр эрхлэлтийг дээшлүүлэх зорилтыг дэс дараатай шийдвэрлэхэд бүх нийтийн хүчин чармайлт, нөөц бололцоог дайчилж, ажилгүйдлийн түвшинг тууштай бууруулахад Засгийн газрын хүч, анхаарлыг төвлөрүүлэх нь чухал гэж үэнэ.

2.3.Зах зээлийн эдийн засгийн харилцаанд шилжих зорилтыг хэрэгжүүлж буй Монгол Улсын хөгжлийн шинэ зурвас үе дэх хөдөлмөр эрхлэлтийн бодлого нь дараахь чиг баримтлалд тулгуурлана:

-ажлын дадлага, мэргэжил, мэргэшлийн ур чадвар эзэмших нь хүн бүрийн хөдөлмөр эрхлэх үндсэн нөхцөл болохыг харгалзан хүүхэд, залуучуудад бага наснаас нь хөдөлмөрийг үнэлэх, хүндэтгэх, амьжиргааны үндсээ хөдөлмөр гэж дээдлэх үзлийг төлөвшүүлж, ажлын дадлага, ур чадвар олгох сургалтын бүх хэлбэр /техник мэргэжлийн сургалт, үйлдвэр дээрх сургалт, ажил эрхлээгүй залуучуудыг дадлагажуулах сургалт зэрэг/-ийг дэмжин хөгжүүлэх замаар иргэдийн мэргэжлийн чадварыг дээшлүүлэх;

-мэргэшлийн сургалтыг хөгжүүлэх, мэргэжилтэй боловсон хүчин бэлтгэх, ажиллах хүчний нутаг дэвсгэрийн зохистой байршлыг

хэлгэх асуудлыг дэд бүтэц, бус нутгийн хөгжлийн чиг хандлага, хөрөнгө оруулалт, бүтцийн бодлоготой нягт уялдуулах;

-бүтээлтү мийгээд оюуны хөдөлмөрийн үнэлэмжийг дээшлүүдэж урамшуулах, үйлдвэрлэл, нийгмийн салбарт ажиглагчдын хөдөлмөр эрхэлтийн оновчтой бүтцийг тогтоох;

-санхүү, мөнгө, үнэ ханшны бодлогыг харилцан уялдаатай хэрэгжүүлж, инфляцийг бууруулан төгрөгийн гадаад валюттай харьцах ханшийг харьцангуй тогтвортой байлгаж, макро түвшинд эдийн засгийн өсөлтийг хэлгэх замаар үндэсний хуримтлалыг арвижуулж эдийн засгийн тогтвортой байдлыг хангаснаар ажлын байр нэмэгдүүлж, ажлагүйдийн түвшинг бууруулах нөхцөл бүрдүүлэх;

-монгол орны эдийн засгийн ноён баялаг, үндэсний харьцангуй давуу талад түшиглэсэн ашигтай ажиллах боломж бүхий аж ахуйн нэгжүүдэд хөрөнгө оруулалт хийх, жижиг, дунд үйлдвэр, хувиараа болон хамтран нөхөрлөл, хоршоо байгуулж хөдөлмөр эрхлэх илдлыг хөхүүдэн дэмжих;

-орон нутгийн ноён бололцоог дэв болох өргөн дайчилж үйлдвэрлэлийг сэргээх, ажлын байр нэмэгдүүлэхэд дэмжлэг үзүүлэхэд чиглэгдсэн дэд хөдөлбөр, төслүүдийг боловсруулан хэрэгжүүлэх;

-үйлдвэрийн газраас хүрээлэн буй орчинд учруулсан хохирлыг арилгах, шинэ үйлдвэрийн газрын дэд бүтцийг бий болгох хэрэг хөдөлмөр зарцуулалт ихтэй, олон нийтийг хамарсан, улс, нийгэмд зайлшгүй шаардлагатай ажил ажилгүйчүүдийг түр хугацаагаар зохион байгуулалттайгаар ажиллуулах;

-ажиллах хүч гадаадад гаргах, гадаадаас ажиллах хүч авах асуудлыг улс орны үндэсний аюулгүй байдлын эрх ашиг, хөдөлмөрийн дотоод зах зээлийг хамгаалах болон салбарын бүтэц, технологийн бодлоготой уялдуулан гөрөөс зохицуулах;

-ажлагүйдийн давтгалыг хэрэгжүүлэх, ажил хөдөлмөрт зуучлах, хөдөлмөрийн талаар зөвлөлгөө өгөх, хөдөлмөрийн зах зээлийн идэвхтэй бодлогыг хөгжүүлэх замаар ажиллах хүчний эрэлт, нийлүүлэлтийг оновчтой, шуурхай зохицуулах үүрэг бүхий хөдөлмөр зохицуулалтын албыг үүсгэн байгуулж бэхжүүлэн хөгжүүлэх;

-хөдөлмөрийн зах зээлийн мэдээллийн системийг боловсронгуй болгож, мэдээллийн орчин үеийн техник хэрэгсэл, тоног төхөөрөмжид тулгуурласан мэдээлэл, зуучлалын нэгдсэн сүлжээг бий болгож ашиглах;

-хөдөлмөрийн зах зээлийн судалгаа, шинжилгээний ажил Засгийн газрын болон Засгийн газрын бус байгууллага, эрдэм шинжилгээний байгууллага, эрэмгдийг өргөнөөр татан оролцуулж, үр дүнг дээшлүүлэх;

-хөдөлмөр эрхлэлтийн ба хөдөлмөрийн зах зээлийн идэвхтэй зохицуулалтын бодлогыг боловсруулж хэрэгжүүлэх байгууллагуудын ажлын үндэс холбоог сайжруулах, зохион байгуулалтыг боловсронгуй болгох.

2.4.Манай улсын хөгжлийн шинэ зурвас үе буюу 1996-2010 онд хүн амын хөдөлмөр эрхлэлтийг дээшлүүлэх бодлогыг тууштай баримталж, ажилгүйдлийн түвшинг 2000 онд эдийн засгийн идэвхтэй хүн амын 5,8 хувиас хэтрүүлэхгүй байх, ирээдид хөдөлмөрийн нөөцийг оновчтой зөв ашиглах үндэс бүрдүүлж 2010 онд ажилгүйдлийн түвшинг хэвийн хэмжээ /3,5-4 хувь/-нд хүргэх зорилтыг хангахад энэхүү хөтөлбөрөөр төлөрхойлогдсон үйл ажиллагаа чиглэгдэнэ. Энэ зорилтыг нэгд, эдийн засгийн өсөлт, хөрөнгө оруулалтын асуудалтай нягт уялдаатай хэрэгжүүлэх хөдөлмөр эрхлэлтийн бодлого, хоёрт, ажилгүйдлийг бууруулах, ажиллах хүчний эрэлт, нийлүүлэлтийг оновчтой, шуурхай зохицуулахад чиглэгдсэн хөдөлмөрийн зах зээлийн идэвхтэй зохицуулалтын бодлого, арга хэмжээгээр дамжуулан хэрэгжүүлнэ.

Хөдөлмөрийн хүрээнд хөдөлмөр эрхлэлтийн бодлогыг хэрэгжүүлснээр 1995-2010 онд 570 гаруй мянган хүнийг шинээр хөдөлмөр эрхлүүлэх нөхцөл бүрдүүлнэ. Хөдөлмөрийн зах зээлийн идэвхтэй зохицуулалтын бодлого, арга хэмжээг хэрэгжүүлснээр 1996-2010 онд 120 гаруй мянган хүнийг шинээр зохион байгуулалалтай хөдөлмөр эрхлүүлж, мэргэжлийн төрөл бүрийн сургалт, давтан сургалтад 160-аад мянган хүнийг хамруулана.

Хөтөлбөрт дэвшүүлж буй энэхүү зорилтыг 1996-2000 он, 2000-2010 он гэсэн хоёр үе шаттайгаар хэрэгжүүлнэ.

2.5.Хөтөлбөрийн 2.4-т заасан үндсэн зорилтын дийлэнх хэсгийг эдийн засгийг сэргээж, хуримтлалыг нэмэгдүүлэх, хөдөлмөр эрхлэлтийн оновчтой бодлого хэрэгжүүлэх замаар хангах бөгөөд хөдөлмөрийн зах зээлийн идэвхтэй зохицуулалтын бодлого, арга хэмжээг хэрэгжүүлэхэд ойролцоогоор 41,7 тэрбум төгрөг шаардагдах юм. Хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэхэд улс, орон нутгийн төсөв, тусгай зориулалтын сангууд тэрэг дотоодын нооц боломжийг дайчлан ашиглахаас гадна хувийн болон хувь нийлүүлсэн хөрөнгө, олон улсын байгууллага, гадаад орнуудаас үзүүлж буй зээл, тусламжийн хөрөнгийн зохих хэсгийг зориулан ашиглана.

2.6."Ажилгүйдлийг бууруулах үндэсний хөтөлбөр"-ийг үндэслэн аймаг, нийслэл өөрийн дэд хөтөлбөр боловсруулан мөрдөж ажиллана.

2.7.Хөтөлбөр нь Монгол Улсын Засгийн газрын үйл ажиллагааны үндсэн чиглэл, үндэсний хөгжлийн үзэл баримтлалын бүрэлдэхүүн хэсэг болох тул хэрэгжүүлэх ажлыг хөдөлмөрийн асуудал

эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага бусад холбогдох яамдын оролцоотойгоор удирдан зохион байгуулна.

2.8.Хөтөлбөрийн хэрэгжилтийг дүгнэх гол шалгуур нь шинээр бий болгосон ажлын байрны тоо, шинээр болон давтан сургалтаар мэргэжил эзэмшүүлсэн хүний тоо, ажилгүйдлийн түвшний бууралт, хүн амын, тэдгээрийн дотор нийгмийн эмзэг бүлгийн иргэдийн орлого, амьжиргааны түвшний дээшлэлт байна.

**Гурав. 1996-2000 ОНД ХҮН АМЫН ХӨДӨЛМӨР
ЭРХЛЭЛТИЙГ ДЭЭШЛҮҮЛЖ, АЖИЛГҮЙД-
ЛИЙГ БУУРУУЛАХ ЧИГЛЭЛЭЭР БАРИМТ-
ЛАХ БОДЛОГО, ХЭРЭГЖҮҮЛЭХ АРГА
ХЭМЖЭЭ**

А.Төлөв байдал

3.1.Хүн ам, хөдөлмөрийн нөөцийн прогнозоор манай улсын хүн амд хөдөлмөрийн насны хүмүүсийн эзлэх хувь жил тутам нэмэгдэж, 2000 онд хөдөлмөрийн нөөц 1280,0 мянгад хүрэх төлөвтэй байна. Улсын эдийн засгийн өсөлттэй уялдан ажиллагчдын тоо 1996-2000 онд жил дунджаар 5,8 хувь өсч 2000 он гэхэд 1030,0 гаруй мянгад хүрэх юм.

Б.Дүгнэлт

3.2.1997 оноос эхлэн нийгмийн даатгалын сангаас ажилгүйчүүдэд ажилгүйдлийн тэтгэмж, мэргэжил эзэмших болон давтан сургах сургалтын зардыг зохих журмын дагуу олгож эхлэхтэй холбогдон хөдөлмөр зохицуулах албана бүртгэгдэх хүний тоо өсөх хандлагатай байгаа болно.

3.3.Хөдөлмөрийн насны хүн амын 50-иад хувь нь эмэгтэйчүүд, 60 гаруй хувь нь 16-35 насны залуучууд эзэлсэн байх төлөвтэй байгаа бөгөөд ажилгүйчүүдийн дотор эмэгтэйчүүд, залуучуудын эзлэх хувийн жин төдийлэн өөрчлөгдөхөөргүй байна.

3.4.Ажлын байр шинээр бий болгох зориулалтаар хөтөлбөрийн хүрээнд оруулах хөрөнгийг хуваарилахдаа бүс нутгийн эдийн засгийн хөгжлийн онцлог, нөөц боломж, тухайн бүс нутгийн дагуу тал тэргийг харгалзан:

-эдийн засгийн төвийн бүсэд орчин үеийн техник, технологид түшиглэсэн экспортын чиглэлийн уул уурхай, металлургийн боловсруулах үйлдвэр, оюуны багтаамж ихтэй үйлдвэрлэл, мэдээллийн салбар, газар тариалан, аялал жуулчлалын салбарыг хөгжүүлэх;

-хангайн бүсэд аялал жуулчлал, рашаан сувилал, уул уурхайн үйлдвэрлэл;

-алгайн бүсэд мал аж ахуй, хөнгөн, хүнсний боловсруулах салбар, уул уурхайн үйлдвэрлэл;

-дорнод бүсэд уул уурхайн боловсруулах салбар, газар тариалан, хөнгөн, хүнсний үйлдвэрлэл, жуулчлалыг тус тус түлхүү хөгжүүлэх чиглэл баримтлах нь зохистой гэж үзнэ.

3.5.Хөдөө аж ахуйн гаралтай түүхий эд боловсруулах, малын гэжээл, бордоо, барилгын материал, сав, баглаа үйлдвэрлэх, төмс, хүнсний ногоо, жимс, жимсгэнэ боловсруулах, мах, гурил, цөшгийн тосны үйлдвэрлэлийг нэмэгдүүлэх, ургамал, амьтан, эрдсийн гаралтай түүхий эдээр эм үйлдвэрлэх, газрын тос олборлож боловсруулах, аялал жуулчлалыг бүсчлэн хөгжүүлэх чиглэлээр ажлын байр бий болгоход зориулагдах улсын болон хувийн хөрөнгө оруулалтыг урамшуулах зорилт тавина.

3.6.Ерөнхий боловсролын сургуулийн сургалтын агуулгыг хөдөлмөр эрхлэлтийн бодлоготой уялдуулж, ерөнхий боловсролын сургуулийн ҮШ,Х анги төгсөгчдийг мэргэжлийн чиг баримжаатай болгож, мэргэжлийн сургалтын бүх хэлбэрүүдийг дэмжин хөгжүүлэх, мэргэжлгүй залуучууд, эмэгтэйчүүдийг олноор ажиллуулах бололцоотой, бэлэн эд анги, бэлдлийг угсран дотоод, гадаадын зах зээлд нийлүүлэх чиглэлийн үйлдвэрлэлд оруулах гадаадын хөрөнгө оруулалтыг дэмжих чиглэл баримтална. Энэ нь нэгэнт бэлтгэгдсэн мэргэжлийн ажиллах хүчийг бүрэн ашиглахад түлхэц болно.

В.Зорилт, хэрэгжүүлэх арга хэмжээ

3.7.Улсын эдийн засгийн чадавхийг дээшлүүлж, түүний өсөлтийг хангахын тулд ажиллах хүчний ашиглалтыг сайжруулж, ажлын байр олноор бий болгоход чиглэгдсэн хөдөлмөр эрхлэлтийн бодлого, хөдөлмөрийн зах зээлийн идэвхтэй зохицуулалтын бодлого, арга хэмжээг хэрэгжүүлснээр ажилгүйдлийн түвшинг 2000 онд эдийн засгийн идэвхтэй хүн амын 5,8 хувьд хүргэнэ.

3.8.Эдийн засгийн өсөлтийн үр дүнд бий болсон үндэсний хуримтлалын ашиглалт, гадаадын зээл тусламжийн хөрөнгөөр хийгдэх хөрөнгө оруулалтын хүрээнд хөдөлмөр эрхлэлтийн оновчтой бодлогыг хэрэгжүүлснээр 180 гаруй мянган хүнийг шингээр хөдөлмөр эрхлүүлж, хөдөлмөрийн гухайн үеийн нийт нооцлын 78,0 хувийг бүрэн ашиглах нөхцөлийг бүрэлдэнэ. Энэ арга хэмжээг хэрэгжүүлснээр ажилгүйдлийг бууруулах зорилтын 68,6 хувь нь хангагдана.

3.9.Энэ хөтөлбөрийн 3.7-д дэвшүүлсэн зорилтод хүрэхийн тулд хөгжлийн энэ үе шатанд хөдөлмөрийн зах зээлийн идэвхтэй зохицуулалтын дор дурдсан бодлого, арга хэмжээг авч хэрэгжүүлнэ.

-орон нутагт жижиг, дунд үйлдвэрийг дэмжин хөгжүүлэх замаар 25 мянга орчим хүнийг ажлын байраар хангана;

-олон улсын байгууллага, гадаадын зээл, тусламжийн хөрөнгийг оновчтой ашиглаж, Засгийн газрын болон Засгийн газрын бус байгууллагын шугамаар ажил эрхлэлтийг дээшлүүлэхэд чиглэгдсэн төслүүдийг хэрэгжүүлснээр 30 мянган хүнийг хөдөлмөр эрхлүүлнэ;

-хүн амын хөдөлмөр эрхлэлтийг дээшлүүлэх зорилго бүхий "Ажил эрхлэлтэд туслах сан"-гийн ашиглалтыг сайжруулах, "Ядуурлыг бууруулах үндэсний хөтөлбөр"-ийг хэрэгжүүлэх зэргээр зорилтот тусгай хөтөлбөр, тодорхой төслүүдийн хэрэгжилтийн үр өгөөжийг дээшлүүлэх, олон хүүхэдтэй, өрх тэргүүлсэн эмэгтэйтүүд, ажиллах боломжтой тахир дутуу иргэд, нэн ядуу хүмүүст хувиараа хөдөлмөр эрхлэх, хэсэг бүлгийн зохион байгуулалтад орж нөхөрлөл, хоршоо байгуулж ажиллахад нь дэмжлэг тусалцаа үзүүлэх замаар 12 мянгаас доошгүй хүнийг ажлаар хангана;

-мэргэжлийн сургалтын тогтолцоог боловсронгуй болгож, мэргэжлийн сургалт, үйлдвэрлэлийн төвүүдийг хувьчлах, хүч чадлыг нь бүрэн ашиглах, элсэлтийг нэмэгдүүлэх арга хэмжээ авахын зэрэгцээ сургалт, давтан сургалтын бүх төрөл, хэлбэрийг дэмжин хөгжүүлж, 71,5 мянган ажилгүй хүнийг сургалтад хамруулж, тэдэнд хөдөлмөрийн зах зээл дээр өрсөлдөх чадвар эзэмшүүлдэг;

-хөдөлмөрийн зах зээлийн мэдээллийн системийг боловсронгуй болгох замаар ажиллах хүчний эрэлт, нийлүүлэлтийг оновчтой зохицуулдаг болно. Аймаг, нийслэлийн дүүргийн хөдөлмөр зохицуулалтын албыг бэхжүүлэн мэдээллийн нэгдсэн сүлжээнд ээлж дараатайгаар холбох, хөдөлмөрийн зах зээлийн идэвхтэй бодлого боловсруулах, хэрэгжүүлэх байгууллагуудын үйл ажиллагааны уялдаа холбоог сайжруулах, хөдөлмөрийн зах зээлийн зохицуулалтын тогтолцоог бүрдүүлэх асуудлыг Европын холбооны "Тасис" хөтөлбөрийн хүрээнд шийдвэрлэнэ.

-хөдөлмөрийн гэрээгээр монгол иргэдийг гадаад орны ажил төстэй үйлдвэр, компанийн өндөр техник, технологи дээр далага-жуулан ажиллуулах замаар гэдний ажлын далаага, ур чадварыг нь дээшлүүлэх, залуу ажилчдад мэргэжил олгох арга хэмжээг дэмжиж, 5,0 мянгаас доошгүй хүнийг гадаадад хөдөлмөрийн гэрээгээр ажиллуулах боломж бүрдүүлж, зохион байгуулалттайгаар хэрэгжүүлнэ;

-мэргэжилгүй болон удаан хугацаагаар ажилгүй байгаа 20-иос доошгүй мянган иргэдийг олон нийтийг хамарсан хөдөлмөр зарцуулалт ихтэй ажил хийлгэх Зүжү гэр ахуйн хүрээнд туслах аж ахуй эрхлүүлэх замаар гэднийг орлогын байнгын эх үүсвэртэй болгож, бие даан амьдрах боломж бүрдүүлнэ;

-нийслэл болон хот, суурин газрын ажилгүйдлийг бууруулах зорилгоор хөдөө, орон нутагт хоршоод, фермерийн аж ахуйг дэмжих, хөгжүүлэх замаар 15,0 мянгаас доошгүй иргэдийг ажилтай болгоно.

Дөрөв. 2000-2010 ОНЫ ҮЕИЙН ХҮН АМЫН ХӨДӨЛМӨР ЭРХЛЭЛТИЙН ТӨЛӨВ, ДЭВШҮҮЛЭХ ЗОРИЛТ, АВАХ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ЧИГЛЭЛ

А.Төлөв байдал

4.1. 2000 он хүртэлх хугацаанд эдийн засгийн бодит сэргэлтийг бүрээлснээр 2000-2010-аад онд экспортод баримжаалсан өөрийгөө гэтгэдэг эдийн засгийн үндэс суурь тавигдах үндэсний хөгжлийн үзэл баримтлалын дагуу нийгмийн хуримтлал нэмэгдэн, хөрөнгө оруулалт өсч, техник, технологийн шинэчлэлт хийгдэж, дотоодын нийт бүтээгдэхүүний өсөлтийн хэмжээ жилд дунджаар 6 хувь болж, нэг хүнд ногдох хэмжээ нь одоогийнхоос мэдэгдэхүйц өснө. Хөдөлмөрийн нөөц 2010 онд 162,0 мянгад хүрэх төлөвтэй байна.

4.2. Үйлдвэрлэлийн өсөлттэй уялдан ажиллагчдын тоо жилд дунджаар 3,5 хувиар өсөх хандлагатай байгаа бөгөөд энэхүү хөтөлбөрийн гуравдугаар бүлэгт дэвшүүлсэн бодлого, арга хэмжээг бүрэн хэрэгжүүлнэ гэж тооцоход 2000-2010 онд зохион байгуулалттай хөдөлмөр эрхлээгүй хүний жилийн дундаж тоо 90-100 мянган хүн байхаар байна.

Б.Дүгнэлт

4.3. Улс орны хөгжлийн чиг хандлагаас үзэхэд 2000-2010 онд биотехнологийг эрчимтэй нэвтрүүлэх замаар хөдөө аж ахуйд эрчимжсэн аж ахуйнуудыг хөгжүүлэх, үүний зэрэгцээ гахай, шувуу, загас, ургамлын тос, элсэн чихрийн болон мал аж ахуйн гаралтай түүхий элдэ иж бүрэн боловсруулалт хийх үйлдвэрлэл, уул уурхайн олборлох үйлдвэрлэлийн зэрэгцээ гүнзгийрүүлэн боловсруулах металлургийн үйлдвэрийг хөгжүүлэх, мөн импортын бүтээгдэхүүнийг орлох болон хими, химийн гаралтай хийц, электроникийн үйлдвэрлэлийг дэмжин хөгжүүлэх, тээвэр, худалдаа, үйлчилгээний салбарыг өргөжүүлэх чиглэлээр ажлын байр бий болгоход дотоодын хөрөнгө оруулалтыг чиглүүлднэ. Тэрчлэн нүүрсний ордуудыг шингээр ашиглах, усан цахилгаан станц байгуулах, бүх төрлийн тээврийн үйлчилгээг өргөтгөх, аялал жуулчлалыг хөгжүүлэхэд оруулах гадаадын хөрөнгө оруулалтыг урамшуулах замаар ажлын байр бий болгох боломжтой гэж үзэж байна.

В.Зорилт, хэрэгжүүлэх арга хэмжээний чиглэл

4.4.Үндэсний эдийн засаг сэргэж, хүн амын хөдөлмөр эрхлэлтийн бодлогыг хөрөнгө оруулалт, бүс нутгийн хөгжлийн бодлоготой нягт уялдаатай хэрэгжүүлснээр 2010 онд ажилгүйдлийг эдийн засгийн идэвхтэй хүн амын 3,5-4,0 хувьд хүртэл бууруулна.

4.5.Үндэсний эдийн засгийн хөгжлийн эхний үе шатны зорилт хэрэгжиж өсөлтийн наашдын бааз суурь бэхжих боломж хөгжлийн энэ үе шатанд илүү салбрах төлөн хандлага бий болно гэж үзэж байна. Эдийн засгийн өөрийн өсөлтөөр буюу хөдөлмөр эрхлэлтийн оновчтой бодлого хэрэгжүүлснээр харьцангуй олон ажлын байрыг бий болгож, ажилгүйдлийн түвшинг бууруулах зорилтын 90,0 хувийг хангана.

4.6.Хөдөлмөрийн зах зээлийн идэвхтэй зохицуулалтын дор дурдсан бодлого, арга хэмжээг авч хэрэгжүүлнэ:

-экспортын баримжаатай болон импортыг орлох бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэх чиглэлээр оруулах гаднал, дотоодын хөрөнгө оруулалтыг нэмэгдүүлж, жижиг, дунд үйлдвэр, фермерийн аж ахуйг хөгжүүлэх замаар 10,0 мянгаас доошгүй ажлын байр бий болгоно;

-үйлдвэрлэл дээр мэргэжилтэй ажилчид бэлтгэх, мэргэшүүлэх сургалтын хэлбэрийг дэмжин 20,0 мянгаас доошгүй хүнийг хамруулж, мэргэжил эзэмшүүлэн, тухайн үйлдвэрлэл дээр нь ажлаар хангана;

-мэргэжлийн сургалт-үйлдвэрлэлийн төвүүдийн хүчин чадлыг бүрэн ашиглаж жилд дунджаар нарийн болон өндөр мэргэжлийн 10-аад мянган ажилчид бэлтгэн гаргана. Мэргэжлийн боловсрол олгох хувийн сургуулиудыг дэмжин хөгжүүлнэ;

-төв, дорнод бүс нутагт эдийн засгийн чөлөөт бүс байгуулах болон аялал жуулчлалыг бие даасан салбарын хэмжээнд хөгжүүлэхтэй холбогдуулан худалдаа, үйлчилгээний шинэ салбарын мэргэжилтэй ажилчдыг бэлтгэж ажлын байрны тоог нэмэгдүүлнэ;

-нийгмийн эмзэг бүлгийн хүмүүст хөдөлмөр эрхлэн амьдрахад нь бүх талаар дэмжлэг туслалгаа үзүүлнэ;

-хүн амын хөдөлмөр эрхлэлтийг дээшлүүлэх асуудалтай уяадуулан эмэгтэйчүүдийг богиносгосон цагаар ажиллуулах, эмэгтэйчүүдийн гэр ахуйн хөдөлмөрийг үнэлэх, шашид ажлын шагнийг хорогдуулах зэрэг асуудлыг нарийвчлан судалж шаардлагатай арга хэмжээг авч хэрэгжүүлнэ.

Тав. ХӨТӨЛБӨРИЙН УДИРДЛАГА, ЗОХИОН БАЙГУУЛАЛТ

А.Орон нутгийн түвшинд хөтөлбөрийн хэрэгжилтийг хариуцах байгууллагууд

Уг хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх ажил орон нутагт төвлөрөх тул бүх шатны Засаг дарга, түүний Тамгын газрууд гол үүрэг гүйцэтгэнэ.

Аймаг, нийслэл, сум, дүүргийн Засаг даргын Тамгын газрууд, хөдөлмөр зохицуулалтын албаны үйл ажиллагаан дээр тулгуурлан хөтөлбөрийн хэрэгжилтийг зохион байгуулна.

Хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэхэд Засгийн газрын болон Засгийн газрын бус байгууллагуудыг өргөнөөр татан оролцуулна.

Аймаг, нийслэл, сум, дүүргийн Засаг даргын Тамгын газрууд дараахь үүрэг гүйцэтгэнэ:

-ажилгүйдлийг бууруулах талаар орон нутгийнхаа түвшинд шийдвэрлэх асуудлууд, хэрэгжүүлэх арга хэмжээг боловсруулж тусгасан дэд хөтөлбөр гаргаж мөрдүүлэх;

-хөтөлбөрт тусгасан бодлого, арга хэмжээг орон нутагт хэрэгжүүлэх ажлыг удирдан зохион байгуулах, хяналт тавих, үр дүнг тооцож тайлагнах;

-ажилгүйдлийг бууруулахад зориулан орон нутагт хуваарьсан хөрөнгийг төсөл, арга хэмжээнд үр дүнтэй зарцуулж гүйцэтгэлд хяналт тавих;

-ажилгүйдлийн байдал, хөтөлбөрийн хэрэгжилттэй холбоотой мэдээ, мэдээллийг боловсруулан бэлтгэж холбогдох байгуудлагад хүргэх.

Б.Улсын хэмжээнд хөтөлбөрийн хэрэгжилтийг хариуцах байгууллагууд

Хөтөлбөрийн бодлого, зохицуулалт, хэрэгжилтийг Засгийн газрын өмнө хөдөлмөрийн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгуудлага хариуцаж дараахь үүрэг гүйцэтгэнэ:

-хөтөлбөрт тодорхойлсон зорилтыг үндэсний хөгжлийн бодлого, үйл ажиллагаатай уялдуулан хэрэгжүүлэх, Засгийн газрын бодлого, шийдвэрт тусгуулах;

-хөтөлбөрийн хэрэгжилт, үр дүнг хянаж, түүнд тодотгоол, өөрчлөлт оруулах асуудлыг боловсруулж шийдвэрлүүлэх;

-хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэхэд зориулан олгож буй хөрөнгийг үр ашгтай зарцуулахтай холбогдсон асуудлаар шийдвэр гаргах;

-орон нутгийн түвшинд хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх байгууллагуудыг арга зүйн удирдлагаар хангах;

-хөтөлбөрийн үр дүнг Засгийн газарт жил тутам тайлагнаж, эрчимжүүлэх арга хэмжээ авахуулж байх.

В.Хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэхэд бусад байгууллага, олон түмний оролцоо

Хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэхэд яам, тусгай газрууд өөрсдийн хариуцсан асуудал, чиг үүргийн дагуу оролцоно. Мөн Засгийн газрын бус байгууллагууд, эхэл, хөтөлмөрчдийн байгууллагыг татан оролцуулна.

Өмчийн бүх хэвцэийн аж ахуйн нэгж, байгууллага, иргэдийг хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэхэд өргөнөөр оролцуулах боломж бүрдүүлнэ.

Засгийн газрын бус байгууллагууд нь тодорхой төсөл, арга хэмжээг дангаараа болон гадаад орнуудын Засгийн газрын бус байгууллагуудтай хамтран хэрэгжүүлэх, хөрөнгө санхүүгийн дэмжлэг үзүүлэх, хяналт тавих, олон түмнийг өргөн оролцуулах, туслах үүрэг гүйцэтгэнэ.

Аж ахуйн нэгж, байгууллагууд нь ажлын байр шинээр бий болгох төслийг хэрэгжүүлэх үүрэгтэй оролцоно.

Хөтөлбөрийг хэвлэл, мэдээллийн хэрэгслээр өргөн сурталчилж, олон түмний хүртээл болгох, хүмүүсийн идэвх санаачилгыг өрнүүлэх ажлыг зохион байгуулахад онцгой анхаарна. Түүнчлэн ажилгүйдлээс гаргах арга замыг зааж сургах талаар нийтэд зориулсан гарын явлага, материалыг боловсруулж өргөн ашиглана.

Хөтөлбөрийн зорилгыг хэрэгжүүлэхэд дотоодын хөрөнгийн эх үүсвэрээс гадна Азийн хөгжлийн банк, Дэлхийн банк, Европын холбоо зэрэг олон улсын байгууллага, гадаад орноос үзүүлж буй тээл, тусламж, хандив, хөрөнгийг зохистой хуваарилан, оногчтой зарцуулахад онцлон анхаарна.

Нийгэм, эдийн засгийн хөгжлийн явцтай уялдуулан энэхүү хөтөлбөрт нэмэлт, тодотгол оруулж байх болно.

**Зургаа. 1996-2010 ОНД АЖИЛГҮЙДЛИЙГ БУУРУУЛАХ
ҮНДЭСНИЙ ХӨТӨЛБӨРИЙН ДАГУУ АВЧ ХЭРЭГ-
ЖҮҮЛЭХ /ЗАСГИЙН ГАЗРЫН БУС БАЙГУУЛЛА-
ГУУДАЙ ТОХИРОЛЦОН ХАМТАРЧ АЖИЛЛАХ
ЗАМААР/ НЭМЭЛТ АРГА ХЭМЖЭЭ**

№	Арга хэмжээ	Хариуцан гүйцэтгэх байгууллага	Хамрагдах хүний тоо мян. хүр	
			1996- 2000 онд	2000 2010 онд
А. Ажил эрхлэлтийг дээшлүүлэх талаар				
1.	Жижиг, дунд үйлдвэрийг дэмжиж орон нутагт ажлын байр бий болгох	Худалдаа, үйлдвэ- рийн яам, аймаг, нийслэлийн Засаг даргын Тамгын газар	25,0	5,0
2.	Аймаг, нийслэл бүр орон нутгийн төсвийн тодор- хой хувийг жил бүр иргэ- дийн өрхийн аж ахуйг дэмжин хөгжүүлэх зориу- лалтаар зарцуулж байх	Аймаг, нийслэ- лийн Засаг даргын Тамгын газар	2,5 /625 өрх/	5,0
3.	Сум, суурин газруудад ажилгүй иргэдийг мал- жуулах замаар хөдөлмөр эрхлэлтийг нь дээш- лүүлэх	-"	15,0	
4.	Олон хүүхэдтэй өрх тэр- гүүдсэн эмэгтэйчүүдэд ажлын байр бий болгох, тэдний хувиараа хөдөл- мөр эрхлэх санаачилгыг дэмжиж туслалцаа үзүү- лэх зорилгоор Монголын эмэгтэйчүүдийн холбоо- ноос эрхтэн ажиллуулж буй "Эргэлтийн сан"-г өргөтгөн, ашиглалтыг нь	Хүн амын бодло- го, хөдөлмөрийн яам, Монголын эмэгтэйчүүдийн холбоо		

	сайжруулах		5,5	5,5
5.	"Ажил эрхтэлтэд туслах сан"-д хөрөнгө хуримтлуулан нийгмийн эмзэг бүлгийн хүмүүсийн хөдөлмөр эрхтэлтийг дээшлүүлэхэд зориулан зарцуулах	Хүн амын бодлого, хөдөлмөрийн яам, аймаг, нийслэлийн Засаг даргын Тамгын газар		
6.	Захиалгат ажлыг түр хугацаагаар гүйцэтгэх хамт олныг төрөл бүрийн хэлбэрээр зохион байгуулан ажиллуулах замаар ажил эрхтэлтийг нэмэгдүүлэх /Залуучуудын хөдөлмөрийн отряд гэх мэт/	Аймаг, нийслэлийн Засаг даргын Тамгын газар, Засгийн газрын бус байгууллагууд	6,5	5,0
7.	Зам засах, малын тэжээл бүхлэг, суваг шуудуу татах, тариа ногоо тариалах, ургац хураан авах зэрэг хөдөлмөр зориулалт ихтэй, олон нийтийг хамарсан ажил болон улс, нийгэмд зайлшгүй шаардлагатай ажилд хөдөлмөр эрхлээгүй хүмүүсийг түр хугацаагаар ажиллуулах журам боловсруулж мөрдүүлэх	Хүн амын бодлого, хөдөлмөрийн яам, Хууль зүйн яам	7,2	
8.	Тахир дутуу иргэдээс хөдөлмөр эрхлэхээр гаргасан санал, санаачилгыг дэмжиж, хөдөлмөр эрхлэх нөхцөл, бололцоог бүрдүүлэх, тахир дутуу иргэдийг ажлаар хангах	Хүн амын бодлого, хөдөлмөрийн яам, аймаг, нийслэлийн Засаг дарга	25,0	-
9.	Гадаадын зээл, тусламжийг оновчтой ашиглан, түүний үр ашгийг дээшлүүлэх замаар ажлын	Үндэсний хөгжлийн газар, Хүн амын бодлого, хөдөлмөрийн	2,0	4,0

9.	байр бий болгох	ям, Сангийн яам, аймаг, нийслэлийн Засаг даргын Тамгын газар	30,0	-
10.	Мэргэжилгүй хүмүүс, залуучуудыг хууль тогтоомжийн хүрээнд гадаадад хөдөлмөрийн гэрээгээр ажиллуулахыг дэмжих	Хүн амын бодлого, хөдөлмөрийн яам, холбогдох аж ахуйн нэгж, байгууллагууд	5,0	5,0
11.	Хугацаат цэргийн алба хаагчдын цэрэгт татагдахын өмнө ажиллаж байсан ажлын байрыг хадгалах журам тогтоох	Батлан хамгаалах яам, Хууль зүйн яам	-	-
12.	Одоо ажиллаж байгаа үйлдвэр, аж ахуйн нэгжүүдийг тогтвортой ажиллуулах нөхцөл бүрдүүлэх, банкны зээл олгох	Худалдаа, үйлдвэрийн яам, Сангийн яам, Монгол банкттай хамтран	-	-
Дүн			123,7	29,5

Б. Мэргэжлийн сургалтын талаар

1.	Ерөнхий боловсролын сургуулийн YIII, X анги төгсөгчид, ажилгүй байгаа мэргэжилгүй залуучуудад зориулан дараахь хэлбэрээр сургалт зохион байгуулж мэргэжил эзэмшүүлэх: -шавь сургалт -45 хэнэгээс 3 сар хүртэлх богино хугацааны сургалт	Шинжлэх ухаан, боловсролын яам, аймаг, нийслэлийн Засаг дарга	4,5	5,0
2.	Аж ахуйн нэгжүүд ерөнхий боловсролын сургуультай гэрээний үндсэн дээр сургалтын бааз	Шинжлэх ухаан, боловсролын яам, Худалдаа, үйлдвэрийн яам, Хүн	20,0	20,0

3.	байгуулж, ерөнхий боловсролын сургуулийн сурагчдыг мэргэжлийн чиг баримжаа олгох зорилгоор дадлага хийлгэх. Ерөнхий боловсролын сургуулийн сурагчдын хөдөлмөр сургалтын хичээлийг мэргэжлийн сургалт-үйлдвэрлэлийн төв болон үйлдвэр, аж ахуйн газрын материаллаг баазыг түшиглүүлэн явуулах.	амын бодлого, хөдөлмөрийн яам Шинжлэх ухаан, боловсролын яам, Сангийн яам, аймаг, нийслэлийн Засаг даргын Тамгын газар	-	-
4.	Удаан хугацаанд ажилгүй байгаа иргэдийг хөдөлмөрийн зах зээлд эрэлт ихтэй байгаа мэргэжлээр болон орлого нэмэгдүүлэх, амьжиргаагаа дээшлүүлэх, шинэ техник, технологи эзэмших чиглэлээр сургах дэд хөтөлбөр, төслүүдийг боловсруулж хэрэгжүүлэх.	Шинжлэх ухаан, боловсролын яам, Хүн амын бодлого, хөдөлмөрийн яам, аймаг, нийслэлийн Засаг даргын Тамгын газар	20,0	-
5.	Мэргэжлийн сургалт-үйлдвэрлэлийн төвүүдийг хувьчлах, хүч чадлыг бүрэн ашиглах, мэргэжлийн чиглэлээр нь аж ахуйн тодорхой нэгжтэй хоршиж ажиллуулах.	Шинжлэх ухаан, боловсролын яам, Засгийн газрын Өмч хувьчлалын комисс	4,0	10,0
6.	Аж ахуйн нэгж, байгууллагууд дээрх мэргэжил эзэмшүүлэх, дадлагажуулах, ур чадвар дээшлүүлэх сургалтыг дэмжих.	Аж ахуйн нэгж, байгууллагууд, Хүн амын бодлого, хөдөлмөрийн яам, Шинжлэх ухаан, боловсролын яам.	2,5	20,0
7.	Өнөжин, хагас өнөжин, асран хамгаалах хүнгүй, амьдралын хүнд нөхцөлд	Шинжлэх ухаан, боловсролын яам, Хүн амын бодло-		

	амьдарч буй хүүхэд, ажилгүй залуучуудыг хөдөлмөрийн зах зээлд эрэлт ихтэй байгаа мэргэжлээр сурган мэргэжил эзэмшүүлэх	го, хөдөлмөрийн яам	5,0	10,0
8.	Мэргэжлийн түр сургалтаар эзэмшүүлж болох мэргэжлийн жагсаалтыг батлан мөрдүүлэх	-"-	-	-
9.	Тахир дутуу иргэдэд мэргэжил эзэмшүүлэх мэргэжлийн сургалт-үйлдвэрлэлийн тусгай төвийг бэхжүүлэн өргөтгөж төрөл бүрийн богино хугацааны сургалт зохион байгуулах	Хүн амын бодлого, хөдөлмөрийн яам, Шинэжлэх ухаан, боловсролын яам		
10.	Ажилгүй иргэдийг ажилгүйдлийн даатгалын сангийн хөрөнгөөр мэргэжил шинээр эзэмшүүлэх болон мэргэжил дээшлүүлэх сургалтад хамруулах	Хүн амын бодлого, хөдөлмөрийн яам, нийслэлийн Засаг даргын Тамгын газар	1,0	2,0
	Дүн		69,0	87,0

В. Хөдөлмөр зохицуулалтын албыг бэхжүүлэх, үйл ажиллагааг нь сайжруулах талаар

1.	Аймаг, нийслэлийн дүүрэгт хөдөлмөр зохицуулалтын албыг орон нутгийн гомбоос санхүүжүүлэн ажиллуулах	Аймаг, нийслэлийн Засаг дарга		
2.	Хөдөлмөр зохицуулалтын албаны мэдээллийн сүлжээ бий болгох	Хүн амын бодлого, хөдөлмөрийн яам, аймаг, нийслэлийн Засаг дарга		

3.	Хөдөлмөр зохицуулалтын албаны ажилтнуудыг сургах, мэргэшлийг нь дээшлүүлэх	-
4.	Хөдөлмөр зохицуулалтын ажлыг өмчийн аль хэлбэрийн аж ахуйн нэгж, байгууллагууд эрхлэн зохион байгуулахыг дэмжих
Залуучуудын болон оюутны төрөлжсөн хөдөлмөрийн биржийг бэхжүүлэх, шинээр байгуулан ажиллуулахыг дэмжих	Хүн амын бодлого, хөдөлмөрийн яам, аймаг, нийслэлийн Засаг даргын Тамгын газар
Монголын залуучуудын холбоо, Монголын оюутны холбоо, аймаг, нийслэлийн Засаг даргын Тамгын газар
6.	Ажилгүйчүүдийг хөдөлмөрийн зах зээл дээр эрэлт хэрэгцээ, шаардлагатай байгаа мэргэжлийн талаархи мэдээллээр тогтмол хангах	Аймаг, нийслэл, дүүргийн хөдөлмөр, зохицуулалтын алба, Радио, телевизийн хэрэг эрхлэх газар
7.	Ажилгүйчүүдийг ажил идэвхтэй эрж хайх аргад сургах, тэдний хөдөлмөрлөх эрх ашгийг хамгаалах талаар явуулах үйл ажиллагааг сайжруулах	Залуучууд, Эмэгтэйчүүдийн болон ҮЭ-ийн байгууллагууд
8.	Иргэдийг ажлын бүтэн бус долоо хоног, богиногосон цагаар болон гэрээр ажиллуулах зохион байгуулах, зуучлах үүрэгтэй хөдөлмөрийн энгийн байгууллагууд түр ажлын бирж байгуулж аж ахуйн тооцооны үндсэн дээр ажиллуулах	Хүн амын бодлого, хөдөлмөрийн яам, аймаг, нийслэлийн Засаг даргын Тамгын газар
9.	Ажилгүйдлийн даатгалын сангаас тэтгэмж олгох, даатгалын сангийн хө-	Хүн амын бодлого, хөдөлмөрийн яам, Сангийн яам

рөнгөөр сургалт явуулах
журам боловсруулж
мөрдүүлэх

Г. Бусад ажлын талаар

1.	Ажилгүйдлийн шалтгаан, байдалд жил тутам судалгаа хийж, хувиараа хөдөлмөр эрхлэгчид, /албан бус секторт ажиллагчид/-ийн тоог тодорхойлж байх	Улсын статистикийн газар, Хүн амын бодлого, хөдөлмөрийн яам, аймаг, нийслэлийн Засаг даргын Тамгын газар
2.	Эрдэм шинжилгээ, судалгааны ажлын хэсэг байгуулан ажиллуулж ажиллах хүчний түүвэр судалгаа тогтмол хийж байх	Хүн амын бодлого, хөдөлмөрийн яам, Улсын статистикийн газар, эрдэм шинжилгээний байгууллагууд
3.	Ажлын өдрийн үргэлжлэл, долоо хоногийн ажлын цагийн фондын зохиостой хэмжээг өөрийн орны онцлогт тохируулан тогтоох талаар судалгаа хийх	Хүн амын бодлого, хөдөлмөрийн яам, Үндэсний хөгжлийн газар
4.	Эмэгтэйчүүд, хүүхдийн хөдөлмөрийн нөхцөл, хэлбэр, үнэлэмжийг судлан цаашид хэрэгжүүлэх бодлогыг тодорхойлох	Хүн амын бодлого, хөдөлмөрийн яам, Шинжлэх ухаан, боловсролын яам, МҮЭ-үүдийн холбоо, аймаг, нийслэлийн Засаг даргын Тамгын газар
5.	Өрхийн болон хувийн аж ахуй, хувиараа хөдөлмөр эрхлэх иргэдэд дэмжлэг үзүүлэх зорилгоор хэвлэл мэдээлийн хэрэгслийг ашиглан төрөл бүрийн	Хүнс, хөдөө аж ахуйн яам, Радио, телевизийн хэрэг эрхлэх газар, аймаг, нийслэлийн Засаг даргын

6.	сургалт зохион байгуулах Хөдөлмөрийн багаж хэрэгсэл, материал, түүхий эд, бага оврын тоног төхөөрөмжийг зохион байгуулалттайгаар олж нийлүүлэх аж ахуйн нэгж, иргэдийн санаачилгыг дэмжих	Тамгын газар
Хүн амын бодлого, хөдөлмөрийн яам
Монгол банктай хамтран
7.	Ажлын тусгай хувцас, бие хамгаалах хэрэгслийн үйлдвэрлэлийг дэмжин, шаардлагатай материал, түүхий эдээр хангахад туслах	Худалдаа үйлдвэрийн яам
8.	Гадаадад ажиллах хүч гаргах боломжийг судлан, зарим улсын Засгийн газартай ажиллах хүч гаргах талаар гэрээ байгуулах талаар санал боловсруулж шийдвэртүүлэх	Гадаад харилцааны яам, Хүн амын бодлого, хөдөлмөрийн яам
9.	Манай улсад илүүдэлтэй байгаа, гадаадад хөдөлмөрийн гэрээгээр ажиллуулж болохуйц мэргэжлийн ажилчид болон мэргэжилгүй хүмүүсийн талаар судалгаа хийж, ажиллах хүч солилцох гэрээ байгуулсан улсуудын холбогдох байгууллагад гэрээгээр ажиллуулах боломжтой хөдөлмөрийн нөөцийн талаар саналаа хүргүүлж байх	Гадаад харилцааны яам, Хүн амын бодлого, хөдөлмөрийн яам
10.	Гадаадаас авч ажилуулах зайлшгүй шаардлагатай ажил, мэргэжлийн боловсон хүчний талаархи саналыг улсын хэмжээнд нэгтгэн дүгнэлт хийж,	Шинжлэх ухаан, боловсролын яам, Хүн амын бодлого, хөдөлмөрийн яам

	авах арга хэмжээг тодорхойлж байх		
11.	Ажлын байр бий болгох, хөдөлмөр эрхлэлтийг дээшлүүлэхэд зориулан зарцуулж буй хөрөнгийн ашиглалтад тавих хянал- тыг сайжруулж, үр аш- гийг нь дээшлүүлэх	Хүн амын бодло- го, хөдөлмөрийн яам, Сангийн яам, холбогдох бусад яам, тусгай газар, аймаг, нийслэлийн Засаг дэргэн Тамгын газар	-
	Бүгд дүн		192,7 11

МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗАР